

PÜNKÖSTI ANDOR

**BÁRCZAY BELLA,
A SZERETŐM**

GENIUS KIADÁS

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-153-9 (online)
MEK-17216

TARTALOM

I.
„A hercegnő titka.”

II.
Gyertya a kertben.

III.
Kulisszák titka.

IV.
Díszelőadás.

V.
Etus éjszakái.

VI.
A második arc.

VII.
Isten, aki kerget.

VIII.
Nincs visszatérés.

IX.
Bárczay Bella.

X.
Klein Józsi szerelme.

Bárczay Bella, az igazi, aki talán nincs is, csak valahol az álmok mélyén s ha a valóságban, de micsoda bódult kertek és hidegen zengő csúcsok fölött; mégis mindnyájunk szeretője volt, bár nem is tudott róla, - fogadja szeretettel ezt a furcsa könyvet, ha valaha is a kezébe jut.

I. „A hercegnő titka.”

A sziréna ijedten felüvöltött, mikor az autó, az utolsó is, a sarkon az utcáról lefordult s a kapu az illatos népség után, érezték, utoljára csapódik. A nagy, ragyogó épületen is, fáradva és beleernyedten, lassan elaludt minden ablak s a derengő csöndben a divatos utca a hotel előtt beleszédült az éjszakába.

Akkor megegyeszer, keservesen és megcsalódva, Klein Józsi, a kis púpos, körülnézett és minden lemondással felsóhajtott:

- Már biztosan nem jön...

Még két másik kuporgott mellette, két kicsi rongyos, nekiálmosodva az utca partján s fölgerjedő vággal mind a kettő az eltűnt úri népség után nézett. Az egyik végül is lomhán, kissé tétovázva megkérdezte:

- Kicsoda?...

De nem is volt nagyon kíváncsi rá. Miért is lett volna? Szegény kicsi rongyos az utca szélén, neki az egész nagy felvonulás csak úri népség volt, egyik olyan, mint a másik, különbség nélkül, akikhez odáig, valami szent bizonyossággal tudta, hogy megismerje őket, soha nem juthat el. Mégis Klein Józsi, a kis púpos, már felkapta a kérdést, fontolgatta magában, mint hideg víz előtt a fejes-ugró, s felbátorodva, közönyösen, nagyúri hangon dobta nekik a koncot:

- Bárczay Bella...

Azután még várt kicsit, ki tudja mire, izzóan fölneézett az alvó palotára, az ablakok mögé (ami most ott történik), s azután biztos, de tompított hangon utánatette:

- A szeretőm...

Azok ketten, két kicsi rongyos az utca partján, csak reádöbrentek, hogy nem tréfál-e, vagy talán csúfolja, becsapja őket! De az utcán már végigütött a csend és messze el semerre nem láttak senkit, aki rajtuk nevéssen. De miért is... és különben is már fellángolt bennük a kíváncsiság:

- Bárczay Bella?...

Úgy kérdezték, reámeredve arcára a sötétben, mint csodát ha lesnének. De Klein Józsi, a kis púpos, már maga is megijedt a toronymagas szótól és szörnyen megbánta, hogy ennyit is mondott. Miért is mondotta? Vajjon miért? Valami úri lovagiasság - hol is vehette? - ütötte föl lelkében magát, hogy ne szóljon semmit. De már későn volt. Meghátrálni már nem tudott többé:

- Bárczay Bella...

A két kis rongyosba belerezgett a nagy név, kábítóan és elvakítva és bent, egészen mélyen, felszörnyülködtek. Bárczay Bella! Micsoda név és micsoda messzeségek? Hírek, amit róla hallottak. Képek és cikkek, amik mind róla beszéltek. Minden egyéb a nagy férfiveszejtőről, akinek képzeltek, a nagy táncos démonról, aki volt...

Szinte leesett ajkukról a kérdés:

- A szeretőd?...

Mikor aztán a kis púpos Klein Józsi ott az utca partján valami furcsa és félbenmaradt bólintással reábiccentett, egyszerre valami kis kajánkodó viháncolás csapott ki belőlük. Nem

mintha talán nem hitték volna. Miért is ne hinnék! Tudták is ők, két kicsi rongyos, hogy az élet mélyén micsoda történik! Micsoda bűnök és micsoda kéjek! Honnan is tudhatták volna! De a név, a nagy név fölcsegett bennük; fölcsegett, és hogyan és micsoda összefüggésekkel, a nagy démon, a férfiveszejtő, s már a gondolat is valahogy végigpaskolta még félig-gyermek gerincüket. Furcsa suttogások kissé trágáran jutottak eszükbe, amiről úton-útfélen beszéltek és mint csiklandozás alatt, nevetniük kellett.

De Klein Józsi, a szegény kis púpos, nem értette meg a vér nevetését. Hogyan is bűvárokodhatta volna szegény kis inas a lelkek mélyét és ami ott van. Csak reávigyorgó arcokat látott, rajtanevetőket, az ő szerelmén, ami pedig szent és mindenen túli. Egyszerre feldühödött a két számár tacsón az éjszakában, akik nevetnek, és köpködve reájukmordult:

- Mit vigyorogtok? Ostobák! Ugyan mit vigyorogtok? Hát igen, és ha meg is mondtam. Minek is tagadjam? Minek is? Mikor ő se szégyelli; mert bizonyára cseppet se szégyelli. De miért is szégyellené? Persze, ti nem tudtok semmit. Honnan is tudnátok? Nem is olvastok. Két buta csibész, akik vagytok, koldusok a Hotel előtt. Nem olvastátok még „A hercegnő titká”-t sem. A her-ceg-nő tit-kát se harmincöt füzetben, ahogy megjelent. Hát akkor mit akartok? Min röhögtek?

De azok már nem is röhögtek, a két buta csibész a Hotel előtt, és már tudni akarták, amit nem tudtak. Mert elbutultan is és kint az utcán valami nagy tudásszomj virult ki bennük. Ó, nem a könyvek iránt. Azokat útálták még az iskolából. De megejtve bámulták a füzeteket, a Buffalo Billt, a Rádzsa kincsét, a Nick Cartert és a többieket mind, ha néha valamelyik kezükbe jutott, és „A hercegnő titká”-t, ó, igen, azt is, harmincöt füzetben, a kirakatok mélyén.

- Mi van benne?

De Klein Józsi, púposan és elfáradva a nagy kitörésben, még felbámult egyszer a nagy Hotel-re, a zárt ablakok mögé az éjszakában, mintha mágneses szemekkel a falakon túl is valamit keresne, és szinte már magát nyugtatta meg:

- A szeretőm...

Ám már elbágyadt a hosszú éjszakától, talán fázott is és megenyhülten visszafordult a kis rongyosok felé:

- Mehetünk is. Ma már úgysem jön...

Akkor lassan nekiindultak a Duna mellett, a lámpák fényében, s vörös szemekkel a vizet nézték. Az lassan vánszorgott mellettük. Mintha Pest kilökte volna magából a három kicsi rongyost a Duna mellé, túlról pedig sötét tömegével a vízen át Buda fenyegetett. Mindegyik ugyanarra gondolt és mindegyik saját magára. Az éjszakára, ami még félig eléjük hajlott s az álmra, amely holtbiztosan reájuk száll, és mindhármukra holtbizonyosan ugyanaz az álom és reszkettek előre is a láztól, ó, nagyon jól ismerték, ami ilyenkor mindig végigönti ágyaikon őket, a három kicsi rongyost, az éjszaka mélyén.

De amint a híd alatt keresztülmentek s az ívlámpák fénye a pillérek mellett néhány pillanatra elveszett, megriadva és önkéntelenül Klein Józsi hirtelen megállt. Félénken, mintha csodára várna, lehúzta magához a másik kettőt, le az árnyékos zugba, hogy egyik se lásson, és ott nekihevülve mesélni kezdett:

- Hát igen. „A hercegnő titka” harmincöt füzetben. De nekem csak huszonnyolc van meg, az is csak kölcsön. De nem szóltok róla senkinek se, ha megígéritek. Mert abban mik vannak. Micsoda asszony. Az nem néz semmit. De mit is nézzen? Semmit, csak a férfit, semmi mást. Mindegy neki, ki és micsoda. Herceg, kocsis, mit tudom én mi, a legutolsó. Mindegyiket végigszereti, de hogyan végig, a végtelenségbe.

Feltüzelve és nekigerjedten újból magára gondolt, az éjszakára és hangja már lihegésbe halkult:

- Mert tudjátok, mindjárt az első füzetben... van is nektek fogalmatok róla... egy inassal, egy egészen kicsi inassal... tizennégyéves, olyan mint én... ha éppen tudni akarjátok... és azzal is. Miért ne? És azután a többi, sorra mind...

Szava kéjesen fölcsuklott az árkádok alatt az éjszakában és izgalmában elrekedt. Három kis rongyos a híd alatt, elszédülten és megejtve, amint dideregtek s amit élénk gyermekképzeletük színes szavakkal eléjük rajzolt, az mind-mind mint testes valóság jelent meg előttük. Szinte már jajgatássá döbbsent, ha néha-néha egyik vagy másik elszorult sóhajjal beleriadt az éjszakába.

Azután még ott ültek egy ideig a pillérek alatt, fázósan a hajnali derengésben s talán kimerülten egyik vagy másik összeborzongott. Klein Józsi is elnézett messze lefelé, ahol a fakadó hajnal meghalványította a sötét ég boltját. Szaporán ásított és felállt:

- Már hajnalodik. Gyerünk haza.

Akkor mind a hárman fölcihelődtek, három kicsi rongyos, akik voltak, és elindultak ki erre, ki arra, hazafelé. Tétova lépésekkel amint ballagtak, szinte bizonyosan és végzetszerűen érezték már arcukon a pofonokat, amelyek odahaza vártak rájuk.

*

...De Klein Józsi már elúnta a pofonokat, akár a mester, akár tulajdon apja kezéből és családi alapon sem voltak ínyére. Túlnötte és elleneszegült. Mióta Bárczay Bella neve mint távoli sorsa riadt fel benne, valami nagy-nagy megbotránkozás is erőt vett rajta, ha durva szavak ütötték fülét meg. Az önérzete is fölébredt. Az önérzete - tizennégy évvel és az önérzete - púposan. Már nem volt hajlandó, hogy eltűnjön mindent. Maszatos arcán a pofonok alatt már nem a fájdalom sírta a könnyet, hanem a dac és a keserűség, hogy dühe tehetetlenül ernyed el.

Szorgalma különben sem volt nagy. De most elpetyhüdt és letört egészen. Semmihez, de semmihez sem volt kedve. Nem mintha gyűlölte volna a munkát. Ugyan miért is gyűlölte volna? hiszen mást még kevésbé szeretett. De elmélázott munkája közben és dologtalan, nagy-nagy urakra gondolt. Azokra, igen, akik elsüppedve száguldanak az autók mélyén. Ha egyszer ő is úgy odasüppedhetne vastag szivarral az ajkai között.

Ilyenkor mindig magára gondolt; magára és Bárczay Bellára. Magára, a kis púposra és Bellára, az isteni nőre. Érezte is, hogy ronda az élet. Ilyenkor délelőtt, a munka mellett, olyan iszonyúan valóság volt minden. Az élet, az öröm, amit az még nyujthat. Ilyenkor délelőtt, a józan napfényben, nem volt már senki, mint aki volt: Klein Józsi, a szegény, púpos gyerek, aki felé vésők és kalapácsok repülnek. Igen. Az is marad örökre. Mert ha még úgy is becézne az élet, akkor is mit adhatna neki! Valami halvány fogalom is bontakozott ki benne a szerencséről, ha ugyan valahol elérné. De ha meg is kapja, mit ér vele? Műhely, valahol a Práter utcában, biztosan kint, messze egészen, vagy ami már csak távoli álom, beljebb, talán az Üllői-úton, esetleg a Kálvin-tér felé. De ez az álom is már csak vérmes reménység. Ilyenkor - délelőtt - tisztán érezte, hogy egész élete semmi, de semmi. Mert minden vágya, mert minden terve, amit komolyan és józanul rajzolhat maga elé, ha mindaz lassan beteljesül is, de vajjon beteljesedhetik-e, még az is milyen semmi, de semmi. Milyen messze van, de milyen messze, hogy érdemes lenne küzdenie érte.

Ilyenkor azután valami nagy-nagy kétségbeesés vett rajta erőt, amelyben még jobban beleverték a rúgások és a pofonok, ha a mester körül nem volt elég fürge. Valami nagy-nagy fatalizmus bontakozott ki kis szívében. Valami nagy törvényszerűséget érzett. Nem igyekezett, mert úgysem érdemes. Pofont kapott, mire még jobban ellustult. Ám elbúsulva a renyhesség-

ben, annál több pofon repült felé. Így az örökös sorban a pofonok és az elrenyhülések között, végül is már maga sem tudta, hogy azért kap-e pofont, mert nem dolgozik, vagy azért nem dolgozik, hogy pofonokat kapjon? De közben kétségbeeséssel jajdult föl benne a reménytelen érzés, hogy milyen buta és milyen gyáva, ha még tovább is így kínlódik.

De munka után nekinyújtózva és a közelgő esttel egyszerre fölszabadult benne minden elfojtott érzés. Fölszabadult minden keserűségéből, szegény kis púpos gyerek és maga elé rajongta a jövőndőt. Órák során át sötét zugokban, egy-egy sarokban, a kis udvar mélyén ha meghúzódott, csodás meséket gondolt ki magának. Ilyenkor elbujt a világ elől, hogy senki se zavarhassa meg. Gondolkozott nekifeszülve, szegény kis púpos arról, ami még lehet belőle. Mert ugyan miért is ne lehetne? Igaz ugyan, hogy még csak szegény inasgyerek, agyonpofozva a gázcsövek mellett, dehát mi is legyen - tizennégy évvel? Elvégre még egészen fiatal, őszintén szólva még gyermek, de két év múlva már legény lesz belőle. A legényt pedig már csak egy ugrás választja el a mestertől. Az már csak pénzkérdés, no meg ügyesség dolga. Véletlen csupán, talán valami jó ötlet. Ha egyszer valahol meglátja valaki, hogy milyen nagyszerűen dolgozik ő mint legény - mert akkor majd nagyszerűen fog dolgozni - és már egyszerre meg is van az üzlet. Eleinte ugyan csak kicsiben kezdi, de egy-két évi szorgalmas munka és már ragyogó ívlámpák csillognak előtte.

Ha ilyenkor azután reáesett az éjjel és nagy terveibe is belefáradt, elhalasztotta másnapra őket. Az üzletet, az ívlámpákat, a fényes cégtáblát és mindent, mindent, ameddig a vágyak szárnyán elért. Elhalasztotta, hogy másnap továbbépítse őket. De bent a sötétben, piszkos vacakján ilyenkor reászállt Bárczay Bella és húzta magával, hogy menjen utána. Húzta, húzta, pihenés nélkül. Így ment elijedve és sziveszorultan színházak, hotelek és paloták elé, mindig biztosan tudva, hogy hol van és elborult aggyal érezte bent az ablakok mögött remegő testét. Egyszer meztelen vállakkal látta, majd selymekbe burkoltan és a prémekek, ha nyakáig övezték, még jobban izgatták, mint a meztelen vállak. Így látta majdnem minden este... Azután jött a nagy süllyedés, le egészen mélyen az éjszakába s lázas szemekkel már nem is látta, hogy mi a valóság - odalent a kéjek fenekén...

...Másnap azután újra belemarjult az élet, hogy hajnalban hidegvíz verte föl vackáról. Rúgások röpítették előre, pofonok küldték balra-jobbra. Dacos, fogcsikorgató haraggal szegült ilyenkor apja meg a mestere ellen, akik nem tudtak embert pofozni belőle. Haraggal, dühvel és bosszuló reménnyel, hogy egyszer majd megmutatja nekik. De dühén túl is, amint csatapult holmi forrasztólámpákkal a kezében s itt-ott egy-egy tükrös kirakat előtt ha megállt és talán belenézett s a tükrök mélyéből ripacsos, kócos és, Istenem, púpos vakarcsfigura röhögött felé, olyankor szemét egyszerre elöntötték a könnyek. Bárczay Bellára gondolt, Bárczay Bellára, az isteni nőre, és zokogva és gyűlölve mindent, valami víg nótát kezdett füttyülni.

*

A napok változtak egymásután, de közöttük változatlanul maradt az élet. Klein Józsi tovább is csak az volt, aki. Reggel, délelőtt és délután: munka; ha lehetett: tunyaság, pizsmogás. Pofonok, rúgások csattantak a testén és nehéz kalapácsok és még nehezebb szerszámok repültek feléje. Vigasztalanul, változás nélkül. Sokszor már valami nagy rezignáció is erőt vett rajta.

Volt idő, hogy már a mestere sem haragudott. Inkább csak csöndes szájalommal, de nagyon lenézte.

- Mit tudhat rólam... - gondolta ilyenkor. - Istenem. Mit is gondolhat rólam. Buta paraszt... Mit is ért hozzá?...

De azután újra nekiberzenkedett.

- De hogy is mer bántani és pofozni engem. Buta paraszt. Engem, aki én vagyok. Akinek csak egy szavába kerülne...

Nem tudta ugyan, hogy mi kerülne csak egy szavába, de valami egészen homályos gondolattal arrafelé tapintott, arra, Bárczay Bella felé, s a nagyurakhoz, kik mögötte állnak. Mert azok biztosan nem engednék. Mert biztosan Bella sem engedné, ha csak egyetlenegyszer is így meglátja. Mert jó a szíve. Mert igen-igen jó hozzá, a kis inasgyerekhez is.

Kuckójában füzetek, képek, színházi ujságok halmozódtak fel. Cikkek, alázatosak és kegyetlenek; mind róla, a nagyszerű nőről. Fényképek és levelezőlapok, amelyek holmi elcsent pénzek emlékeit őrizték magukon. A füzetek címlapjain ezerszer és ezerszer más kép, mindig csak ő, az isteni asszony: - Bárczay Bella. Kibontott hajjal, vagy hogy szegény kis fantáziáját még tüzesebben fűtse, raffinált tornyos frizurákban. A vállak, ha a ruha lecsúszott róluk, a vállak, a mell és minden egyéb s a ruha szélén a lehunytt szemek tovább folytatták a meztelen sétát. A mélynyomású képeken a kéjes fejet, ha sokáig nézte és lassan lehunyta szemeit, pillái mögött forró képzelete minden többi munkát elvégzett. Fényképek és rajta kusza vonásokkal a Bárczay Bella neve. Pazar és nagyszerű ruhák, melyekre remegő ceruzavonások a meztelen testet tapintották ki. Szépség és kéj, fenség és fertő. Minden a rongyos vacak fölött, hogy az álmokat még nehezebbre hevítsék.

Emléke sem hagyta nyugodni. Újra és ezerszer újra reászállt. Kint az utca partján, vagy a hidak alatt mesélt is róla a rongyosoknak. Két buta gyereknek, akik voltak, kis koldusok a Hotel előtt. Mesélt nekik a fényes palotáról és mindenről, ami benne van. Minden olyan, ahogyan sokszor olvastak róla a füzetekben is, a Nick Carterekben, a Nobodykban s „A hercegnő titká”-ban, harmincöt füzetben. Mesélt a buja hálóteremről, a tükrös szobákról, ahol a kristályfalak ezerszer verik vissza, a meztelen test képét. Mesélt és mesélt nekigerjedve a kristálysobákban az isteni nőről. Mesélt - és visszaemlékezett reá. Arra is, amit ő élt át odabent. A gyönyörök, a csókok, a fájdalmas kéjek, a meztelen testek „pokoli tüze”, akárcsak „A hercegnő titká”-ban a tizenhetedik füzetében, mint fojtó valóság fűtötte fejét.

Ha eszeveszett, fölgerjedt emlékeit a kis rongyosoknak elbeszélte, persze csak mély titok alatt, nehogy a nagyuraknak fülébe jusson, ilyenkor forró emlékezése egyre több részletet idézett vissza. Hogy lopózkodott be, mint a moziba. Hogy bujt el a függönyök mögött. Jaj, mert ha valaki meglátta volna. Hogy ment tovább a termek sorain egészen addig, míg az üvegajtóhoz nem ért. Mert egyszer régen olvasott arról is, mikor egy nápolyi levente így leste meg szerelmét: könnyű átlátszó pongyolában és azután - azt is levetette. Istenem. Nem. Semmit sem tud már. Semmire sem emlékezik. Mult és jelen egybefolyik benne és minden együtt zokogja vissza annak az örült délutánnak veszejtően nagy gyönyörét. A raffinált szerelmeket, az ágyakat, dívánokat, a fürdőket s a nagy, gyönyörű meztelen testet úgy csuromvizesen. A kéjnek, a vágnak és az eleven húsnak őrzöngő és már szent tüzét.

Ha ilyenkor azután emlékeibe beleörülten elszaladt tőlük s valami elhagyott zughoz ért, csak arca sápadt meg még jobban s a szeme alá új karika mélyült. Ó, minden vágya ez az álom volt. Lezuhanni a kéjeken és nem támadni fel onnan soha többé.

Azután belerúgott a rozsdás csövekbe, az átkozott forrasztólámpába, ami oka mindennek s ha ilyenkor megint magára gondolt, Bellára, a Hotelre, a mesterre, a pofonokra, meg a púpjára, ami ott emelkedik a hátán, igen, ilyenkor dühében és kétségbeesve zokogni kezdett.

*

Már nem tudta, hogyan is kezdődött? Mi volt a mult és mi a jelen? Hol vannak az álmok és mi a valóság? Csak ment előre és nem tudott semmit. Nem tudta azt sem, hogy micsoda érzések és micsoda szavak zengnek föl benne. Micsoda érzések és micsoda vágyak és hol van az örvény, melybe beleszédül.

Még nem tudott semmit. Mikor először a pinceműhelybe, a rozsdás drótok közé bepofozták parányian és púposan, mint valami nagy titok fenyegette az élet. Holmi trágár szavak, értelem nélkül: ez volt minden kincse. Durva káromkodások, miket az utcán kocsisoktól hallott; sejtette, hogy azok mögött bujkál valahol az élet. Azokat forgatta magában, csak a szavakat, fogalmak nélkül, félve is tőlük és kívánva is, hogy minden titok felnyíljon előtte.

A pofonok hajtották előre. Még a barátságot is azok pofozták belé. Szegény kis megkínzott állat, amint segítség után nézett. Hol is keresse? Hol is kereshette volna? A mester? Hiszen tőle remegett a legjobban. Az apja? Részegen ha hazatántorgott, örült, ha attól is nem kapott. Anyja? Saját bajától törve, mint értette volna az ő baját meg. Mit tudtak róla, hogy mi van őbenne. Micsoda erők és képességek. Két nagy, melák bátyja, aki volt, Tóni, a behemót, és Sáni, a facér, no meg festettképű, karikásszemű nénje, az Etus után ő nagysokára, pálinkás nászok emléke gyanánt, púposan és keservesen; láthattak-e hát egyebet is benne?

Pedig ő mennyi mindent látott. Mennyi minden föltárult előtte. A sötét utcákon ha elcsatapult, nem egyszer hatalmas gölem-emberek futottak utána. Fönt a Gellérthegyen, alkonyatidőn, a hegyi manók csak éppen hogy elugrottak előle. Ha talán fürgébb, még utól is éri. Sötét kapuk alján ha betekintett, nem egyszer látta elboruló szemmel, hogy odabent emberek asszonyt ölnek. Arca elsápadt és teste remegett, még a vér verése is elállt szívében.

De mindig csak ha egyedül volt...

Mások elől a csodák eltűntek. Hiába kereste. Hiába fogadkozott. A gölem-emberek visszahúzódtak, a hegyi manók nem táncoltak előtte, a házak közepén sötéten és piszkosan ásitott az udvar. A legyilkolt asszonyokat már bizonyára régesrég elvitték.

A nagyok meg csak nevettek rajta.

- A bolond Józsi megint csodát látott.

Józsi, a Klein Józsi, a kis púpos inas, afféle hazug, szegényke, aki látott mindent.

Egyszer azután nagyon megjárta. Pedig akkor kincset talált. Aranyat, ezüstöt, drágakövet; behajigálva egymás hegyin-hátán, a pinceablakon amint betekintett. Pazarul csillogott az arany, mellette pedig biztosan gyémánt, de mennyi, de mennyi. Még a lélegzete is elállt, úgy futott egészen hazáig, hogy apját és anyját nagy hanggal fölverje. Kincs, kincs. Mennyi kincs. Talán senkinek sem lehet annyi. Anyja csak a kendőjét kapta magára és szaladt, úgy ahogy volt, vele. Apja pálinkás szunnyadozásból riadozott fel és futott utánuk. Kincs! Sok kincs! Kincset találtak! Mérhetetlen kincset! Józsi, a Klein Józsi, kincset talált...

Azután pofonok csattantak el arcán. Testét rúgások szántották végig. Fülét és haját csaknem egészen kitepte a durva rángatás. Minden íze külön ropogott s minden porcikájába éktelen fájdalom sajgult.

Pedig ő igazán nem tehet róla. Pedig ő igazán ott látta a kincset. Halomban, rengeteg rakásban a pince mélyén. Csak biztosan már elvitte valaki. Talán ők jöttek nagyon későn, talán más jobban sietett. De ő, Klein Józsi, szegény kis Klein Józsi, ő igazán nem tehetett róla.

De Klein Józsinak senki sem hitt. Anyja sírva a rántás miatt, ami közben szomorúan odaégett, nagyokat püffölt satnya hátán. Apja, a pálinkás szender után, még egy rúgást küldött utána, hogy azt hitte, nem éli túl és még rekedten feléjemordult:

- Az apja istenit ennek a nyavalyás kölyöknek. Szíjjá hasítom, ha még egyszer hazudik.

*

De Klein Józsi nem hazudott többé: mert nem mondta meg az igazságot. Ha csodát látott, nem beszélt róla. Amit megértett, őrizte magának. Benne élt minden. Minden, amit csak a színes

élet elébe dobott, Istenem, minden, de mennyi végtelen minden. De Klein Józsi konokul hallgatott róla. Könnyelműn néha, ha belekezdett, hogy elbeszélje, ha valamit látott, emlékei, a rúgások nyoma, szigorú hangon kussoltatták el. Nem. Nem mondott semmit. Minek is mondja? Minek és kinek? Néha valami nagyszerű gög tombolt fel benne, szegény kis esztergályosinasban, púposan is valami nagyszerű gög. Mert ő lát mindent. Ha nem is mond semmit és semmit se kérdez. Mert kitől is kérdezhette volna? Anyja csak lökdöste a konyhán. Apja belerúgott, ha útjába tévedt. Ki figyelhetett volna a szavára. Bátyjai, két nagy, marha ember, Tóni, a behemót és Sáni, a facér, csak ha nevettek vagy gúnyolhatták, máskülönben talán észre se vették. Nénje a züllött éjszakák után, mikor hazatévedt, nyugós szuszogással horkolt a dívánon. Kinek mondhatott volna bármit is, kitől is kérdezhette volna - a hazug Klein Józsi...

...A hazug Klein Józsi, aki előtt teljes nagyszerűségében kivirult az élet. Aki titkokat látott, rejtelmeket tudott meg. Akivel mindig és minden történt, de aki semmiről soha nem szólt semmit.

*

Mert megtudott mindent. Mindazt, ami az élet mélyén rejtelmesen és rondán húzódik meg: az élet, a szerelem, a születés, a nő. Minden, ami aljas, komisz és csodaszép. Mert megtudott mindent. De micsoda szavakkal, micsoda tapogatódzások után, amíg végre is valami csodálatos, furcsa és félszeg fogalmakat alkotott róluk.

Mert a fiuk között eleinte természetesen ő sem hitt semmit. A gólya szimbolikusan ha meg is halt benne s a káromkodások nagy perspektívája a szerelem útját is felnyitotta előtte, még mindig habozott, hogy mit higgyen el. A dolgok meg-megriasztották és nem is nagyon értette meg őket. Fejletlen és satnya testével nem tudta követni az elbeszélte csodákat. Ha pedig magában tovább fűzte őket és buja szavakkal színezte ki, mindig felszállt a felhők közé s onnan egyszerre beleütközve valami porszemnyi valóságba, megint hanyatt-homlok visszapottyant.

Nem. Nem lehet igaz, amit a fiuk mondanak. Hogyan is lehetne. Hiszen ő maga sok mindent nem lát, sok mindent nem érez, amit neki is tudnia kéne. De lehetetlen is. Mert, hogy is lehetne. A szavak mint szavak maradtak meg benne, de okok és összefüggés nélkül. Honnan is vehette volna őket? Az elmesélt nagy, csúnya, gyönyörű és aljas misztériumot, ha el is hitte, a módja és hogyanja titok maradt.

Akkor kezdte böngészni az ujságokat is. Azokban kereste a titkok nyitját. A szerelmi drámák, ó igen, azok mindig nagyon érdekelték. Hiszen valamennyi mint új bizonyosság villant be szívébe. Miért, hogy a szállodák mélyén az ágyra buggyant ki a forró, piros vér? Miért, hogy a halott leányok félmeztelenül fekszenek benne? Miért, hogy a megcsalt férj elől a csábító alighogy magára kapott ruhadarabokban menekül, amíg a golyó utól nem éri? A cigánykaraván gyilkosságában az áldozatul ejtett kocsmárosleány hogyan és miért feküdt úgy, ahogy feküdt és micsoda bűnöket követtek el rajta? Borzalmak és tragédiák, mert az ujságokból csak azok érdekelték, mint nagy szenzációk éltek tovább benne. A szerelem és a vér, a kéj és a gyilkosság, a mámor és a rémült halál együtt és mindig csak együtt, mint véres felhő borította agyát el.

A szerelmet nem értette meg. De már megértette a vért. Amint az elhajított kő nyomán a kutyák, ha sántára törött lábakkal, szűkülve menekültek előle, ó, akkor az az érzés nagyszerű volt: nagyszerű és izgató. Amint kitépve a pók minden lábát, ha azután mind külön-külön haláltusát járt, ó, az is borzalmas és izgató volt. Amint hatalmas szenzáció volt, ha csirkét öltek. Elvágott nyakkal az udvaron, megannyi félszeg s tragikus pojáca, amint ott ugrált, ó igen, akkor benne is egyszerre fölágaskodott a vér. A meleg élet. Mert már nem félt többé. Sőt

inkább már kívánta is. Nem félt többé, mint kicsi korában, mikor riadtan menekült el, ha a csirkék felé közeledve anyja kezében a kést meglátta. Most már mint nagyszerű ünnepek bontakoztak ki mindig előtte. A meg nem értett szerelem helyén fölharsogott benne a vér: a bűnös, kiömlő, a titokzatos, szerelemmel összefolyó vére. Igen. Mint a szállodákban is hány-szor képzelte maga elé és hány-szor, de hány-szor olvasta már, a szerelmes leányok patyolat ingén széjjeldúlva, iszonyatosan, a párolgó, őrijító, kiömlő vért.

*

Menve csak egyre a vér szaván, micsoda iszonyok és micsoda szenzációk vártak reá még. Mert betévedt a szűk sikátorokba is, ahol lomhatestű, elhízott, szétszeretett testű nőszemélyek hívogatják a férfiakat be. Az egyik félig meztelenül az ablakon néz ki. A másik a kapualjában valami férfival szorul össze és vihogva túri, hogy az mindenütt tapogassa a testét. Hátha mégis csak megjön az üzlet. A harmadik csak úgy egyetlen szál ingben éppen a kapuig kísérté a férfit. Körülöttük ólálkodva, amint ott lebzelt, végül is mindig rondán és trágáran kergették el erre vagy arra, miközben az anyját emlegették. De mindig és újból és egyre újból mind nagyszerűbb és még igazabb bizonyítékokat szerzett magának. Mert miért is mentek volna be? Talán, hogy megcsókolják egymást. Ó! Azt megtették kint az utcán is. Nem! Nem! Az semmi. Másért. Valami másért. Igen valami másért... és mintha harsonák zúgták volna szívében:

Azért! Azért! Azért!

Ott ólálkodott, akármerre is ment. Nagyot kerülve, bárhová is küldték, a titkos utcákba mindig be-betévedt. Már ismerte is, de csak messziről, másképp hogyan is ismerhette volna, a nőket, ott túl mind valamennyit. Kócosan, kikenve, fölkészülten, rondán és megviselten, mindenképp ismerte őket. Ezen a kövéren tegnap este vörös slafrok volt. Ma zöld van rajta. Az a vékony két nap óta az utcára is csak papucsban jön ki. Az a szőke három napja köhög, az a piszeorrú vagy egy hete még mindig siratja a szeretőjét. Szinte már-már az életüket is velük élte. Még nem ismerte a titkok titkát, de már-már látta maga előtt. Igen. Hogy mi és miért is? Micsoda utálat és micsoda nagyszerűség? Micsoda rondaság, aljasság, pizsok?... De mégis milyen csodálatos élet.

Bekukucskált a félig nyitott kapun, mert egészen belenézni még soha nem mert, de fél-szemével is látott mindent - az udvaron: minden kéjt és minden rondaságot. Igen. Eskü alatt vallotta volna, hogy mindent látott - a félszemével, amint betekintett.

Ilyenkor, a nagy izgalomban, ahogy ott kint az utcán mozdulatlanul is velük élt át mindent, megriadva a dolgára gondolt, új és új terminusokat adott magának. „Megvárom, míg az a szőke is fog magának férfit”. „Megvárom, míg az a kövér is megcsinálja a boltot.” És így tolvaj tovább percről a percet elborult szemmel, dobogó mellel csak várta, várta, hogy egyszerre csak a nagy titok megvilágosodik előtte.

Mert csak várt, várt és nem bánt már semmit. A pofonokat se, melyekkel a mester leste meg-érkezését, hogy hol és miért csavarogta el a dolgát.

- Az anyja nyavalyájába ezt a fiút, hogy még halálnak is lassú lenne.

A pofonok miatt dobogó szívvel még jobban húzódott, hogy hazamenjen: Klein Józsi, a kis púpos, a hazug, Klein Józsi, aki úgyis hiába magyarázott volna, mert neki szegénynek úgysem hitt senki.

*

Mégis valami lassú derengéssel megvilágosodott benne az asszony. Éppen ő: Bárczay Bella, akit nem ismert és nem is tudta, hogy milyen palotákban - milyen tükrök és fürdők között,

milyen véres bűnök között él. De fiatal vágya és fiatal vére, mint valami hörcsög csapott le reá. A névre. Miért? Nem tudta. Csak érezte, hogy a vágy egyszerre végigönti a testét s ő maga teljesen elmerül a vágyban. Talán homályosan emlékezett is. Talán emlékezett zavaros reggelekre, mikor mosakodás közben az ágya sarkából megleste a nénjét. Petyhüdtén, kócosan, redvesen paskolta a vizet maga körül, valami furcsa emlékekkel elvándorolt bőrén, amit biztosan éjszakai csavargásaiból hozott magával s az arcán is néha elcsattantak nem túlgöngyölödő atyai pofonok, hogy a csavargásoknak semmi haszna nincs. Emlékezett, hogy még fiatalon, gyermekfülekkel hallotta az anyja panaszos veszekedését, amint az apai pofonok komor méltóságába belezengett.

- Te lotyó! - süvöltötte leánya felé valami rettenetes elkeseredéssel. - Büdös dög, aki vagy. Csak elszórod magad a ribancok között és még csak hasznod sincs belőle. Más a te pofáddal vagyont szerezne, palotákat, meg hercegeket. Hiszen a szemed is, no nézd csak, egészen olyan, mint Bárczay Bella szeme és mégis a ligeti bokrokat bujod.

Akkor, igen, emlékszik reá, hirtelen megvillant benne a név: Bárczay Bella, ahogy reávonatkozott nénjére, a facér masamódlányra, aki züllött komizásában nagynéha ha kapott valami munkát, de rendszerint csak kint csavargott valamire a liget felé, hogy hátha valaki beviszi a tejcsarnokba, vagy elhívja magával, hogy holmi kis zugszállodában fejezzék be a mulatságot; mindig cél nélkül és mindig valami közönyös nemtörődömséggel, oktalanul a vágy fölcsattanó szava nyomán, pedig a szeme, anyja is mondja, olyan, mint Bárczay Belláé, azé a férfipusztító démoné, aki vagyont ver el, miniszterek ágyában fekszik, ezer férfi örög, ha fölírja a lábát és akinek autójából az örvényező tömeg szívesen kiinná a benzint, ha már a lovakat nem foghatja ki.

Így sandított néha vasárnap reggeleken, amikor egy napra a mesteri pofonoktól megszabadult, koszos hálóvackáról a mosdó felé, ahol a lecsüngő ingvállból nénjének sokat élt, de még fiatal teste kíváncsian szilajodott ki. Így gerjedt föl benne a vággyal együtt a sokat hallott név, ami ott élt minden inasgyermek ajkán és belevésődött még éretlen gerincébe is Bárczay Bella, aki után itt az egész város férfiassága ágaskodik, Bárczay Bella, a nagy nő, amint végigrepül tíz méteres autóján a város fölött, táncos démon a kormánykerék mellett, hogy mindig és mindenkor valamelyik szeretőjénél kössön ki, Bárczay Bella, akinek egyetlen csókjáért hitbizományokat utalt ki a dús külvárosi képzelet, Bárczay Bella, aki magábaveszejt minden férfit, aki vagyont hajigál el, aki előtt milliárdosok térdelnek, s akinek a szeme olyan, mint a nénjéé, a ligeti ringyóé, amikor felhasadó ingvállából reggelenként kibuggyan a melle.

Mert nem is tudta miért, de már rettenetesen gyűlölte a nénjét. Rettenetesen undorodott, amikor fiatal, de széjjelölt testén a mámorok nyomát megérezte, vagy végiggondolta éjszakai kiruccanásait, amint kis homályos garni-szállodák kapui alatt vesztegettek el és holmi vacsorákért vagy mozijegyekért fizették meg a nem túl magas árat. De ez a gyűlölet és ez az undor mindig felkorbácsolta a vérét, hogy kezei remegve kapkodtak a szabadulás után. Már érezte, hogy csúnya az élet és undorító, hogy néne, ha a vére hajtja, mindenkivel ölelkezik s röhögve mutogatja meg a testét, amit ő csak sanda pillantásokkal les meg szalmazsákjáról a reggeli kavargásban, mikor mindenki öltözködik és undorító, hogy a ligeti dög lehunyja a szemeit a kéjek alatt, a szemeit, amelyek az anyja szerint is olyanok, mint a Bárczay Bella két sötét szeme.

II. Gyertya a kertben.

Akkortájt érte életének első nagy megtiszteltetése is.

Hogy jutott hozzá? Maga se tudta.

Csak üldögélt az alkonyatban otthon, a konyhaajtó előtt, s fontolgatta, hogy a közelgő esttel merrefelé menjen. Sehogy se határozta el a döntést. Vonzotta a híd is, ahol a csöndben titkok fakadnak és tűnnek el. Vonzották a hotelek is, ahol megkuporodhatik a járda szélén, holmi kis koldus, aki néha volt, ha nem is hivatásszerűen, és bámulhatja szíveszorultan az előtte elvonuló sok női lábat. Mert már tudta így rongyosan is, hogy az igazi nőnek a lába a szép. Mikor megfeszül a finom selyem rajta s fátyolosan átszillog a vékony lábszárak fehér bőre. Ahogy látta néhány füzetben is, holmi „Fidibusz”-okban, amiket esténként a nagyobb fiúk hoztak a hidak alá el, hogy fölöttük a tikkadt csöndben még magasabbra csapjon a hörgés.

Mert szép az este ott, a járda partján, mikor a sóvár szem a vékony bokákat lesi, hogy az emlékek így gyűjtött tömegével rohanhasson a hidak alá. De talán még szebb az árkádok alatt a néma sötétség.

Még nem döntötte el, vajjon hová megy?

Emlékeinek dús raktárát üríti-e ki, vagy előrelátó gazda módjára új vagyont gyűjt a személytelen kéjhez.

Már jóideje így tanakodott, mint valami sáfár, efölött a szerelmi mintagazdaság fölött, mikor hirtelen kicsapódott a konyhaajtó s nagyobbik bátyja, a behemót, jött szapora léptekkel kifelé. Kissé tántorgott, nem nagyon, inkább csak az ital emlékéitől, amit odabent a tiszta szobában már jóideje hörpintgetett. De lehet, hogy csak gondolkozott: menjen-e vajjon, vagy ne menjen? Ahogy ő is, Klein Józsi így púposan, kis inasgyerek a pince mélyén, néha elindult holmi facér pesztonkák után, hogy a százcáncú, rengő szoknyákat hátul jó erősen megcsípje. De az első mozdulatra, ha hátranéztek, már megijedt és elődalgott. Éppen mint most a bátyja, a Tóni. Valami furcsa félszeggel kacászott ki most ez a nagy legény is a konyhán át a szoba mélyéből, ahol íme már felkészülődött, ki tudja, milyen célok felé, s aki a pálinka gőzglóriájában most mégis hirtelen megállt.

Megállt és Józsi nézett.

- Hé! - böffent reá, csak úgy borgőzősen. - Talán a tegnapi napot várod? Aló! Fölfelé! Jössz velem.

Józsi fölneézett. Valami különös érzés viharzott át a lelkén, hogy hirtelen így fölverik. Némi méltatlankodás és elkeseredés, hogy csak így rendelkeznek vele, szóval ha kell, vagy a cipők orrával ott hátul a testén, ha nem eléggé fürge. Valami rémület is felmordult benne, ami felmordult mindig, ha bátyjával, ezzel a behemóttal így, ilyen furcsán, szemtől-szembe került. Jót nemigen várt tőle. Vajjon hová viszi? Mit akar vele? De mindenen túl mégis az öröm, a megtiszteltság dobogtatta át, hogy a bátyja valahová, ha mindjárt a pokolba is, de elviszi magával.

Merre mentek? Nem is sejtette, ő, aki a sötét zugokban végigbujkált minden kicsi utcát, most mégse tudta, hogy merre járnak. Holmi kerítéskapukon nyitottak be, majd udvarokon mentek át, szobákba léptek, hogy valahol a másik oldalon kint legyenek megint az utcán. Igen. De merre? Néha a bátyja a mellettük el-elsuhanó alakokkal néhány szót is váltott. De csak foghegyről, valami furcsa összemordulással. Mint ahogy sokszor látta a moziban is, „A hét

narancsmag"-ban, a „Mérnök ujjá”-ban, vagy a „Vöröshajúak szövetsége”-ben, de micsoda zenekísérettel, micsoda elnyűtt zongorákon, holott itt csak néhány kutya ha vonított s holmi gajdolások hallatszottak ki pincésöntések mélyéből. „Az élet” - gondolta Józsi, szegény kis púpos, aki volt, s aki még semmit se ismert - „Az élet, ami odalent tombol.” Ha megállná-nak...

De nem álltak meg. Csak mentek tovább. Kissé sziveszorultan is. Elöl a hatalmas behemót ember, szótlantul, mit is beszéljen, mögötte ő, Klein Józsi, kissé elégedetlenül, hogy sokáig tart már a séta; de némileg felajzottan is. Már tudta, hogy nem mindennapi kalandra indul. Mert hova mehetnek? Hova vezetheti a bátyja? Mit tudhatott ő erről a marha nagy emberről, lakatosról, ha sokszor facér is és hivatlanul ajtókat nyitogat s aki vele a testvéri érintkezést legföljebb a cipője hegyével tartja fenn. Mit ismert ő ebből az emberből? A szuszogását a tömeglakás éjszakájában, ha titkos útjairól hazatért. Ügyefogyott védekezését a Markó-utcában, mikor holmi betörésekért hurokra került. Apjának erkölcsi felháborodását, mikor e kedves fiát fülöncsípték s a néha ilyen alkalmakkor emlegetett becsületes nevét, amire itt, ebben a családban mindenki szégyent hoz, holott milyen előkelőek, hiszen a nagyatyjuk lovasrendőr volt, még Bérczy főkapitány idején; de azután, ha a Markó-utcai börtön rácsos-kapuja felnyílt s a szabadulás öröme a fiától némi pénzeket kapott, hogy megint elmehessen a kocsmába a facér cselédleányok közé, egyszerre megbékült a világgal s fölényes erkölcsi magaslatról korholta Józsit:

- Látod, a Tóni. (Milyen furcsa is, hogy ezt a nagy, marha embert itt előtte Tóninak hívják). Őróla végy példát! Mikor hozol már te is haza pénzt? Mikor könnyíted meg a te szegény agg édesapád sorsát?

Ezzel a szép tirádával, mikor befejezte a szegény, agg édesapa, mint aki családfői kötelességének lelkiismeretesen eleget tett, a kapott pénzzel elvonult a kocsmá felé, ahol már a facér cselédleányok várták.

Most ahogy itt kapukon és udvarokon császarkáltak keresztül, valahogy minden eszébe jutott. Valahol látott egy furcsa képet, talán a füzetek között, a nagy üvegkirakatok mélyén s hogy megcsodálta cimboráival, még röhögött is. Emberi fej volt; de milyen emberi fej? A szemek helyén vasút száguldott, az orrban holmi óriás daru nagy csomagokat emelgetett, a fülek helyén két hajókürt tátongott bele a levegőbe. Milyen sokat is nevettek rajta. De most bátyjáról is eszébe jut. Ahogy súlyosan lépked előtte, mintha csak holmi rossz kapcsolóban szikráznának rajta keresztül: a Markó-utca, holmi ringyó- emlékek, lakások, ahova éjszaka idején, derék lakatos, hivatlanul ment el s valami ködös titokzatosság, ami minden embert bódítóan vesz körül, míg csak valahogy meg nem oldódik, hogy utána már csak a megszokás és a közöny maradjon meg. Igen. „Az élet megy előttem” - gondolta Józsi - „és milyen furcsa, hogy az életet Tóninak hívják.”

De már meg is érkeztek. Nagy, homályos udvarok mélyén valami alacsony kapu villant meg szemük előtt. Tóni pillanatig figyelt, néhányszor fel a szemöldökfára nézett s rögtön utána erőlyesen bekopogtatott. Belülről sürgés-forgás, gyors léptek dobogása szivárgott ki, majd valami női hang suttogása s a következő pillanatban az ajtó megnyílt. Tóni néhány rozoga lépcsőn lefelé lépett, kissé dülöngélve, mintha még mindig a délutáni italokra emlékeznék. De csak egy percig. Azután hátranyúlva, hirtelen megragadta Józsit, hogy a szívverése is elállt és berántotta maga mellé. Hátuk mögött az ajtó becsapódott s a testvéri kéz kemény cibálásában Klein Józsi, kis púpos, aki volt, már ott állt a lámpasugár közepén, s hallgatta a feltörő röhögést, amit gyámoltalan megjelenése robbantott ki.

Tóni bőfögve harsogott:

- No, úgy-e megmondtam. Gyertyásnak jó lesz.

Akkor már tudta, hogy miről lehet szó. Filológiai pontossággal ugyan nem ismerte a jasszok nyelvét, de sejtette s nem alaptalanul, hogy a „gyertyás” holmi őrszemet jelent, aki kint a ház előtt strázsál, míg a többiek bent végzik a munkát. Őszintén szólva, semmi felháborodást se érzett. Még félelmet se, hogy fülöncsípi. Inkább némi aggodalom szorította el a szívét, hogy a reábízott fontos tisztséget vajjon megfelelően betölti-e? Érezte, sőt tudta, hogy életének legnagyobb eseménye előtt áll. Ez az a nagy alkalom, ez az a nagy „egyszer”, mikor egész karrierjét megalapozhatja.

Lassan nézett a szobában körül.

Semmi különös nem volt benne.

Székek, két ágy, két pingált szekrény, holmi összebatyuzott ruhanemű, mintha csak valami harmadrangú szállodai szoba lenne. Szegényes proletárlakás, ha valamivel gazdagabb is. Holmi szőnyegek a földön, sőt a fal mellé támasztva néhány kép. Vajjon honnan szedték?

A szoba túlsó sarkában, a pirossal terített asztal körül már hárman ültek. Egy szürkehajú, erős, vállas férfi, akit mindenki Csuminak hívott és mellette két nő. Az egyik valami szobaleányféle, fekete ruhában, fehér köténnyel, a másik elegáns úri dáma. Sötétkék ruha feszült a testén, a lábain a selyemharisnyák végén finom, magassarkú cipők. Selyemtáskája, fehér kesztyűje ott hevert előtte az asztalon.

Józsi értelmetlenül, nagy szemekkel bámult rá.

- No, nehogy megedd a szemeiddel - röhögött Tóni, és se szó, se beszéd, leült kényelmesen az asztal mellé. Kicsit megfogdosta az elegáns hölgyet és sunyin Józsi felé pislantott:

- No Princess, nincs-e kedved kissé kinevelni ezt a fiút!

A Princess előkelőségét meghazudtoló mozdulatot tett, amin a másik három falrengetőet kacagott. Csuminak még a könnye is kicsordult:

- Pompás jasszkali ez a Princess - állapította meg elismerően és kis gondolkodás után még hozzátette:

- Senki se hinné el róla, hogy nem úri fácán.

De már mind a négyen összedugták a fejüket az asztal fölött s a suttogásra fordult beszédből Józsihoz legfeljebb egy-egy szófoszlány ha eljutott. Hallotta, hogy valami „srenk”-ről beszélnek, amiről tudta, hogy betörés. Hallotta, hogy a hatlövetű „stukker”-t Csumi viszi magával. Megállapították, hogy ki merre „lóg el”, ha netalán mégis „kiüt a tűz”.

Mint valami pápaszemes tudós a falra festett hieroglifákat, úgy fejtegette hiányos tolvajfilológiai ismeretével a foszlányba kapott szavak értelmét. Inkább érezte őket, ha nem is értette.

Hirtelen Csumi felpattant helyéről s némi kis huzavonával nekikészülődtek a többiek is.

- Mehetünk! - mondta Tóni, mint aki átveszi a vezényletet.

Csak hárman indultak el. Csumi a „stukker”-ral, Tóni, a behemót, no meg ő, Klein Józsi, így púposan, de mégis büszkén, hogy ebbe az előkelő társaságba tartozik. Bár egyelőre ugyan még kültag. De ki mondhatja meg, hogy a jövő mit hoz? Princess előresietett, hogy valami pasast, vagy, ahogy ő mondta „verebet” a „stammkaffá”-ban „link hadovával” szóval tartson. Bolondítsa, hitegesse, „ettesse vele a tészta”, míg Csumi és Tóni, két szorgalmas ember, közben a „házer munkát” elvégzi.

Csöndesen röhögtek hozzá. Csumi, akinek szemmeláthatólag némi köze is volt Princess-hez, a maga erkölcsi magasságából még utánakiáltott:

- Ha nem megy másképp, el is mehetsz vele.

Már akkor valami kemény erővel élesen a szívére vágott, hogy ezek az emberek így munka előtt milyen furcsán, milyen különösen és mégis milyen egyszerűen beszélnek meg mindent, ami fölött pedig ő, Klein Józsi, hosszú éjszakákon keresztül töpreng s amit satnya kis életével mint nagy csodát várt, hogy megnyíljon előtte. Mert ezekben a megjegyzésekben nem a kocsi ékesszólás nagyszerű ereje nyilvánult meg, ami tulajdonképpen csak teoretikus jelentőséggel bír, még ha édesanyjuk legfájdalmasabb pillanatát is emlegetik s a nagy titoknak egész szótárát, mint utcasarki vitaanyagot használják föl; itt a szavak s a mozdulatok a maguk igazi értelmét nyerték s nem puffogtak el a veszekedésekben a hozzáfűződő fogalmak nélkül. Valami keserves fölháborodással érezte, hogy neki minden, de minden milyen megfejthetetlenül nagy titok, holott más, sőt ő maga is, mint könnyelmű szavakat dobálja. Keserves fölháborodást érzett Tóni ellen is, aki idehozta s aki bujkáló életével számára örök rejtély marad. Keserves fölháborodást érzett Csumi ellen is, aki valami műértő fölénnyel ezt az egész szent titkot meggyalázta. Keserves fölháborodást érzett Princess ellen is, aki talán már el is ment a kávéházból s valami eldugott kis szállodában ugyanúgy hunyja le szemeit, mintha Etus lenne...

Vagy...

Nem! Nem! Most nem gondol rá. Most nem szabad. Ebben a rettenetes levegőben, ezek között a ronda szavak között igazán szentségtörés lenne.

Miért is, hogy Etus szemeit lassan lehunyja: Bárczy Bella...

Fölkavarodott a gyomra és nagyot köpött.

Útálta magát.

*

Fönt jártak valahol a dombok között. Lábaik alatt az öreg Tabán furcsán és regényesen húzta maga fölé, micsoda takaró is, a sötétbe merülő éjszakát. Előttük vasrácsos kapu torpant föl. Mögötte kert, benne parányi kastély. Körül az aranyhegyű kerítés mentén jázminbokrok dús tömege hajolt ki s bent a kertben, a hatalmas virágágyak ölen mályvák, árvácskák, nefelejcskek tarka színeit mosta egymásba a csönd. Csak a rezedák bódító illata harsogott ki. Mintha az egész kert a hasadó tavasz diadalmas üvöltése lenne.

Messze semerre nem járt senki.

Megriadtak. Ha észreveszik... Nem. Semmi.

Alattuk az úton autó robogott el. Dühösen pöfögött. Mintha maga se tudná, hogy tévedhetett ide el, ahol, mint a mesékben mondják, még talán a madár se jár. De néhány pillanat elmosta a pöfögő hangot. Láruk alatt a tabáni csöndet alig törte meg holmi kocsmai ének, ha néha-néha nagy időközökben a grincingerek muzsikáltak. Még lámpa se égett, csak itt-ott, ha egy. Messze a várost is elnyelte az éj. Csak a tompa és elfúló mormolása izente, hogy arra valahol még lüktet az élet s a láthatatlan ívlámpák pazar ragyogása halványította meg a sötét ég boltját. Aki itt lakik, a magányt szereti. Aki itt lakik, magában él. Csak néha megy le talán a „stammkaffába”, hogy olyankor Princess „link dumáját megegye”. Valahol még a villanylámpák katonás rendje is elmaradt s csak néhány pislogó petróleummécs állt őrt az utak keresztezésén. A villák is puskaövényire szöktek el egymástól, hogy az egymás jajszavát el ne éri. Ne hallják egymást. Ne tudjanak semmit.

Ahogy így hármasban megálltak, kissé bizonytalanul a kapu előtt, elől a Tóni, nagy óvatosan, ahogy jobbra és balra körülnéz, Csumi lustán, talán ásítózva is és mögöttük ő, Klein Józsi a púppal, érzi, hogy már nem bírja tovább szívének nekivadult verését. No, most mi lesz? Mit

akarnak vele? Mit akar az a legfelsőbb égi hatalom, aki szereti és aki kergeti, ha ugyan egyáltalában gondol is néha reá? Micsoda gazdag életet nyit meg előtte, vagy micsoda börtönt?

Már tudta nagyon jól, hogy hova viszik. Minden magyarázkodás nélkül megértette. Az a néhány szó, ami így az előkészületek közben leest, éppen elég volt, hogy beleélje magát. Betörés? Hát ha betörés? Mit törődik vele. Szinte már csodálta is magát, hogy milyen könnyen beleilleszkedik, minden szó nélkül, minden beszéd nélkül. Mintha soha életében mást se tett volna.

Milyen furcsa is...

Ha bátyja hamarabb szól neki? Igen. Akkor is biztosan eljön. De micsoda fontolgtatások árán. De micsoda töprengésekkel, hogy menjen-e vagy sem? Hogy letérjen-e az erény útjáról, mint a moziban is az az Asta Nielsen, mikor kétezer méterrel a „züllés útjára” lép. Biztosan akkor is itt lenne, de micsoda éjszakák után, mikor a gyorsan dobogó szív ezer kétséget dob föl a magasba, hogy ezer rémülettel és ezer remegéssel egész rémületeső zuhogjon vissza reá.

Most mégis itt áll, ilyen egyszerűen, hogy jóformán már nem is érti.

Tóni már valahol odabent jár. Sőt Csumi is kissé nehézkesen, de már kapaszkodik fölfelé.

Ő meg, Klein Józsi, kis nyomorék az örök púpteherrel a hátán, még méregeti a magas palánkot. Vajjon följuthat-e reá? De nem állapította meg. Ideje sem volt. A reáhárult kötelesség vasbilincsében érezte, hogy már rajta a sor s az ösztön a magasba kergeti.

Mintha csak nem is ő lenne az a púpos, nyomorék gyerek, valahonnan a pincék mélyéből, aki most némi szuszogásokkal átveti magát az arany csúcsokon, hogy a bizonytalan mozdulatban odafönt kissé meginogjon s arccal a jázminbokrok illatos, de szúrós ágai közé essék.

Csumi halk morgással a házat nézte.

- Rendben van - állapította meg. - Az ojszer lent ült a stammkaffában. Princess már eteti vele a tésztát.

Tóni hangtalanul visszasiszegte:

- De a mári itthon van. Künn alszik a konyhán. Link tyúk. Nem lehet vele kezdeni semmit.

Csumi csöndesen dünnyögött.

De Tóni már nem figyelt reá, benyúlt a zsebébe s valami papírdarabot húzott ki. Lassan teregette, de nehezen vált szét. A foga között káromkodott is.

Hirtelen Jóskára nézett:

- Te meglapulsz itt a bokrok között. Kinyitod azt a ronda csipádat. Ha valami balhé van, ha valami pasas jön, rögtön megadod a drótot. Kettőt füttyentesz, de éleset. Azután lógás, amerre tudsz. Nem vársz senkit.

Mint valami hadvezér, vezényelt, holmi Markó-utcai generális, aki volt, és már el is indult a ház felé. Nesztelenül, bársonypuhán lépett. Fehér tornacipő világított a lábán.

Jóska csöndesen röhögött. Biztosan tenniszezni megy. Csak azután ne kapja a fejéhez a labdát.

De a nevetés elfagyott az ajkán s feszülten figyelte, ami történik.

Már ott lappangtak a ház körül.

Tóni gyorsan a fal mellé surrant, ott meglapult egy pillanatig s akkor felrohant a lépcsőkön. Az üvegajtó előtt megállt. Várt néhány percig. Csöndes-e minden? De nem mozdult semmi. Akkor elővette a papírlapot, széjjelbontotta, hogy síma legyen s nagyon gondosan, nagyon pontosan, milyen jó munkás is, az előszobaajtó üveglapjára illesztette.

- Ahá! - csillant fel Józsiiban. - Ez az enyvespapír.

Jó, biztos érzés vett rajta erőt. Mégis csak szép, hogy ilyen alaposan kigondolták az egész mókát s nem Hübele Balázs módjára rohannak neki a veszedelemnek. Milyen egyszerű is az élet. Princess eteti a „veréb”-bel a „tésztát”. Tóni az üveget enyvezi. Csumi a fal mellé lapul, ő meg itt, mint valami herceg, élvezzi a jázminok illatát.

Hirtelen jókedve kerekedett.

Öröm a munka, öröm az élet, ha ilyen szépen, ha ilyen gondosan, ha ilyen becsületesen ki-tervezik.

De abban a pillanatban mintha homlokon ütötték volna.

Az előszobaajtón valami reccsent. Mi az? Mi történt?

Semmi.

Csak Tóni benyomta az üveglapot. Mégis, mintha az üveglappal együtt a szívverése pattanna meg. Ha most zaj támad? Ha most valami baj lesz?

Nem messze tőle, a ház fala mellett, elszorult tüdővel figyelt a két másik.

Egy... kettő... három... négy... öt... hat... hét... nyolc...

Józsi hangtalanul számolta a szíve verését. Ha most valami baj lesz?

De a kertben buján hallgatott a csönd. Az éjszaka nyugalját nem zavarta semmi.

Az üvegszilánkok megkapaszkodtak a papiros enyvén. Egyetlen szem se hullott le belőlük. Tóni óvatosan emelte ki s utána gyorsan benyúlt a lyukon, hogy a zárba tett kulcsot belülről könnyedén megfordítsa.

Józsi mélyen lélegzett...

Felnyúlt a magasba, a feje fölé. Leszakított egy akácfigerezdet. Annak tépdeste a leveleit. Szinte öntudatlanul rebegte hozzá:

- Sikerül...? Nem sikerül?... Sikerül?... Nem sikerül?...

Eszeveszett, ujjongó öröm csapott fel a szívében:

- Sikerül! Sikerül! Sikerül!

Boldog volt. Boldog. Nagyon, nagyon boldog...

*

Mégis valami csöndes félelem felhökkent benne. Honnan is kaphatta? Mi is lehetett?

Mi riasztja így meg a szíve dobogását?

Hiszen minden pompásan sikerült. Jobban talán már nem is lehetne. Tóni bent szuszmog az ajtó mögött. Csumi nesztelenül utanasurran. Ő meg, Klein Józsi, ha púpos is, de micsoda nagy úr itt kint a kertben, ahol figyelne bár, de még csak mukkanás sincs. „Úri foglalkozás” - állapította meg. - „Nekem való. Túl sok szakértelem se kell hozzá.” Majd csöndes röhögéssel utánatette: „Ügylátszik, a gazda külön kertészt tart, hogy ilyen szép rezedákat ültessen nekem.”

Mélyen sóhajtott.

A jázminbokrok illatfelhői magukbaölelték.

Milyen, milyen jó is.

- Érdekes - gondolta. - Betörő leszek. Ki hitte volna még a reggel...

Csendes nyugalom szállta meg a szívét. Mintha a szerencsését is most alapozná meg.

Csak az idegessége nem maradt nyugton. Mint vágató herold, száguldozott a testén.

Pedig mitől is félne?

Gondolkozott.

Milyen furcsa is, hogy ez a kis kastély itt torpan föl a Tabán felett, mintha csak ide menekült volna. Holott a kerti palánk végén már felsorakoznak a mezei földek.

Vajjon ki lakhatik benne?

Halkan spekulált.

Polgári család? Annak túlon túl fényes. Valami nagy úr? Akkor még fényesebb lenne. Holmi pocakos bankár? Az a hotelbe megy. Láta nem egyszer a járda partján, mikor töfögő gépkocsikkal az üvegkapuk elé felsorakoztak.

Mégis, ki lehet?

Hirtelen fény villant meg benne. Igen. Már tudja. Hiszen olvasta is.

Ez a kis kastély itt a Tabán felett, ahogy a városból elszökött s megbúvik a bokrok dús illata mélyén, biztosan valami kis kéjpalota, úri szórakozás, ha tilos is, hogy a sejtett, de letagadott szerelmi üzem benne kényelmesen otthonra találjon. Biztosan valami nagy úr építtette, aki mindig rohan az autók mélyén s besüpped a párnák között, sőt lehet, hogy vastag szivarokat is szív.

Ha egyszer ő is oda süppedhetne, vastag szivarral a szája szélén.

Bizony, valami nagy dög lakhatik itt. Valami „fácán”, ahogy Csumi mondja. Dologtalan nagy-nagy urak szeretője.

Még lélegzete is elszorult.

Hátha?...

Nem. Nem. Lehetetlen.

Hátha mégis a Bárczay Bella?

Csendesen föl kacagott.

Ugyan, hogy kerülhetne ide? Ugyan, mit is keresne itt? Mikor odalent száguld a fényes utcákon s ragyogó hotelek üvegkapujában köt ki. Bankárok hordják neki a gyöngyöt és csókjait aranytömbökkel mérik. Miért bujna el itt a Tabán fölött?

De ha mégis ő lenne?

Ugyan. Nevetséges. Miért is gondol reá?

De ha ezeket a jázminokat mégis ő ültettette? Ha ő neveli mégis ilyen dús illatra a rezedák rendjét? Ha mégis az ő lábai suhannak el ott az utak felett? Ha az autószirénák üvöltésében ide száguldoznak a szeretői? Ha most is itt szunnyad valahol bent, a selyemdrapériák mögött, micsoda kéjek és micsoda fürdők után, hogy a gyönyöröket, a csókokat, a meztelen testek „pokoli tüzét”, mint „A hercegnő titká”-ban kipihenje.

Odabent, ahol most Tóni meg a Csumi végzi elszántan a „házer” munkát.

Nem lehet. Nem igaz.

De ha mégis úgy lenne?

Ha most odabent a selymek és álmok között a fehér női test felriad. Ha valami zaj fölverné. Ha fölugrana csak úgy meztelenül, a kéjek és fürdők emlékével, hogy kirohanjon. Ha nem értene semmit. Ha egyszerre csak ott állana Tónival meg Csumival szemben. Ha elakadó szívveréssel meglátná szemükben az elszántságot, hogy mindenáron, ha vérrel is, de bevégezzik: a „házer” munkát.

Testét verejték lepte el.

Nem. Nem lehet. Nem. Nem igaz.

Fent a házon, az egyik ablakban, hirtelen világosság csillant meg. Valami imbolygó gyertyafény. De lehet, hogy villany.

Vajjon mi lehet?

Már ott tapogatódzott a fal mentén. Kuszált cserjék között akadt el a lába. Még ezer szerencse, hogy kutya nincs. Hol vehetne ennyi bátorságot, ha még kutya is lenne.

Egyetlen rúgással feltornászta magát az ablak pereméig. Most minden sikerült neki...

Ott fent, ahogy félig a levegőben lógott, mintha rettenetesen fejen vágta volna. Foga ütemesen kocogott össze...

Nem igaz. Nem lehet.

Bent a szoba közepén, az éppen felcsavart villany fényében magas nőalak bontakozott ki. Alig valami ingdarab fedte, ahogy éppen az ágyból kiugrott, biztosan vad és szép álmok közül s valami ócska papuccsal a lábán, mint aki ma már nem várt „vendéget”. Kissé bizonytalanul is, mintha nem tudná, igaz-e, amit riadt szemei látnak, vagy még mindig álom.

A többi már nagyon egyszerűen történt.

Tóni és Csumi szűkülve kussolt a kredenc mögött. Mást mit is csinálhattak volna? Tudhatták-e, hogy a női kézből nem dördül-e fegyver? De csak valami kis sikoltásféle hallatszott. Ám a következő pillanatban már látta maga előtt Tóni és Csumi vigyorgó arcát és tudta, hogy semmi veszedelem nincs. Azután látta, de mennyire látta, Tóni szemében az állati vágyat, amint hosszú, bizonytalan léptekkel, mintha gép lenne, a leány felé lép. Meg egy pillanat és már el is éri.

Mint Krisztus, az országút mentén, ha fölfeszítik s lábainál ocsmányságokat követnek el, úgy tapadt arcával az ablaküveghez...

Még látta Tónit, amint gölemléptekkel eléri a leányt és átöleli. Még látta, amint kis dula-kodással hurcolja a sarok felé, ahol puha és pompás szőnyegdíszen valami dívány állt. Még hallott, de már csak a bezárt ablak tompaságán keresztül valami sikoltozást, sőt talán valami szitkozódást is, ami így a falakon túlról ártatlan suttogássá enyhült. Látta Tóni otromba karját, amint a női derekat átöleli, míg másik kezével nem túlgyengéden befogja a száját.

Milyen egyszerű is az élet.

De látta, hogy nem bír vele.

Ám abban a pillanatban már az örület örvényéből az asszony szemei fölnéznek; át a szobán, át az ablakon, át talán az egész életen keresztül, pont az ő szemei közé.

A szemek vádoltak. A szemek könnyörögtek. A szemek ígértek.

Akkor Klein Józsi odakünt, szegény felfeszített mártir, az üveglap mentén némán felüvöltött.

De hiszen ezeket a szemeket ő ismeri.

De hiszen ezeket a szemeket hunyja le minden este a kéjek alatt Bárczay Bella az Etus arcán.

Nem. Nem. Lehetetlen.

Hát van-e odafönt Isten, ha ezt a förtelmet tűri?...

De ha mégis túrné?...

Talán felelve is neki, hirtelen a szoba elsötétült. Csumi derék bajtárs, aki volt, hogy Tóni segítségére siessen, lecsavarta a villanyt.

Bent a sötétben a harc most dől el.

Nem. Nem szabad. Nem engedheti.

Most kemény ököllel reá kell, hogy az üvegre vágjon. Most be kell, hogy törje. Most át kell hogy rohanjon, a kerten, a falon, Csumin, aki őrt áll, Tónin, aki küzd, az életen, ha kell, hogy mégis megvédje, vagy vele pusztuljon.

De ereje nincs.

Bent a szobában őriöng a sötétség. Semmit se lát benne és nem hall ki semmit. Mégis mindent tud.

Akkor, mintha nem is ő lenne, látja, hogy két ujját szájába veszi s amilyen erősen csak lehet, két éles füttyel „megadja a drótot”.

Azután rohan, amerre lát.

*

Lent a Gellért-szobornál, mikor összeverődtek, Tóni hatalmas pofont mért le neki.

- Zamek! - diktálta Csumi a mókát s a pofonok mennydörgésében Józsi filológus ösztönével megértette, hogy a „zamek” biztosan odaütést jelent. A füle zúgott s a szemét elöntötte a vér. Napokig nem tért egészen észre.

Csak hebegett és dadogott:

- Az a nő odabent...

Csumi vállat vont:

- No, mi van vele?

Akkor keservesen kinyögte:

- A Bárczay Bella...

Azok ketten, Csumi és Tóni először bambán egymásra néztek. Nem értettek semmit. Azután lassan, de mind hangosabban, mind a kettő röhögni kezdett. Tóni még a hasát is fogta:

- Hát te, hol a fenében kótyagosodtál meg! Úgy látszik, rádjött a legénykedhetnémség, hogy minden pendelyes pesztonkában mindjárt a Bárczay Bellát látod...

Még röhögtek rajta jó zsírosan, sőt Tóni az elmulasztott élvezetek valami halk rezignáltsággal föl is sóhajtott:

- Hiszen ez még leány volt, azért is nem bírtam vele...

De a megnyugtatóra szánt szavakon túl Józsi arca már hamuszínűvé vált. Mintha nem is lenne benne élet. Szemében tébolyult tűz lángolt föl. Mereven nézte a Csumi kezét:

- Ott!... Ott!... - nyögte ki -, a kezén a vér...

Tóni és Csumi riadtan meghökkent. Tétován álltak a pázsit szélén. Ha igaz lenne? Ha igazán vér?

Vér! De honnan?...

Pedig mégis igaz.

Csumi kezein látták mind a ketten, még így a sötétben is, szélesen terjed szét valami sötét folt.

De kinek a vére?

Csumi kilépett a fák közül, egyenesen az ívlámpa alá és rettenetesen káromkodott:

- Fene egye meg ezt a büdös világot, hát a sötétben nem azt az átkozott tintatartót döntöttem fel.

Bizony a tenyerét, mind a kettőt, csuklóig bemocskolta a fekete lé. Még a ruhájára is jutott belőle. Nem bűnös vér volt, de jó, becsületes tinta.

Ám Tóni már az üzletre gondolt, amit Józsi hülyesége megzavart, sőt talán az elmulasztott élvezetekre is, meg a Princessre, aki, bár a Csumi engedélye alapján, de hasztalanul ment a „veréb”-bel el: de mindenén túl a gyönyörű tervre, ami ilyen buta módon összedűlt.

- Ezt a nyálást se viszem magammal többet - morogta dühösen a fogai között, mikor Csumi „zamek” vezényszavára még két újabb pofont lekent neki.

Józsi csöndesen elmélázott.

Valami halk szomorúsággal megállapította, hogy a karrierje derékon tört ketté.

De nem nagyon bánta.

Bárczay Bellára gondolt, az isteni nőre, aki volt, a fejedelmi démonra, akinek hitték s aki most biztosan valahol a fényes hotelekben lihegi el a szerelmek álmát s akit itt fönt a Tabán fölött, ha nem is tud róla, ő Klein Józsi, ha púposan is, de a saját élete árán megvédett.

III. Kulisszák titka.

Mint valami álom, fakult el benne minden. Homályos emlékei között a valóság és a képzelet remegő csápokkal tapogatta egymást. Mi a valóság és mi az álom? Ki a megmondhatója? Álom-e minden, ami emlék, és valóság-e minden, ami nem álom? Ki ad neki választ?

Zavaros emlékei közül előtapogatózott az első délután, amit odabent a színházban töltött. Hogyan is történt? Már maga se tudta. Csak emlékezett az alkonyatra, mikor a mester hirtelen reászólt, kezébe nyomta a szerszámosládát és se szó, se beszéd, már elindult előtte. Hova? Nem mondta. Benne pedig lázadozott valami homályos szocializmus munkaidőről és külön-órákról, amit hangosan persze még sóhajtani sem mert, nehogy a mester valahogy meghallja és vasökle alól serényen lendüljenek ki a pofonok. Csak ment valami rettenetes elkeseredéssel, de azontúl is nehéz súlyokkal bent a tarisznyában, a vállán és átkozta magában a pillanatot, mikor a forrasztólámpa bűzét először szagolta. Mintha minden lépés az estjéből szakított volna pillanatokat el, az estjéből, mely már tüzes fejére terítette az asszonyi testek nehéz palástját; amint megálmodta sokszor az utcák porában, vagy a hidak alatt a néma sötétben, mikor társaival tapogatta a titkot; mikor felszabadulva a napi munka alól, kis vézna testét belefeszítette az álmok veszejtő sokadalmába, hogy végül is mindent valóságnak véljen. Valami rettenetes ítéletképen szenvedte vállán a tarisznát: „Az életem” - gondolta -, „az életem, ami lehúzza a porba és elrontja legszebb vágyaimat is.” Közben egyre fokozódó dühvel kezdte méregetni az előtte gyorsan siető mestert. Ha most megfogná a tarisznát, benne a nehéz szerszámokkal, meglóbná a levegőben s hirtelen teljes erejével odavágná a mester fejéhez. Ha most hősies elszántsággal belerúgna mindenbe, hogy akár az egész világ felforduljon, még ő maga is, de kiszabaduljon ebből a rettenetes pánnyából a tarisznája súlya alól, „az élete” alól, amint hitte, amely felröppenő szárnyalását visszatöri.

Vacogott a foga és remegett. Igen. Már meg is történt. Már ott is fekszik előtte a földön véres fejjel a mester és a betört koponyájából, mint valami nyúlós szirup, az agyveleje szivárog ki. Az agyveleje - gondolta valami diadalmas örömmel -, amivel azt a sok-sok kínt, meggyötört, fiatal élete ellen, kitalálta. Még érzi a kezén az elhajított tarisznája súlyát, amint hirtelen fölszabadult alóla az ütés lendületében, mikor reccsenve megtorpant a mesteri koponyán.

Milyen nagyszerű is. Hallja az ordítást maga körül, de nem törődik vele. Látja a fenyegető öklöket, de csak mosolyog. Szemébe néz a rendőröknek, akik megkötözik kezeit s akik között fölemelt fejjel elindul előre. Igen. Megtette. „Az életéért.” A nagy ÉLET-ért. Mert lehetetlen, hogy így elpusztuljon.

Csak akkor riadt újból magára, amikor már majdnem megérkeztek és hirtelen szemébe hasított a villany-ívlámpák ragyogó fénye. Elöl a mester keményen és súlyosan, mögötte ő, Klein Józsi, a kis púpos, aki volt, szegényen és nyomorultul, amint a nehéz szerszámos-tarisznája lehúzza a vállát. Csak ment, mint valami barom, előre. Hova? Nem tudta. Mióta? Már elfelejtette, örök idők óta a végtelenségig. Most felriadva az ébrenálomból, most újra az volt, aki mindig, mocskos, púpos inasgyerek és valami elfásult beletörődéssel érezte, hogy soha nem is lehet más. Vállait gyötörtten húzta a táská, hátán a púpja dacosan gerjedt föl. Nincs menekvés, soha nem is lesz. Hiába is lenne. Elkeseredésében és feldühödten hirtelen nagyot, de nagyot köpött s boldog vigyorgással állapította meg, hogy a mester nadrágját eltalálta.

*

Ám teljes világossággal már szemébe csapott és agyába markolt az épület is, ahova értek. A színház. Igen, a színház, amint dölyfösen és kevélyen ott állt a tér közepén, az ívlámpák vakító fényében. A színház, ahol soha nem volt még. Nem mintha nem mehetett volna; csak éppen nem ment. A csent pénzeket is, amit apja kocsmás mámorában lopott el, vagy nénye párnája alól emelt ki, mikor a züllött masamódlány a kis szállodák elnyűtt mámorát pihente, inkább a mozik pénztáránál költötte el. Mert izgatta és érdekelte, mikor a vakmerő cow-boyok lenyúzzák valakinek a fejbőrét, mikor a páncélos lovag testén az acél szűz halálos sebeket ejt, vagy amikor a párisi selyemfiuk síma, de acélos marka a fehér női torkokra tapad. A színházban mit kereshetett? Mikor így elszorult lélekkel látta a finom és vékony ujjakat, amint a hamvas asszonytesten kéjesen összeszorulnak, egyszerre magasba tombolt a vére. Azután lenézett a maga törpe, piszkos és lerágottkőrmű ujjaira és egyszerre végtelen szomorúság fogta el, hogy soha, de sohasem csúszhatik így a fehér nyakak fölé, hogy a csipkék és szalagok fölött hörgő sikolyok közben beléjük markoljon. De azért mégis csak moziba ment.

Mint éles reflektor villant fejébe, hogy ebben a színházban, itt a villanylámpás falak mögött lép fel Bárczay Bella, az isteni nő, ahogy táncközben felrúgja a lábát, kegyelmes urak szeretője, aki volt, vagy legalább is annak hitték s akinek szeme olyan, mint a nővééré, mikor reggelenként csupasz mellekkel mosakodik. Hirtelen beleremegett a név, melyről inaspajtásai is nem egyszer beszéltek s néha a mester is káromkodott, ha valami ujságban meglátta a képét, utána pedig nagyokat rúgott kövér feleségén, mikor behozta a zsíros ebédet. Bárczay Bella, akit soha nem látott, akiről mindenki beszélt és akit első tapogatódzó mozdulataival lezárt szemei mögött maga elé képzelt.

Itt van, alig pár lépésnyire, amint éppen felkészül, hogy a színpadra kilépjen, talán meztele-nül, vagy legalább is nagyon kevés ruhában, ahogy már annyiszor elgondolta. Kilép és fölveti a szemeit, amelyek olyanok, mint nényének két sötét szeme, amikor a férfikezek tapogatásai nyomán kigyúlnak vagy reggelenként karikásan tekintgetnek a lavór felé, hogy félmeztelenül beleüsse az orrát. Most meglátná, ha szemei átüthetnék a falakat. Most megnézhetné, ha kiszakadna ebből a rettenetes elhatároltságból, amit a mester, a tarisznya, szóval az egész „élete” jelent. Most közelébe juthatna, ha mint valami örült lecsapna mindent, a táskát, a mestert, az életet és fellökve útjából a nyomort, a kétségbeesést, meg a portást, aki a kaput elállja és az összes többi nagy urakat mind, berohanna Bárczay Bella elé, aki ott van valahol egészen közel hozzá, alig talán csak néhány lépésnyire, de akitől most újra továbbvonszolja a mesteri vezénylet, ez a soha meg nem szűnő átkozott inassors, amiben sokszor talán a pofonok fájnak a legkevésbé. Mert most egyetlen villanással szemébe csapott a színház, az élet, a minden, hogy menjenek újra tovább valami kis polgári lakás felé, ahol a gázresó romlott el, vagy a megistenültapidíjas szerelem az ágy sodronybetétjét zúzta agyon. Akárhová is, de biztosan el a színháztól, ahol minden elmarad. „Az életem” - gondolta -, „az életem” -, mert a nagy szavakat igen szerette és piszkos kis arcán a könnyek alatt két kancsal szeme kifényesedett.

*

Valami nagy riadalom kapta el. Nem. Nem igaz. Nem. Nem. Lehetetlen. Lábai gépiesen rohantak előre, mint holmi száguldó paripák, melyeknek a fejét csatában ellőtték, de csak rohannak azért tovább, mindig csak előre, mert viszi őket a test tehetetlen súlya, mindig csak a mester nyomában, ezekben a drága és kedves nyomokban, amelyek most hirtelen a kopogó durva cipőkkel elfordultak az aszfalton és nekiiramodtak egyenesen a színház hátsó kis kapuja felé. Még látott maga körül néhány lebzselő, borotvált pofát, valami csúf szegénységet a ragyogás helyén és a fényeket sehol sem látta. Csak hallotta a portás barátságtalan hangját, amint valamit morgott s hátuljában érezte a portási cipők bizonyára megtisztelő érintését, mikor előtte elment. De mintha álomban került volna a kapun belül s valami furcsa szédü-

léssel ébredt magára a szűk és félhomályos folyosón, ahova értek. Mindenütt a mester drága nyomán, aki kíváncsi szemekkel kukucskált balra is, jobbra is, ha a kétoldalt sorakozó kis ajtók közül valamelyik felnyílt. Hatalmas zsvaj hallatszott ki a kis fülkékből, s mikor az egyikbe benézett, látta, hogy odabent néhány félig öltözött férfi hatalmas söröskancsóba bókol. A másik előtt már megriadt, de félszemével ahogy besandított, bár bent a szobában megült a sötétség, mégis látta, egész határozottan látta, hogy a széles dívánon meztelen nő fekszik, s frakkos alakok térdelnek előtte, ahogy már látta egyszer azon a képen is, a „párisi éjszakákon”, amit az egyik kicsi rongyos mutogatott neki a hidak alatt a szemkarikákat fakasztó csendben. Látta egészen biztosan, pontosan ugyanúgy, ahogy a képen s amint a kéjes zuhanásokban azóta is már számtalanszor maga elé képzelte. Igen. Valahogy az izgalom teljesen átfűtötte kis testét, az a rettenetes, de mégis vágyott szívkopogás, ami már annyiszor elfogta a hidak alatt a kerítő csöndben, vagy reggel az ágyon, de mosakodó nénje meztelen mellére nézett. De Klein Józsi, a kis púpos inasgyerek a pinceműhelyből, semmi több, valami kaján gyönyörűséggel érezte, hogy a mester biztos lépései is szinte önmagukba torpannak vissza, izmai fölött citerázik a bő bugyogója, s a hegesztőlámpa a kezében zörögve remeg. Hol volt már a káromkodás fölénye, vagy az a csepürágó biztonság, amivel odahaza a kalapácsokat hajigálta felé, ha munka közben nem forgott elég fürgén. Hol volt már a lábak nagyszerű technikája, amivel testének legfájdalmasabb részét kereste ki. Nem. A mester, a gyűlölet és komisszág nagymestere is remegve ment végig a folyosókon, dadogó léptekkel, talán maga sem tudta miért? De hogy itt van a színfalak mögött, ahol csodálatos kalandok születnek és a házmesterlakások savanyú levegőjében, mint valami Sodoma, a Sodoma és Gomorra-filmből, riasztotta fel a férfivágyakat és indította útjára a kis masamód-bestiák képzeletét, hogy a színes vágy sokszor valóra váljon. Csak mentek itt a folyosókon, amelyeknek levegőjét felizzította képzeletük, elvakult szemük a falakra is kalimpáló női combokat rajzolt s a meztelenségnek ebben a fantasztikus orgiájában, amit elborult képzeletük eléjük festett, már az ajtókat is ágyaknak nézték. Amint az ágyak ez a felriadt emléke csapott Klein Józsi agyára is, az ágyé, melyről reggelenként bámulta félig lecsukott szemekkel a nénje testén bontakozó csodákat, mikor a mester már kopogott is azon az ajtón, ahol arany betűkkel csillogott a név:

BÁRCZAY BELLA.

Nem. Nem igaz. Lehetetlen. Csak képzelődés. Ilyen véletlenek nincsenek, legfeljebb „A hercegnő titká”-ban, vagy a moziban, ahol mennyiszer, de mennyiszer nevettek már rajta, hogy mindig pont az a férfi toppan be, akit éppen várnak, vagy akiről beszélnek. Ők meg, kis rongyosok és filmszakértők, olyankor éktelenül kiabálnak az első sorban, ahol mint valami grófok foglalják el a legrosszabb helyet, hogy csalás és nem gilt az egész, ha az embereket így hozzák össze. Mert már bontakozó, rongyos lelkükben felburjánzott valami nagyszerű dölyf, holmi fölényesség mindennel szemben, hogy a dolgokat jobban értik és valami öntudatlan kritika is, hogy a „huszonnyolcra vevés”, ahogy ők mondták, nem sikerült. Nem. A véletleneket visszautasította és kifütyülte ez a sok külvárosi Sarcey és Sainte-Beuve, s csak nevetett rajtuk, amint Klein Józsi is, púposan és szerelőbádogosi fölényességével csak fütyült és kiabált volna, ha ezt a véletlent a moziban vetítik elé. De itt a döbbenetes ajtó előtt valami halvány fogalom bontakozott ki benne a végzetről, vagy a gondviselésről, vagy a sorsokról, amelyek találkoznak, hogy végül is minden beleveessen szívének dobpergésig fokozódó kopogásába. Igen. „Az életem, ami most feltárul” - gondolta magában, mert hogy igen szeretete a nagy szavakat, így az izgalomban, ami már-már kéjes gyönyörűséggel öntötte el testét.

Mert van végzet és van igazság és vannak sorsok, mik egybemerülnek. Mert van isteni gondviselés, ha minden így valóra válik. Valami álomban érezte csak, hogy a tarisznnyát rángatták a vállán. Talán a mester. De nem durván, tehát természetesen és nem az otromba cipők noszogatóásával, amint máskor tette. Inkább mint valami megzavart bohóc a cirkusz porondján, ahogy félbemaradt és kalimpáló mozdulatokkal a jól ismert szerszámokat kereste. Klein Józsi,

a kis púpos meg csak állt a kis szoba közepén, a súlyos tarisznyával a vállán, mint valami tulok a mézsáros előtt és biztosan el se hitte volna, hogy mikor az ajtón belépett, még a sapkáját sem vette le.

*

Odabent hatalmas tükör körül sok villanygyertya égett s az egész kis fülke, ami tulajdonképen volt, a széthajigált ruhák, odadobott kendők és elszórt fehérneműk özönében, hogy egyetlen szék sem maradt már szabadon, valahogy elborult kis inasi szemében. Csak a szédülés reflektorának villanásában látott valami spanyolfalat, tégelyeket, kristályüvegcséket s érzett valami furcsa illatot, a parföm és kenőcsök egybeolvadó nehéz szagát, hogy mámoros köddel borítsa be. Azután hallotta a fölcattanó türelmetlen női hangot.

- Pont most jönnek!

Majd néhány gyors parancsszó csendült, amit valami cseléd vagy komorna, vagy öltöztetőnő, vagy mi az istencsodája szaporán teljesít. Valami nagy palást lendül meg a levegőben és a meztelen vállakra borul. Sütővas sercen, üveg csörög, ruhaféle surran és kíméletlen és türelmetlen kis lábak szaporán topognak, hogy miért éppen most? Holott éppen most és éppen hogy ő, Klein Józsi, a kis bádgosinas, a púppal, ezzel a sátáni kitüntetéssel a hátán, amit viselt mindig s most mégis itt lehet közelében, ebben az átfűtött öltözőben, alig pár lépésnyire tőle. „Szeret az Isten” - gondolta, amint szerette mindig magára vonatkoztatni az egész világot és így éltek benne bizonyos érzések, hogy: „kerget az Isten”, meg hogy: „szeret az Isten”, hogy: „haragszik az Isten reám” és kis fantáziájában a Mindenhatót, akiben szocialistásan azért nem egészen hitt, úgy foglalta le a maga számára, hogy belőle az egész világnak jóformán semmit sem hagyott. De most mégis sokkal intenzívebben és biztosabban érezte az Istent, a mindenhatóságot, ami őt, Klein Józsit is fölemelhette a pinceműhelyből, ahogy egyszer már azt a másik ácsinast is fölemelte s mint valami csodálatos virágot, ide, Bárczay Bella öltözőjébe ültette át. Van Isten és van gondviselés, ha ő, Klein Józsi, most boldog szorongással itt gubbaszthat és éppen itt, ebben az örjögő levegőben, ahol mint valami panoptikumbeli látványosság táruul föl előtte Bárczay Bella.

De már érezte is alulról a mester cipőjét, amint, úgylátszik, pillanatra mégis úrrá lett az izgalmak fölött s egyetlen mozdulatával begördítette őt a szoba túlsó végébe, valami csöpgő vezeték mellé, ami ontotta a vizet magából, míg lent az eldugult rács megállította a lefelé ömlését, hogy minden percben átlendült a fajansz-mosdótál peremén. De valahogy nem is érezte a rúgás fájdalmát, mintha a mester cipőjét kokainban mártották volna meg, mielőtt alulról megbillentette.

Nagyszerű mámorában szinte csodálkozott saját magán, hogy szerszámokat szed ki a tarisznyából, miért és hogyan, nem is tudta, nekigyürkőzik és munkához kezd. Mintha ő nem is lenne más, csak az a kis púpos Klein Józsi bádgosinas a pinceműhelyből, aki valóban volt és akinek fülét hosszúra gyakorolta a mester két virtuóz keze. Pedig ő más volt, most érezte, hogy más. Szinte kívülről nézett le saját magára. Nini, most itt térdel a földön, a mester mellett, hogy hosszú drótokat szedjen elő s piszkálja vele a vízvezetékét, amit ki tudja milyen színházi szeszély vagy kéjes bűn dugasztott így el s közben csodálkozva veszi észre, hogy a mester, igen a mester is remegő kezéből kiejti a vésőt.

Abban a pillanatban a csörömpölés és lárma hirtelen százszorosán fölviSSHangzott a tükrös öltözőasztal felől, ahol már előbb ledobva magáról a reávetett piros palástot, fedetlen vállakkal és bizonyára ha nem is látta, hogy is merészelte volna, állt ő, egészen meztelenül, álmaiból életrekelve a nagyszerű asszony: Bárczay Bella. De már vissza is rántotta vállai fölé a palástot, s a tégelyek, üvegek, nikkelszerszámok és dobozok között a leejtett vésőre válaszképen valami földindulás viSSHangzott föl. A tégelyek viSSHangja, az üvegek viSSHangja, a nikkelszerszá-

mok visszhangja s a csörömpölés felett, mint panaszos üvöltés, kinyilatkoztatás, vagy bibliai átok hangzott, a zengő női hang, fölfokozottan, a végletekig:

- Nem bírom tovább! Megőrülök! Hogy éppen most jönnek, premier napján. Hogy belecsörömpöljenek a szivembe, a szerepembe, amit nem tudok, az életembe... (Klein Józsi a sarokban megrendülten állapította meg, hogy a Bárczay Bella élete is nagyon nagy élet, ha nem is nagyobb, mint az övé.)

Már hallotta is a suttogást és a tuszkolást érezte, amint a mesterrel együtt a kis szobából kifelé noszogatják. Láttá villanásszerűen a másik nőt maga előtt, a komornát vagy mit, fehér kötényben, aki gyömöszölte őket kifelé. Hallotta a mester elrekedt szavát is, amint mentegetődzött, hogy kár egy vésőért ez a nagy láрма. De már künt is álltak a folyosón, megcsalódva a nagy élmény után és várták, hogy az ajtó becsukódjék.

De nem csukódott be. Belülről, mint valami mennyei szózat, már megenyhülten a női hang kicsendült:

- A gyerek maradhat...

*

A gyerek... Valami fejen vágó megalázottságot érzett, hogy mégis beengedik. De ugyanakkor fölkunkorodott benne a maszatos dölyf, hogy a mester... hiába a kemény gallér, hiába a műhely és hiába a pofonok mind, mind, a mester mégis csak kint marad. Szédülten tántorgott vissza az ajtón a vízvezeték felé s maga se tudta, hogy igazodik el a drótok, fúrók, vésők és csavarok között. Csak mint csodálatos kürt zúgott egyre a fülében: a gyerek, a gyerek, a gyerek... A diadal és a megaláztatás s azon túl nem is érzett más semmit, csak a mester cipőjének emlékét, amit búcsuzásképen erélyes rúgással utána küldött...

Érezte, ez az a pillanat, ez az a nagy „egyszer”, amikor megnyerhet mindent. Ha most megmutatja. Ha most, amikor nézi. De már ugyanabban a pillanatban valami névtelen rémület sikoltott föl benne. Mert hátha nem mutatja meg? Hátha most, ebben a pillanatban, ebben a jelenné vált nagy „egyszerben” hagyja cserben minden tudománya.

Hát ha így a mester nélkül, miért is maradt kint, nem tudja majd és nem emlékszik semmire, ami pedig a rúgások fájdalmában mindig eszébe jutott.

Hideg verejték verte ki az arcát.

Ha most nem sikerül?

Mégis, valamit tennie kell. Megfogni egy drótot s bökdösni vele. Megindítani a csapot s elzárni újra. Talán kicsit játszani vele. Keresni valami csavarokat. Akár rontani is rajta. De tenni valamit, hogy ebbe a vízvezetéki izgalomba bele ne őrüljön.

Mi baja van?

Nem. Semmi. Semmi.

Milyen furcsa is. Máskor mindent tud. Máskor a mesteri vezényszavak nyomán mindig valami kis gúnyolódás burjánzik föl benne, mint aki a dolgát jobban érti. Olyankor érzi is, hogy csak nyűg számára a mester, ha mellette van. Nélküle sokkal jobban elintézné. Ahogy el is intézi, ha egyszer majd alkalma lesz.

Ahogy most van is.

Most mégis habozik és nem tudja, mihez is kezdjen. Biztosan nagyon is izgatott. Lámpaláza van, vagy mi, ahogy ennek a gyönyörű „fácán”-nak is van itt nem messze tőle, hogy belecsörömpölnek az izgalmába, ami tombol s a premierjébe, ami fölhevíti. Mert nem lehet más.

Milyen furcsa is.

Éppen most izgatott. Most nem jut eszébe semmi. Most áll itt tanácstalanul az egyre dagadó víztömeg mellett s nem tudja, hogy mit kezdjen vele. Pedig tudja, egészen biztosan tudja, csak itt, ebben az izgalomban nem jut eszébe.

Mégis megpróbálja.

Lecsavarja a csapot... Kínlódik vele... Nem használ semmit... Csak ömlik a víz... Most vissza kellene, hogy csavarja... Nem megy... Hiába illeszti, hiába noszogatja, nem mozdul semerre... Hiába kísérletezik... Nem sikerül semmi... Most nem sikerülhet...

Éppen most, mikor munkájára biztosan figyel a Bárczay Bella.

- Kerget az Isten - dünnyögte magában. - Mégis kerget. Mégse segít.

Valami rettenetes düh tombolt föl benne.

Micsoda ellenséges démonok esküsznek össze, hogy őt tönkretegyék. Micsoda átkozott végzet állja el az útját. Micsoda kegyetlen sors akarhatta, hogy ide kerüljön e mellé az átkozott vízcsap mellé, ami folyik és folyik és a csillagoknak minden hatalmáért se állana meg. Micsoda örült szülői ambíció akarhatta, hogy belőle bádogosinas legyen, holott lehetett volna asztalos is, a gyalupad mellett, vagy esztergályos holmi fúrók között, esetleg cipész, árral a kezében, ahogy valamikor szerette volna, vagy kifutógyerek az Angol Parkban. Sőt lehetett volna, de mennyire, csendes és nyugodt pásztorgyerek, nagy, legelésző nyájak nyomán, aki furulyázik, holmi földszagú paraszt, de milyen boldog is, hogy nem tud semmit, de semmit az egész világról.

Nem tudja, hogy ki a Bárczay Bella.

Mégis ott piszmogott a vízvezeték körül és hallotta újra a zizegést, az apró csörrenéseket, a tükrös üvegasztal felől, hol a tubusok és tégelyek titokzatos hadirendje állt és hallotta a fésű sercentését. Azután vetődő árnyékban megérezte a nagy selyempalástot, amint ledobták az egyik székre s látta a villany kemény fényében a fehér falon a női test fekete körvonalát. De már érezte is a hátán az odasurlódó test érintését, ahogy elment mellette s talán csak véletlenül, de megsimította. Talán... Mert már nem tudott semmit. Szeme előtt a fehér fal vörös fényben égett, minden porcikája hideglelősen kocogott össze s a szive túlnöve mindenben, mint pergő zenekar feküdte meg torkát.

Akkor maga se tudta hogyan, hirtelen fölegyenesedett és gyorsan megfordult.

Lángoló arca előtt egyszerre ott állt meztelenül, csak néhány habos fehérneművel a testén: Bárczay Bella, az isteni asszony, aki volt, fedetlen mellével keményen és szilárdan, szemében azzal a furcsa fénnel, amit reggelenként a lavór mellett néni szemében annyiszor látott. Ott állt kissé elcsodálkozva, talán bosszankodott is, de még nevetett, ahogy ez a kis púpos legény hirtelen fölmeredt elébe, a hímség nagyszerű vágyával, szemtelenül és elszántan, hogy mégis megnézi. Föl is kacagott, de már dühösen, hogy micsoda ripők komizkodás került vele szemben s hogy jut ő hozzá, az ilyenfajta inzultusokhoz. De Klein Józsi már nem hallott semmit. Csak a szemeket nézte, a szemeket, melyek reggelenként csipásan merültek a lavór vizébe, mikor néni mosdott, a Bárczay Bella szemeit, ezeket a mélységes szemeket, amelyek esténként céda kacsintgatással kínálgatták a ligeti fák alatt a néni testét, a szemeket nézte, melyek testvére arcán mindig lecsukódtak a kéjek alatt, mikor valami kis mocskos garniszállodában napi pályafutása véget ért. Ezekben a szemekben bentégett minden, a nagy Minden, ahogy értelmetlenül Klein Józsi is megérezte, púposan és vakmerően, hogy belenézett és egész testén zokogásig zaklatva reszkette a kicsattanó vágyat.

Váratlanul valami könnyű pofon cserdült el az arcán. Ó, nem olyan, mint amilyeneket a mester visszafelé kézből ad, inkább csak olyanféle simogatás, ha annál valamivel erősebb is. Szinte megcáfolta a dühös szavakat, amelyek a pofont kísérték, hogy micsoda pimaszság és hogy takarodjék, meg hogy: nézd csak ezt a taknyost és hogy mi nem telik ki ettől a vakarcs-tól. Aztán érezte a markában, hogy valami pénzdarabot dugdosnak belé, talán fájdalomdíjként a pofonért, vagy fizetség a rossz munka után, mintha törődött is volna vele, csak eltátotta a száját értelmetlenül a nevetés, a bosszankodás és a felháborodás viharában, ami első és rosszul sikerült donjuani próbálkozását kísérte és már ki is penderült az ajtón, egyenesen neki a mesternek, aki bikatekintettel várt reá.

A mester, aki kint maradt.

Abban a pillanatban a másik pofon helyén már érezte az újabbakat, nem simogatva, de menny-dörgésszerűen, ahogy lecsaptak reá s a szédülés ijedelmével elterült alattuk. Most érezte, ahogy földre zuhant, hogy púposan is igazán férfi, diadalmas, aki elért valamit, amit ez a másik nem ért el és ami miatt most bosszút áll és elnyúlva a földön, ha leverve is, de valami kaján röhögéssel felbömbölt a mester felé.

IV. Díszelőadás.

Káprázott a szeme...

Mintha lábainál feneketlen mélység nyílt volna meg, micsoda zúgással és micsoda zengéssel s ő ott áll valami korlát szélén, amelyen túl zsibong a szédítő örvény és belefogódzik. Ha lezuhanna.

Pedig soha nem szédül.

Ha fel is mászott szombat délutánonként mezítlábas néhány társával, micsoda turisták is, a plébániatemplom tornyába, hogy néhány cigaretta árán a harangozásra jogot váltson, amit a toronyőr a díjazás fejében nagy kegyesen átengedett nekik s közben a markába röhögött, hogy más végzi el helyette a munkát, sőt még fizet is érte, holmi cigarettákkal, ha mindjárt csak Dunával is; olyankor gyakran hintáztatta magát a harang nyelvén a meredek lépcsők fölött, sőt a torony peremére is kiállt, hogy csak néhány erélyes pofon s még több durva szitok a szent őr szájából térítse veszélyes útvjáról vissza. De soha nem szédült. Most mégis mind a két kezével a korlátot fogja s valami gyomrot kavargató érzéssel ijedezik, hogy a következő pillanatban fejjel a kavargó örvénybe hull.

De csendes és álnok röhögéssel látja, hogy a mester, még a mester is, görcsösen szorongatja a korlátot. „No, híres” - gondolta némán, ha mukkanni nem is mert -, „most mutasd meg, hogy mit tudsz!” Magábafojtott röhögéssel megállapította, hogy a mester, még a mester se tud semmit.

Lent valami őrzőgő gomolygással forogtak szemei előtt a lámpák, szinte szabályos rendben holmi vörös bársonyszéksorok s rajtuk mindenféle úri népség fehér mellvértékkel, ki tudja milyen küzdelmekre fölfegyverkezetten és a selymek és bársonyok habos zuhogásában, csillogó drágakövek, amiken itt-ott visszahökkent a csillárok fénye; de innen a magasból, a kakasülőről, ahol bár Istenhez közelebb került, mégis csak a legrosszabb helyet kapta, alig látott mást, csak a hajkoronákat, ám azon túl is minden egyebet, ami egy ilyen átfűtött, színházi kavarodás mélyén van s fölöttük elmerengő előkelőséggel látta, amint kissé ridegen is körbeölelkeznek a páholsorok.

Mert igenis itt volt, fönt a kakasülön, holmi finoman kiöltözött házmesternők és úri szobaleányok között, „fácánmárik” között, ahogy Csumi mondaná, sőt mondott is valamikor egy éjszakán a Gellért-szobor mellett, s hogy a hadsereg is képviselve legyen, lövészrojtok pompájával csillog itt némi marcona fölvonulás, bár csak őrmestertől lefelé, akik állítólag csak a felét fizetik és holmi iparosifjuság, ha nem is a javából, sofförök és kifutólegények, sőt még maga a mester is, akit vele együtt dobott föl ide a nem várt mennyei előzékenység.

Hogy is jutott ide föl?

Már alig tudja.

Valami végítéleti harsogással visszaremeg benne a mesteri pofonok remek technikája, amivel, micsoda szerencsétlen vetélytárs, elismerte az ő sikereit. Még hallott is valami kiabálást, mikor egész csomó féligöltözött ember összefutott s holmi noszogatást is, hogy „csak kifelé”, meg hogy „ne csináljanak itt bent a színházban botrányt”, s végül is valami nagy úrét, hogy „egye meg a fene”, meg hogy „vigyék föl őket a karzatra”. Lépcsők rendje cikázott el lábuk alatt, mintha repülnének, sőt még a nehéz tarisznyát is elhelyezték némi protekcióval az egyik öreg néninél, aki a lépcső kanyarodójában ült s előtte kis széken némi pénz csörgött, mint édes emlék, holmi megkönnyebbülések után s azután fölsustorgott a jegyszedőknél valami

magyarázkodásféle és máris itt szorongathatják a korlátot, fönt a kakasülön, hogy hanyatt és homlok ne zuhanjanak le.

Valami általános zúgás zszibongott át a terem fölött, habár kissé halkabb, mint mikor nagy ortodox zsidóünnepeken a pótimaházakból a davenolás kihallatszik, de lényegében nagyon is olyan, ha nem is vallási alapokon. Mintha minden ember külön beszélne és nem figyelne senki, s az egyenletes morgásba fúló hangkáoszon túl még mindig zengtek, trilláztak, búgtak, brekegtek, füttyörésztek különös hangok, valahol lent, a teremben messze, már félig lent a föld alatt, mint a nagy mozikban is, sőt a hangolásokkal elkészülve, már küzdelemre sorakozott föl az emberi hanghullámokon túl a zenekar.

Hirtelen minden lámpa elsötétült, mintha rövidzárlat lenne, hogy a következő pillanatban minden zaj is elüljön és csak némi papírzörgés és krákogás jelezze, lám, néhány tapintatos embernek csak most jut eszébe, hogy műsora és torka is van. De már a termen túl a zenekarból fölharsognak a kürtök, fölperegnek a dobok, sírnak a hegedűk s örülnek a furulyák, micsoda ismeretlen magasságok felé, ahol a várakozó tömegben túl s a hangorkán fölött áll Klein Józsi, mint önmagának szobra, kis púpos inasgyerek, bádogos vagy mi, holmi Don-Juan, akinek arcán ugyanezen az estén könnyű pofon cserdült, de most önfeledt csodálkozással kitátja a száját.

*

Mélységes csalódás fogta el.

Mindent mennyire másképen gondolt.

Derengő emlékei mélyén holmi kis bűdös kültelki mozikban, ahol a lámpák fölgyujtása előtt a csengő mindig élesen berreg, látott már színházat, ha csak lepedőn, sőt látott operettet is, ének nélkül bár, de valami zongora kegyetlenül hamis döngésében, hogy előkelő hangversenyek helyett csak ilyen oduban robotol délután négytől éjjel tizenegyig. Látott sok leányt, egész kórusokat, „girleket”, ahogy a fiuk mondták, sőt látta a „rivalda gyöngyeit” is néhány ezer méterben, de még inkább a ruhák takarékoságában, hogy a testükre még fügefalevél is alig éppen, ha jutott. Dühöngtek is olyankor ott az első sorban megannyi műtész, akik voltak, ha mindjárt mezítlábasan is, hogy miért játszanak ilyen marhaságot, s nem valami izgalmas kalandorregényt arról a wild-west-ről a Fairbanks-sal, vagy valami jó párisi rémdrámát, ahol folyik a vér, s a legrosszabb esetben is, miért nem Chaplint, akin legalább röhögni lehet. Ott künn, a külvárosi mozik bűzében sorra megbuktak ezek az operettek, ahogy holmi kopott zongorák dübörgésében előjöttek a multból, de nem hoztak onnan magukkal semmit, se izgalmat, se röhögést, csak sokméteres fölírásokat, örökös magyarázkodást, amit a bűdös és csengős sötétségben el se olvasott senki.

Mégis bent az igazi színházban, ha mindjárt a kakasülön is, mást jelent az ilyen operett, vagy legalább is mindenki többet vár tőle, mint várt Klein Józsi is, szegény kis púpos, aki volt, hogy minden képzeleten túl s a hidak alatti megejtő csendből hirtelen valósággá robbant. Mert már elképzelte nem egyszer „a hús felzúdulásának” örömét, a „meztelenség himnuszát”, ahogy „A hercegnő titká”-ban olvasta is a trikók és dekoltázsok mélységében, ami mindig sok és mégsem elég, hogy a végén már a földszinti soroktól fel a kakasülő fenségéig minden férfifej egyetlen őrjöngő vérhullámban forrjon össze és túl mindenén és túl a női testek mélységein, valahol a zenék és táncok örvényében, mint ritka kagylóban csodálatos gyöngy, de maga mozdulatlanul feltűnjék majd a Bárczay Bella.

Odalent, túl az emberfejek, a színek és fények harsogásában, ami a bársonyfüggöny mögött megnyílt, most mégis furcsán s zavarosan csipogott egész csomó fiatal leány, holmi írógépek fölé hajolva, micsoda iroda a zenekar fölött s az ember igazán meg se érthette, hogy győzik a munkát, ha közben folyton énekelik:

„Kipi-kopi, kipi-kopi, csöpp kis gépem.
Kopogtasson a szivemen, kérem szépen.”

Szökén és barnán, söt bronzvörösen, ahogy ott kopogtattak a masinák fölött, egyik olyan, mint a másik és Klein Józsi sehogy se értette meg, hogy ki és a szivükön miért kopogtasson? De nem is nagyon törődött vele. Kemény izgalom szorította torkát, ahogy ott a sötétben nem is tudta kihez, de földobta a kérdést:

- Melyik, kérem, a Bárczay Bella?...

De a szőke legény, bizonyosan pék, talán ha kimosdottan is, fölgerjedt hím, fent a kakasülön, már egészen a mennyezetnél aki volt, és zsírosan nagyokat röhögött, a látcsövén keresztül, szédült-szerelmes csurgó nyállal is csak a felsorakozó női sereget nézte, micsoda éjszakák reményében, hogy valami kis kócos cselédleányra vonatkoztassa majd. Oda se figyelt. Meg se mozdult. Csak a harmadik kérdésre mukkant meg:

- Az a szőke ott, az utolsó sorban...

Vihogott, mint aki kitűnő tréfát csinált. Körülötte is felhangzott némi kacagás, ha pisse-gésekkel vegyítve is, hogy miért csapnak lármát, de a nevető hangok innen is, onnan is tovább incselkedtek vele, hogy „az a barna, egészen elől”, meg hogy „az a kis pisze, aki kacsintgat”, meg hogy „no nézd csak a taknyost, hát nem a Bárczay Bellát keresi”.

Pedig Klein Józsi, ha bádogos is, tudta nagyon jól, hogy egy primadonna, táncos démon vagy mi, ilyen férfiveszejtő autók és gyöngyök felkészültségében és milyen, de milyen meztelenül mégse táncolhat a „girlek” között, de úgy száll le a zsinórpadlásról valami aranyos hintán, vagy talán behozzák, fejedelmi csemege, nagy ezüsttálon. Régen legalább is így volt. Ám az ilyen nekirugaszkodás már a mozikban is idejét múlta, sőt már a filmkilométereken a Pola Negrik és a Laura la Plantá-k mindig az ilyen kis táncosnők sorában kezdik, hogy onnan siste-regjenek föl szédítő magasra az élet fölé. De már érezte is az ellenséges közhangulatot maga körül, ami minden kis ványadt kóristaleányban Bárczay Bellát mutogatja neki, hogy irigy gúnnyal megbosszulja, amiért iránta érdeklődni mert és az ellenséges közhangulaton túl meg-érezte, hogy milyen, de milyen egyedül van így a fények után a sötét nézőtéren, ha Istenhez közel is, a karzaton, de mégis ellenségek között, akik biztosan harsogva hahotáznának, ha szemeiben a két kifényesedett meleg könnycseppet észrevennék.

*

Idegesen rezzent össze...

Mi baja lehet?

Lent valahol, messze a színpadon, teljes gőzzel robogott a játék. Hatalmas hordótermetű ember rohant dühösen fel és alá s mindenkinek a fülébe üvöltött: „Piff”, mire lent a föld-színten viharos nevetés harsant meg, míg egy másik alacsony, cinege férfi nem kisebb sikerrel szüntelenül „Jesszaszma-Rija” kiáltásban sírta el magát. Miért? Nem tudta senki. Csak nevettek rajta. Ahogy nevettek és elképedtek valami vékony kis táncosnőn is, sőt az „anyád!”-kiáltásokkal jutalmazták meg, mikor ropogó tánca végén a férfiak hátán bakkot ugrott. De utána rögtön valami érzélgős dal nyomán, amelyben levelek hullása, platánsorok zenéje, a suttogó patak s az a régi tavasz, ami vissza soha, de soha nem tér, a színpadra méla unalmat terített; hallott már holmi suttogást is pont maga mellett, ahogy ezek a kiöltözött kofák a szájukat még itt a színházban se tartják nyugton. De felháborodásában hirtelen figyelmére tapadt, ahogy a suttogások mélyén megcsendült a Bárczay Bella név. Magasba harsogó dühével már szinte tiltakozott, hogy ebben az ocsmány magasságban még csak említeni is merik, de feszült figyelemmel mégis odafordult, mint aki félszemét megreszkírozza, hogy egyetlen szavukat ne veszítse el.

- Igen. Ott a színpad mellett, a legelső páholyban...

Akkor elfordítva a tekintetét, Klein Józsi is a színpad felé nézett s látta a zenekar fölött, ahogy már a színpadra támaszkodik, a páholsor végét s már a rivalda visszavert fényében a vörös bársonyablakot is, ahol valami monoklinak hűvös előkelőségében ragyogó fehér mellvérttel hatalmas férfialak ült, holmi bankár talán, vagy idegen herceg, de legalább miniszter, mindenesetre valami istentelenül nagy úr, aki fehérkesztyűs kezeit a páholy bársonyperemén tartja s kissé unottan, sőt kedvtelenül felbámul az éneklő leányok felé.

Ám a suttogás izgalmaiban már csendültek magyarázó szavak is, hogy nem herceg, de nem is bankár s mégis éktelenül hatalmas úr, aki minden délután lovakat futtat, az ellenségeit pedig felbérelt alakokkal vereti meg s valahol a Felvidéken több, mint tízezer holdja van. Tízezer hold rettenetesen nagy pénz s Klein Józsi, szegény, hozza még púposan, mit tudhatta, mennyi s az ő számára százezer hold se lett volna több s akár száz hold se kevesebb, csak valahol elveszve a gazdagság kékes horizontjában érezte ezt a fehér plasztront s ezeket a fehér kesztyűket, a monokli hideg fenségében s tudta, hogy ez az egész gazdagság a páholsor ormán, de micsoda ölekezéssel, már a színpadig felér.

Mellette kuncorgó sistergéssel bugyborékkolt föl a pletyka, holmi gyöngysorokról, amit ez a nagy úr, fehérkesztyűs briganti, ugyan a feleségének vett s mégis másnak, a Bárczay Bellának küldetett el, s hogy holmi ékszerészi pletykák nyomán itt micsoda családi mennydörgés robbant ki, de túl a kaszinók és a kártyaklubok előkelőségein a csöndes suttogásból kirobbantak tobzódó orgiák is, ahol a pezsgő kádakat töltött meg s a kádakban Bárczay Bella fürdik. Fönt, az emberfejek fölött, már az áhitat közelében, holmi operettslágerek nyomán megannyi kis kültelki képzelet szűröcsölte ezekből a kádakból a pezsgőt, hogy a mezítelen test, úgy illatosan, minél hamarabb a napfényre kerüljön.

Józsi egyszerre ellenállhatatlan düh fogta el, hogy lerohanjon a nézőtérre, el a páholsorok mentén, föl egészen a színpadig, ahol valami csöpögő vízvezeték aktualitásában már járt is, de előbb itt szétcsap ezek között az aljas, suttogó nyelvek között, hogy kitepje és megégesse őket. Felcsukló vággyal szerette volna, ha most valami rettenetesen nagy úr, holmi tatár khán, vagy perzsa herceg, valaki, akit filmekben látott, hogy ízenként téphesse ki ezeknek az embereknek a nyelvét, amiért itt fent, közel Istenhez, aki már megint kergeti, ilyen aljasságokat fakasztanak fel. Tenyerébe mélyesztette a körmét, hogy fel ne üvöltsön. Mégse bírja. Micsoda szemenszedett pimaszság kell hozzá, hogy itt pezsgőben fürdetik és vakító gyöngysorokat fűznek a nyakába, ha mindjárt fehérkesztyűs kezekkel és onnan a páholsor elejéről, ahol most a reflektorok fényében a monokli csillog.

Nem. Mégse tűri.

Most kemény ököllel mégis szétcsap közöttük.

Ha most megtenné?

De az unalmas és érzelgős nóta után lent az embertengerben hirtelen taps csördült fel, lassanként egész orkánná dagadt s a lámpák vakító fényben nyakig gombolt ruhában s hosszú szoknyájában, le egészen a földig, magas női alak hajlong. Valahogy elszakadt mindentől, ártatlanul és szomorúan, ahogy ott áll a rivalda előtt. Lent a földszinten zúgott a taps, a páholyokban fehér kezek lendültek és fent a karzaton „a pénzemért ismételve meg” filozófia alapján őrzöngő legények követelték az „újra-t”. A színpad fényében az isteni nő, túl a sikereken, sőt kissé lebűvölve is, nem nézett semerre, legföljebb, ha fel a karzat felé, ahol üvöltő hívei ültek s most követelték, hogy ismételjen.

Józsi csodálkozva tekintgetett szét. Az emberek arca részegen égett s az újrázó torkok serege már követelésének diadalában pillanatok alatt némult el. Szinte senki se figyelt rá, amint kétségbeesetten kérdezgette, hogy kicsoda az a nő ott valahol, ha így ég a diadal ormán, míg végre az egyik, akárcsak a koncot, dobta oda neki:

- Bárczay Bella...

Csodálkozva nézett a színpad felé. Ha igaz lenne? Ha valóban ez a nyakig begombolt, ez a hosszúszoknyás nő a Bárczay Bella. Sehol nincs rajta semmi mezítelenség. Sehol a „húsok fölzúdulása”. Sehol „a pucér testből kizengő himnusz”. Sehol, de sehol az az izgalom, amit minden reggel a kavarodásban, nénje mosakodása alatt érez.

Végtelen csalódás fogta el.

Hát ezért a nőért ment volna ököltre? Hát ezért a nőért áldozna fel mindent? Hát ezért a nőért dobatta volna magát ki?

Csöndesen vonogatta a vállát.

Igazán szerencse, hogy nem tette meg.

*

Lent a kapuban megtorpant egy percig. Várta, míg a páholyok népe kijön. Így a tapsok, a tombolások és a virágok után, ami ez a kettős premier volt s közülük az egyik az ő élete, de mind a kettőben a főszerepet a Bárczay Bella alakítja, most az egész nagy hű-hó lezajlása után mégis úgy érezte, hogy valami leszámolással tartozik. Homályos ösztönei előtt természetesen még nem alakult ki, vajjon ez a bizonyos leszámolás hol és milyen formákat öltson. De érezte, hogy közte és a vakító fehér plasztron között, ott félig már fent a színpadon, a páholysorok végén, még nem is intéződött el semmi. Valóban nem voltak illúziói. Tudta nagyon jól, hogy az az ív, el egészen a színpadig, onnan a karzatok magasságából örökre elérhetetlen, sőt elérhetetlen az életben is és valahol a pénz, a gazdagság zakatolásában vesz el, ahová még talán a mester se repülhetne át, ha tagja is az ipartestületnek. De mindenén túl s a távolságok messzeségében is érezte, hogy ez az ügy így mégse zárulhat s a döntő harcot férfi férfi ellen ők ketten vívják meg.

De azért utálattal és keserőséggel hirtelen fölcsapott benne a düh, hogy milyen számár is, ha ilyen elintézési módokra gondol és így, piszkosan és maszatosan, vállán a visszkapott tarisznyával, amelyen talán most az új emlék is érzik, itt csavarog ez előtt a kapu előtt, ahol már csak pillanatok kérdése, hogy a nagybundás portás beléje rúgjon. Csöndes szomorúsággal méregette magát a páholysor fényéhez, ami már kitódul s a fölnyitott ajtókon át autók és kocsik seregébe ömlik. Ha legalább ez a ronda tarisznya nem lenne a vállán.

Mégis érezte, hogy az életnek akadnak elszánt pillanatai, mikor minden, de minden mind-eggyé válik, ahogy látta izgalmas filmekben is, ha ravasz és elpuhult nagyurak becsületes cowboy-okkal akaszkodtak össze s nekigyürkőzve állapították meg, hogy ki a legény a gáton. Ilyen nekigyürkőzés és ilyen legénymegállapítás a gáton, kell hogy most itten is következzen s mint nagyszerű díj, mi is lehetne más, mint annak az asszonynak a teste, aki reggelenként csupasz mellekkel mosakodik s aki mégis a Bárczay Bella.

Térdeiben ám megremegett és hirtelen megérezte a percet, ahogy a prémelek fürgetegében már jött is kifelé, akire várt, magas, hatalmas férfi, tízezer holddal, „ajser”, ahogy Csumi mondaná s most már bundával az ingvértje fölött, hogy az ég szerelmére, meg ne fázzon. Még lebűvölten az előadás után, micsoda emlékekkel, ahogy biztosan megzendültek benne ott a páholya mélyén a színpad mellett s most megy, hogy a zengő színpadi ábrándot valóra váltsa. Szinte

még bódultan a sikertől, remek kalandor, aki volt, hogy a tomboló ünneplések után ezer égő férfiszem vágyából ezt a nőt most mégis ő kapja meg.

Józsiban felhördült a vér.

Hirtelen előrelépett.

De a magas, elbűvölt alak, még mindig az emlékek nyomán, mintha észre se venné, hogy a portás a kocsik között sűrög s helyette valami púpos inasgyerek lép elő, Klein Józsi, ha be se mutatkozik, bádogos, holmi pincék mélyéből, mégis vetélytárs, aki párbajra szólít.

Még a diadal álmában int neki:

- Az autómat... Ott áll...

A párbaj eldőlt.

A szuggesztív mozdulat nyomán Klein Józsi, szegény, mást mit is tehetett, egyetlen ugrással a kocsinál termett és mély tisztelettel felrántotta az ajtót.

Markába valami pénzdarab csúszott be, már másodszor is ezen az estén, micsoda szerelmi érdemekért, vagy micsoda fájdalmak díjául s az elrobogó autó benzinbódulatában Klein Józsi érezte, hogy ronda az élet s a vágyak buja virágai is csak lent bontakoznak ki a hidak alatt.

V. Etus éjszakái.

Akkor, igen, akkor világosodott meg előtte borzalmasan, de csodaszépen, hogy mi is az asszony. Ahogy befúrta magát gondolataiba, érzéseibe, vérenek lüktetése közé s a pillanat minden izgalmában, hogy másra már nem is gondolhatott. Nem ez az elborulás, nem a kis és sötét utcák csúnya vágyakozása volt, mikor a női testben csak a szerelmi gépezetet látta, a mechanizmust, mintha folyton üzemben lenne és csak azért leselkedett, hogy minden alakkal külön-külön átélhesse képzeletben a kép összes lehetőségeit. Minden új nő, akit az utca túlsó partjáról meglesett, csak alkalom volt, hogy a szerelem mechanizmusát újra kipróbálhassa önmagán. Most azonban és életében most először, mégis mást érzett: az arcot, a szemeket, talán test nélkül, hogy a vágy brutális elmerülése talán úrrá lenne rajta akkor is, ha tudná, hogy ehhez az archoz, ezekhez a szemekhez nem is tartozik test. Ahogy valahol olvasott is arról az őrző fiatalemberről, aki valami festett képet, valami Giocondát szeretett. De ez az érzés mégis csak más. Most ebben az új elborulásban megtisztult a vágya s úgy tombolt fel túlnőve a testén, hogy a lélekre csapott és bent egészen, valahol a szív körül a gyönyör legraffináltabb csúcsain gyújtotta fel a mámort.

Pillanatról-pillanatra beleremegett, ahogy jobban és jobban elhatalmasodott fölötté az asszony. A gondolatait akármerre is küldte szét, kerülő utakon mindig csak reá tértek vissza. Mindennek végső célja, mindennek utolsó lehetősége, mindennek egyetlen értelme csak ő volt s a mámorok, ha akárkin is indultak el, a végső zuhanásban, mint a tigris, csaptak vissza reá. Igen. Mintha az egész teste a keringő vér s a tagok rándulásai, a beteljesülésben egyetlen hatalmas felhördüléssel üvöltene ennek a pusztulásnak himnuszát: Bárczay Bella! Bárczay Bella! Mindenén túl és mindenek fölött, mintha a zengő kürtök riadója lenne, holott csak - néha érezte is - egy kis púpos bádogosinas piszkos, bemocskolt álmodozása.

Mert bizony nagyon, de nagyon sokszor tudta, különösen csúf reggeleken, miközben az utcán a műhely felé az apai pofonokat pihente ki s fölkészült a mesterére, hogy ez a nagy ünnep, ez a nagy harsogás a szíve körül, nem egyéb, csak valami trágár képzelődés, amibe ő, Klein Józsi, kis púpos lent a pinceműhelyben, homályos sarkokban ringatja magát. Csak álmok, miknek szárnyaiba ha belefogódzik, föllendülhet velük a magasba, de a beteljesedés határainál hanyatt-homlok zuhan visszafelé. Mert hiába repül fel, mégis lent marad. Ki ő és mit akar? Vagy mire várhat még? A megvadult képzelet mint rutinos zsonglőr pörgette előtte a női testet, a kalapácsot, a mestert, a pofonokat és a hidak alatti csodálatos estéket, a fáradtságot, a fölremegést és mindeneken túl két női szemet, a Bárczay Bella szeméit, amint átnéznék a nagy összeomlások fölött és nénje arcából rámosolyognak.

*

Sokszor már nem is tudta, hogy tulajdonkép mit csinál. A mozdulatok függetlenítték magukat gondolataitól. A szemek ott cikáztak előtte és a szemekhez tartozó női test ott mosakodott minden reggel a kavarodásban. Ilyenkor szerette volna, ha fölugorhatik az ágyáról és elrohanhat valahova messze, ahova senki sem követheti és ahova a szemek utána nem látnak. De valami csúnya fáradtság ágyához szögezte, hogy meg se mozdulhatott. Csak látta mindig megújódottan a reggeli képet. Csak azért is nézte. Maga sem tudta miért, mégis megvárta és mégis kileste és olyankor, a remegések tetőfokán, fejét belerejtette a piszkos párnacihába, hogy ne tudjon semmit és bevárja a szülői szeretet néhány durva rúgását, hogy azoknak lendületében rongyos szalmazsákjáról leguruljon.

Tisztán és világosan állapította meg, hogy szentségtörés, ha két ember testén valami teljesen egyforma. Szentségtörés, hogy nénje, ez a legutolsó ligeti ringyó, a Bárczay Bella szemét

viselheti. Ha kitéphetné őket. Ilyenkor eszébe jutott, mint ligeti Sainte-Beuve-nek, valami mozifilm; orosz cárokról vagy tatár kánról, bizonyosan már nem emlékezett, de mindig maga előtt látta azt a rettenetes, de fenséges pillanatot, mikor a megkötözött ember két szemét tüzes vassal kitégetik. Igen. Azt a pillanatot szerette, a lecsöpögő vért az arcon és a két üresen bámuló gödröt, mikor már nem látnak semmit. Mert nincs benne semmi, mert nincsenek szemek, mert nincsenek azok a szemek. Ilyenkor lerágott gyászos körmeit belemélyesztette tenyérhúsába, hogy a saját testén is érezze a kint és a fájdalomtól fölcsapó gyönyörben hirtelen minden vágy valóra váljon, hogy utána a sajgó kábulatban fölforduljon a gyomra.

Az éjszakai horkolások között, nem is egyszer, eszébe villant, hogy hátha azt a csodálatos filmet mégis csak megvalósítaná. Fölriadó ösztönével áttapogatódzott a mellette lévő rossz szalmazsák felé, ahol a szerekek fáradtsága után kitátott szájjal szuszogott a nénye. De ilyenkor a pillák ráborultak mindkét szemére és a szétdúlt vonásokról a másik arcnak minden homályos nyoma is eltűnt. Nem. A szemek pusztulása nem használna semmit. A megriadt lélek visszatorpant és az ujjak hegye tiltakozott a soha el nem határozott, sokszor elképzelt, de soha meg se kísérelt merénylet ellen. A tapogató kéz visszarettent s valami öntudatlan mozdulattal csak a testet takarta ki, hogy rajta itt-ott kitapasztalja a még mindig meg nem fejtett csodákat. De ha az alvó csak egyet is moccant, dobogó torokkal rezzent vissza, utána beleharapott a piszkos párnába, vagy rágta a körmét és kutyavinnyogással zokogni kezdett.

Mert sajnálta nénjét is, szegényt, ebben a rettenetes tülekedésben, ahogy holmi ligeti tőkepénzesek között koronáért eldobálja magát. Ahogy neki, Klein Józsinak, púpos koldusnak soha egyetlen leány se fogja. Miért is teszi? Miért? Hát tudja az ember, hogy mit miért tesz? Hát tudja az Isten, hogy az emberi nyomoruságot miért teremti? Hát tudja ő, Klein Józsi, hogy a torkát miért fojtogatja a sírás, mikor bizonytalan kezekkel a szalmazsák felé tapogat. Ilyenkor szeretett volna odabújni nénye mellé és megcsókolni, nem a szemét, csak a homlokát, ha merte volna, ha nem félt volna önmagától is. Mert félt, nagyon félt, mindenkitől félt és ezért a lappangó félelemért gyűlölt mindent maga körül, a várost, a mestert, az életet, Bárczay Bellát, a szüleit és gyűlölte, rettenetesen gyűlölte azt a másik szalmazsákot is ott maga mellett.

Ilyenkor tudta, hogy soha nem virrad meg. Ilyenkor érezte, hogy az éjszaka minden föltámadáson túl, örökké tart. Ilyenkor tudta, hogy az álom riadtan elszáll a feje felől. Miért is kínozza magát? Miért is gyötrődik? Miért is nem megy a hidak alá társai közé, hogy csodálatos meséket halljon a fekete csöndben. Miért hogy itt kell kínlódnia, alig lépésnyire a másik szalmazsák mellett és folyton fülébe cseng nénye pihegése, fel, le és le s fel, ahogy a kettős mell hullámoz és a lezárt pillák mögött céda álmokat lát a Bárczay Bella két szeme. Nem. Soha. Itt, az izgalomnak ebben az őrzöngésében az ő szemére soha nem szállhat álom.

Azután szépen átfordult a másik oldalára és az átélt küzdelmek halálos fáradtságával, durván és hangosan hortyogni kezdett.

*

Lent, a hidak alatt, az éjszakában az átélt história csak nőtt tovább. Mikor először beszélte el, nem is figyelt reá senki. Mi történt vele tulajdonképpen? Semmi. Elromlott vízvezeték, ha mindjárt a Bárczay Belláé is, néhány kék folt ott hátul, a mester rúgásai nyomán s a könnyű pofon, ha művészi kézből is, ami a képére cserdült; mi lett volna benne rendkívüli? Közülük hasonlót még melyik nem élt át? Csak ásítottak, mikor mesélte, elhúzódtak a sötét sarkok felé és az éjszaka titokzatos mélyén máshol keresték a csodákat.

Klein Józsi, így, púpjával a hátán, ám érezte, hogy a csoda megtörtént. Vele történt meg. A többiek talán nem is értik. Biztosan nem is jól mesélte el. Talán kifelejtett valamit. Talán nagyon sok mindent kifelejtett. Igen. Már emlékszik. Kifelejtette a tégelyeket, az üvegcséket,

amint nagyszerű hadirendben ott sorakoztak fel az üvegasztalon. Kifelejtette a bódító szagokat, amint a fehérkötényes „hölggy” (nem tudott reá jobb meghatározást) permetezett a kis szobában szét. Kifelejtette a keblek csúcsain a két finom kis piros gombot. Mert látta azt is. Igen. Most visszaemlékezik reá. Látta a keblek mezítelenségét. Látta a finom köldökívet. Látta a karcsú testen csak alig sejtethő bordákat. Látott, mert látott, de mennyire látott, még alább is mindent, mikor a vörös selyeming az isteni testről lassan lecsúszott. Igen. Már emlékezik reá. Újra látja tisztán maga előtt. Talán még tisztábban, mint amikor látta. Mert látta, Istenem, de mennyire látott.

Jobbról is, balról is egy-egy borzas fej közelebb csúszott hozzá. Kis koldusok az utca porából, akik voltak és a csodát lesték. Kiürültek lassan a sötét sarkok is s a lihegés így a várakozásban lassan elnémult. Már ott ültek mind Klein Józsi körül, a púpos körül a derengésben és a szavait lesték. Már remegve kapaszkodtak belé és az önmagukon elfáradt vágyak most újra erősebben lobogtak fel. Mert Klein Józsi szavain túl, ha piszkosan is, de zengett az élet, Bárczay Bella, a színház, a nő és minden egyéb, ami így éjszaka a hidak alatt mámorosra fűti át a csöndet s a tapogató ösztönöket a beteljesedés felé vezeti. Igen. Most már hallgatták, mint valami orákulumot, kis Pithiát, vagy mit, aki így a vásárcsarnoki hulladékok gőze fölött trónolt és ittas szavakkal mesélte a csodákat. Mert mesélt, most már nekihevülten mesélte mind az emlékeit, amint sorjában eszébe jutottak, Klein Józsi, a kis púpos. Seherezade a pinceműhely mélyéből és szavai nyomán minden gondolat megtestesedő valósággá gerjedt.

Saját szavai nyomán most már ő maga is egyre több részletre emlékezett vissza. Most világosan látta maga előtt. Lábairol a feszülő selyemharisnyák végén két pici, piros papucsot rúgott le. Ujjain két nagy gyűrűt látott, aranygyűrűket, de olyan nagyot, amilyent nemcsak a mester, de még az elnök úr bent az ipartestületben se vehetett magának. Mikor pedig hátat fordított, látott, igen, látott a combok finom összehajlásánál parányi, fekete anyajegyét. Most már visszaemlékezte a meztelen testet, mert meztelen volt, egész meztelen, még csak ing és harisnya sem volt rajta... és az emlékezés őrzöngéséből maga is bezuhant a kéjek közé.

Mert odajött hozzá. Miért is ne? Odajött hozzá egészen közel, úgy meztelenül, ahogy volt és a szemébe nézett. A szemét nézte, igen, a szemét, ha kancsalul el is torzulnak, mégis csak olyan, mint a nénjéé és mégis csak olyan, amilyenekkel a mezítelen asszony nézett reá. Ó, mert „a szemek nagyon is beszélnek”. Ott állt előtte ruha nélkül, megejtve a fiatalság bátorságától, ahogy fölmeredt elébe és lebűvölten a nyers erő előtt, amit a pinceműhelyből hozott magával. Csak a kezét kellett volna, hogy kinyujtsa érte. Csak a két piszkos, lerágott körmű kezét...

Ha kezét kinyujtja...

Klein Józsi nagyot sóhajtott...

Kinyujtotta...

A hidak alatt hallgatott a sötétség és benne elveszett minden élet.

*

Most már vágató lovakon ragadták az álmok. Nap-nap után új csodákra ébredt. Nagy dolgok történtek vele. Mint a mesékben. Még a kis dolgok is naggyá nőttek. Egyszer autogramot kapott, nem Bárczay Bellától, de nem is fontos, valami másik színésznőtől, de színésznőtől, aki mégis ugyanabban a színházban játszik. Mást nem is tudott róla. Éppen ott állt a kis kapuban, mikor Józsi, szokása szerint, arrafelé lebzelt. Mert már otthagya a kis utcákat, ahol a szabottárú szerelem nem volt eléggé finom, hogy tűzbe hevítse, se eléggé olcsó, hogy kipróbálhassa. Most már színház körül ténfergett. Leste, mikor a fényes autók ajtaja nyílik. Várta, hogy a puha párnák közül vajjon melyik démon száll ki. Sokszor eltátotta még a száját

is, míg csak valaki egy-egy pontos és ökonomikus rúgással el nem kergette. Most már ismerte a színészeket is, - nem a nevüket, csak úgy látásból. Tudta már minden kis titkukat. Annak a szeplősképűnek lyuk tátong a bal kabátujján, de két hét óta nem varratja meg. Az a szőke kislány három napja már kocsin robog be a színházba, de a szünetek alatt mindig sír. Mindenkiről tudott már mindent. Észrevette, hogy a portás is különbséget tesz közöttük. Az egyik előtt mélyen kalapot emel, a másik előtt még a fejét is éppen csak hogy megbiccenti, a harmadik ha elmegy előtte, csak morog valamit és nagyot sercent. Valami merev hierarchia bontakozott ki szemei előtt, amelynek minden lépcsőfokán állt egy-egy színész s valahol fent, egészen fent rendezők, írók, miniszterek, talán még nagyobb urak is és még magasabban, már a csúcsok fölött, lehunytt szemekkel: Bárczay Bella.

Már fölszemtelenkedett a karzatra is, ahova annyiszor tolakodott be, ahányszor kirúgták s végül már maga se tudta, hogy azért rúgják-e ki, mert betolakszik, vagy azért tolakszik-e be, hogy kirúgják. Az életnek ez a szent mechanizmusa mind határozottabban föltárult előtte. Már megértette, hogy az ember sorsa soha véget nem érő körforgás s kis lelke mélyén a forrasztólámpa melletti lustaság és a mesteri pofonok végtelen láncolata már-már metafizikai jelentőséget nyert. De most ez az egész mechanizmus rávonatkozott így a színházra s csodálatosan nagy méretekre nőtt. Mintha csak a gondviselés nyilvánulna meg, „az Isten, aki kergeti”. Mert tetszett neki és büszke volt rá, hogy az ilyen földöntúli hatalom csak az ő kínzásával törődik... „Ez a világ rendje - gondolta magában -, ez a létért való küzdelem”, - valahol talán a szakszervezetben legalább is így hallotta. Tehát van valami magasabb cél és van valami magasabb összefüggés a dolgok, a lustaság és a pofonok, a kirugtatás és a beszemtelenkedés között és az életnek ezt a magasabb törvényét ő, Klein Józsi, lent a pinceműhelyben, éppen úgy nem bonthatja meg, mint ahogy nem bonthatják meg azok sem, aki minden hibájáért őt keservesen büntetik.

Most már látta gyakran Bárczay Bellát onnan a magasból, ha az emberfejek óceánja fölött áttekintett. Látta ruhában és ruhátlanul. Látta gazdagon és koldusszegényen. Látta szelédnek és látta gonosznak. Látta kacagva és látta, amikor sírt. De szemeit, azt a két sötét örvényt mindig felküldötte hozzá, a kakasülőre. Mert nézte őt, Klein Józsit, a kis púpost, a pinceműhelyből, aki tikkadtan bujt meg az oszlopok mögött és várta az önmagából fölfakadó mámort.

A vágy föllángolt és ő elveszett benne.

*

Óvatosan lopakodott haza és arcának türelmetlen bőre már csaknem végzetes biztonsággal érezte az apai pofonokat. Dacosan tiltakozott ellene, mert tudta úgyis, hogy biztosan megkapja. Sőt valahogy várta is. „Az életem - gondolta -, az életem, ami minden mámorért kinnal fizet.” Mert szerette így a nagy szavakat, ha maga is beléjük illeszkedett s az élet, a nagy élet hatalmas ütemében mégis csak volt valaki, ha nem is több, csak olyan pofozógép, amin vasárnap délutánonként hetykélkednek a vézna leventék. Így rettegett mindig a hajnali csöndben és így várta és vágyta a pofonokat, hogy az éjszakai feszültségek után csattanós pontot tegyenek és az izgalmak mechanikus lehűtése után beillesszék őt ismét az élet durva, kíméletlen, de földön járó ütemébe. Mert minden beteljesedés ott a híd alatt csak a felhők közül zuhantotta le, hogy magára riadjon, de az élet durvasága csak itt a szülői házban kapcsolta a valósághoz vissza, mikor égő arca és karikás szemei fölött, mint valami büntető égzengés, megdördültek az atyai pofonok.

De a dac mégis fölszegte fejét. A kocsmára gondolt, ahol éjszakánként apja gyakran a hajnalt éri, vagy elcicázik a leányok között, hogy reggel aztán jól végigdöngesse feleségét, az ő édesanyját, amiért bitangnak, meg rosseb fiának nevezi. Hát az apjának szabad, neki pedig nem? Hiszen neki nincs felesége és nincsenek gyermekei. Nem is szórja a pénzt a ribancok között. Csak elüldögél a hidak alatt, a megejtő csöndben, vagy elmászkál a hotelek elé, ahol

bent a tükrös falak mögött zúg, zenél és zakatol az élet. Hát mi köze hozzá? Miért ül mindig kocsmában az apja? Miért futkos a leányok után? Miért döngeti a feleségét? Hát azután csak magára vessen. Hát csak nézze, hogy édes egy leánya kis, piszkos találkahelyeken bujkál. Hát csak nézze, hogy behemót nagy fia két hetet ült a Markó-utcában, mert nem is csoda, hiszen lakatos, idegen zárukba dugdosta a kulcsát. Hát csak nézze, hogy ő is, Józsi, a legkisebb, így fölküzd magát, púposan, ha mindjárt az apja ellenére is, hogy valahol fent a csúcsok fölött találkozzon össze Bárczay Bellával. Mert összetalálkozik. Mert ha a pofonok pergőtüze egészen a knock-out-ig is zuhog reá, mégis csak így állít haza, így elbódultan és kielégülten. Így kapja meg, mint valami szent mártíriumot, fejének fájdalmas zúgását, fogainak megingását és szemeinek véres aláfutásait, szóval a szülői szeretetet, melynek fájdalmai között még odapillanthat néniének ágya felé, hogy a mámoros álom nyugtalanságában kitakaródzó női testet meglássa. Igen. Ez a szent mártírium, ahogy hitte, ez a golgotás szenvedés még kell neki, hogy a pohár beteljen és utána az álom, az eszméletlenség megsemmisülése boruljon le reá.

Ám vacogva és elszántan, míg a kerítés tetején lovagolt, hogy a józsefvárosi tömegszállás udvarába átvesse magát, hirtelen valami furcsa érzés ragadta torkon. Az udvaron emberek álldogáltak, a konyhaajtón lámpafény csapott ki s bent a pitvarban sürgés-forgás. Valami tompa rémület hirtelen a fejére vágott, hogy átfordult a kerítésen. De a zuhanás nyomban fölriasztotta. Hohó, csak lassan a testtel. Biztosan apja is csak most jött meg s pálinkás öklen-dezésével fölverte a házat. Hogy úgy meg így, meg így meg úgy, hogy hol az a csavargó, az a kölyök, már mint ő, Klein Józsi és csak kerüljön a keze közé. Majd megtanítja ő emberségre. De a hétszentségit, őt bizony ne tanítsa meg senki! Mit akarnak tőle? Semmivel sem rosszabb ő, mint az apja. Még csak az kéne! Még hogy éppen őt? Hát ki után jár ő? Bárczay Bella után, aki után itt az egész környéknek külön-külön és együttesen csurog a nyála és aki rajta kívül ebből a koldustömegből senkivel sem törődik. Az apja? Mit is akarhat az apja tőle? Hiszen apja is facér cseléd lányok után lófrál.

Zsebében megszorította a kését. Így szorította meg mindig, hogy aztán az első apai pofon mennydörgésében eleressze. De egyszer majd nem ereszt el. Őt ne bántsák senki. Senkinek semmi köze sincs hozzá.

Fölszegte a fejét és az ajtóhoz lépett.

Akkor egyszerre valami furcsa hideg borzongott gerincén végig. Meglátta anyja hamuszürke arcát, amint fejét most fölveti és vörösen izzó szemeiből lassan néhány könnycsepp szivárog. Apja komoran és dacosan ül az asztal mellett, de némi méltósággal is, hogy az egész család így belekerült az érdeklődés középpontjába. Körülöttük és bent a kis szobában csak alig magukra rángatott ruhákban ácsorognak a szomszédok valamennyien, még a haragosok is. Suttogva beszélnek. Valami furcsa ünnepélyesség ömlik végig rajtuk, mint zsidóéknál pénteken este. A condrák és a rongyok fölött holmi méltóság, honnan is vehették, ahogy ennek a düledező tömegszállásnak közönsége megriadt a nagy esemény előtt. Némi sírások is fölsuklanak imitt-amott, de az egész szoba inkább a büszkeségnek abba a merev pózába illeszkedik, amellyel a fényképészek örökítik meg ezüstlakodalomkor az egybegyűlt családot. Igen. Ezek az emberek valamennyien megéreztek, hogy nagy esemény sodrába kerültek.

Józsi csak állt, bámult és nem értett semmit. De ideje se maradt, hogy rajta töprengjen. Mert fölzokogva az anyja már feléje rohant és a várt dörgő szülői pofonok helyett zihálva a nyakába borult.

- Józsi - lihegte, míg könnyei a fiu puhagallérja alá folytak, ami igazán nem volt kellemes -, Józsi, kisfiam, legalább hogy te itt vagy...

Klein Józsi, szegény kis bádigosinas föl húzott púpjával a hátán, kissé meghökkent és nem nagyon értette, bizony nagyon nem az egész dolgot. Különösen nem a pofonok helyett a szülői örömnél ezt a heroikus kitörését. Buta vigyorgással várta és leste, míg a könny és a nyál keverékében anyja megadja neki a választ:

- Az Etust most hozták haza... Alig néhány perc előtt... Innen nem messze... a szállodából...

Akkor fölnézett az anyjára kissé értelmetlenül, mint aki nem érti, hogy ilyen semmiségből miért is csinálnak olyan nagy dolgot. Nem értett semmit. Az Etust, a nénjét hazahozták? Miért? Talán razzia? De hiszen akkor beviszik a rendőrségre, mint már nem egyszer. Innen a szomszédos szállodából? Hogyne. Tudta nagyon jól, hogy jár oda is. De miért hozták haza? Mikor hozták haza? Ki hozta haza?

Mint valami alvajáró botorkált a másik szoba felé.

Odabent egyszerre megértett mindent. A szalmazsák mellett két oldalon egy-egy gyertya égett, ahogy a külvárosi képzelet, fölnevelkedve a mozikon, ilyen pillanatokban szükségesnek hitte. Valahonnan előkerült egy feszület is, bár mindnyájan reformátusok voltak. A két gyertya között viaszfehéren, néma ajkakkal feküdt - Etus. A balmelléből még mindig, még most is, bár bizonytalanul, csöndesen szivárgott a vér.

- Jól szivenbökték - suttozta a háta mögött az egyik szomszéd s megilletődött hangja a hely méltóságának megfelelő szavakat sehogyan sem találta meg.

- Bizony, alaposan eltalálták - szipogta a másik és már indult is kifelé.

De Józsi egyikre se ügyelt. Csak az Etust nézte, a nénjét, a ligeti rongyot, akit ma este hazahoztak a szállodából. Nézte sokáig. A kibontott ingváll már nem mozdul többé soha le és fel, mint mikor az éjszaka mélyén felésandított. A fölmart ajkak az álmok között lázasan többé soha nem lihegnek. Szép ívelésű pillája alatt is két szeme, ez a két Bárczay Bella szem, mereven, megtörten föntakadt.

Nem bírta tovább. Zokogás fojtogatta a torkát. Kirohant a konyhába, ki az apjához, aki odakint ült. Vinnyogva borult a kezére. A kézre, ezekre a rettenetes, ezekre az áldott kezekre, amelyektől a pofonokat kapta és amelyek most még sem indulnak el, hogy az őrjöngő álmok után a valóságba visszapfozzák. Nem. Egyik se mozdult.

Az apja fáradtan a levegőbe nézett. Józsi hiába zokogott.

Kint a kapu előtt rekedt szirénájával a hullaszállító-autó túlkölt.

VI. A második arc.

A temetés és a vele együtt járó izgalmak pár napig foglalkoztatták képzeletét. Bár némi csalódást érzett. Valahogy úgy gondolta, hogy a koporsó mögé az egész család vadonatúj fekete ruhában vonul ki. Álmaiban nem egyszer már érezte is magán. De a remélt új fekete ruha helyett csak kegyetlenül megmosták a fülét meg a nyakát is, miközben, mi sem természetesebb, megfelelő számú szülői pofonok csendültek el az arcán. De mintha a tragikus esemény még a gondos atyai tenyér súlyát is kedvezően befolyásolta volna. Sőt még a mester is megenyhült. Néhány napon keresztül mint valami beteggel bánt vele s a nehéz kalapácsok helyett csak könnyű drótdarabokat, meg apró vésőket hajigált hozzá.

Maga a temetés az egész életet kiforgatta szabályos rendjéből. A halottasház körül sok ember tolongott. Nemcsak a rokonok jöttek el, de az összes ismerősök is, meg a szomszédok, hogy a híres Etust, aki még az ujságokba is belekerült, utoljára megnézzék.

- Nagy ringyó volt szegény, Isten nyugosztalja - mondogatták csöndesen s az Isten áhítatos emlegetésével, miután kegyeletes érzéseiket elintézték, vidáman mesélték egymásnak a borsosnál-borsosabb történeteket.

Apja komor méltósággal állt a koporsó mellett s ravaszul használt ki minden alkalmat, hogy egy-egy csinosabb résztvevő arcára meghatott, kegyeletes csókot nyomjon. A holttestet nem igen nézte meg senki. Józsi is megbánta, mikor megnézte. Homlokán és nyaka körül véres csíkok mutatták a Szvetenay-utca emlékét. Valami csöndes émelygéssel képzelte maga elé a jelenetet is, mikor néhány fehérkabátos orvos föltranszírozza a nénje testét. Régi kísérteties történetek emléke riadozott föl benne, amiket még gyerekkorában félfüllel hallott. Hogy bent a klinikán, a boncolóteremben, a fölboncolt tetemek fejével labdázna a szolgák és Isten tudja még, hogy micsoda bűnöket követnek el. De az émelygésnek és a borzongásnak ebben a rettenetes lázában se mozdult a koporsó mellől. Nem tudott. Valami fogta és nem engedte el. Ziháló mellel nézte az éles késnyomokat a szétbontott testen, az eltorzult arcot, a szétnyílt száját s a két szorosan lezárt pillát, amelyek mögött megtörtén aludtak a Bárczay Bella szemei.

Azután valami nagy-nagy fáradtság vett rajta erőt. Már nem is figyelte, hogy mi történik. Csak érezte karján apja rángatását, amint vezeti és viszi magával. Hová? Nem tudta. Még nem eszmélt fel. Körülötte, előtte és a háta mögött kis gomolyagban tolongtak és lökdösődtek, megannyi birka, a rokonok, barátok és az ismerősök. Mintha valami tragikus örvény sodorta volna valamennyiüket, csak hemzsegték, mint a heringek, porosan és piszkosan a gödör felé, ahol a sárga homokkupacokon néhány ásító sírásó pipázott és köpködött.

Józsi érezte, hogy nem bírja tovább.

Hirtelen kiszakította magát az elrenyhült atyai kézből s talán maga se tudta merre, csak gyorsan eliramodott. Ész nélkül, gondolkozás nélkül vágatott a sirok között. Tikasztó hőség hevült a csöndben. A sirok egyhangú rendje során szinte izzottak a homokszemek.

Józsi csak vágatott közöttük.

Mintha menekülne.

Egyszerre megtorpant.

Hatalmas síremlék állta el útját. A márványlapok fehérségét sűrű zöld cserje vette körül. Fent a síremlék magasságából fehér leányalak nézett le rá. Márványba faragott, gyöngye női test. Derékon kettétört oszlopot támasztott s kemény melleit a hideg, kegyetlen köoszlophoz feszítette.

Józsi felüvöltött.

Emlékezett. Igen. Most emlékezett. Az Etus valami szobrászhoz is járt. Nem egyszer beszélt is róla, mikor suttogtak a hajnali csöndben. Az a szobrász megfaragta szobornak is.

Igen. Igen. Egészen biztos. Ez az a szobor. Ez az alak az Etus teste. Ezek a megfeszített izmok, ez a buja fölkinálkozás, ez a szent szemérmetlenség, mind-mind az Etus szétboncolt testének visszaremegő emlékei. Igen. Ez a test így mezítelenül a reggeli mámorok bűnös teste s a Bárczay Bella-szemek bujaságához tartozik.

Hangtalanul bezuhant a sír mellett a bokrok közé. Sehol, semerre lélek se mozgott. A távolból még odazengett valami áhitatos gajdolás, de egészen halkan és csöndesen. Hiszen Etust temették. Körülötte nem mozgott semmi.

Soha mélysegebb nyugalom még nem fogta el. Soha nagyobb és megnyugtatóbb biztonságot még nem érzett. Soha sehol. Sem a hidak alatt, sem az éjszakai csöndben, sem az udvari zugok kábult zuhanásaiban.

Fölsóhajtott.

Kis élete jutott eszébe, ami lassan így pusztul el.

Milyen jó is lehet ezeknek itt kint, akik már eljutottak ide.

Hallgatott.

Csöndesen fölnézett a szoborra.

Elmosolyodott.

Milyen furcsa.

Nem is hasonlít az Etushoz. A Bárczay Bellához még kevésbé. Biztosan nem is az a szobor. Már hogy is lenne.

Megrázta a vállát és fütyörészve elindult a sirok között hazafelé.

*

Nem értette meg...

Napokon keresztül élt benne az emlék, sőt fejlődött és lombosodott. Minden idegszálával tapadt Etusra. Tudta, hogy van, mert érezte, hogy nincs. Az ember csak akkor él igazán, mikor a hiányát érzik. Nénje is, ez a kis ligeti lotyó, arcán a Bárczay Bella-szemekkel, így élt tovább napról-napra elevenebben és sokszor majdnem elbőgte magát, mikor reggelenként az ébredés kavargásában hiába sandított a lavór felé. Etus, a nénje nincs sehol. Két behemót bátyja között, ahogy korgatva torkukat öblögették, nem látta, már soha nem láthatta az ingvállakból kiszilajodó női testet.

Fojtogató sírások között érezte és tudta, hogy valahol meglopták az életét. Hol? Ki? Miért? Nem is sejtette. Hiszen természetes, hogy a szállodákban az ágyakra ömlik a leányok vére, mert nem egyszer olvasta is. Hiszen természetes, hogy Etust is elérte a sorsa és csoda legfőljebb, hogy hamarabb nem érte el. De minden okos magyarázkodás, minden filozofikus megnyugvás mélyéből hirtelen fölordított benne a kétség, hogy „hova lett” és „miért pusztult el” és hogy, mert úgy-e, mégis csak legfontosabb, hogy ő, Klein Józsi, miért vesztette el?

Csúnya gondolatok döbbsenek föl benne, hogy sokszor maga is megriadt. Hiába hessegette el, nem hagyták nyugton. Hogy milyen, de milyen sokat is mulasztott. Hogy ha úgyis meghalt, hát legalább miért nem próbálta meg. Hátha lehetett volna. De ezek a gondolatai csak lent vonaglottak valahol a mélyben és az öntudat határaihoz csak nehezen tornázták föl magukat, hogy onnan azután rémülten hökkenjenek vissza. Ilyenkor mindig a fejét fogta két tenyere közé, ezt a buta és eltorzult fejet, hogy minden miért van és az ember is miért, hogy él, ha csak szenvedni tud, megannyi Krisztus a napok keresztjén.

Különösen az éjszakái kínozták meg, mikor belemeredt a fülledt csöndbe s a szülői horkolások mellett hiába leste nénye lihegését, mint amikor még összezárt pillái mögött a ligeti szerelmi tornákat álmodta vissza. Néha úgy érezte, hogy hallja is. De olyankor mindig valami fehérlepedős rémület cikázott át fiatal testén, talán a halál, vagy valami kísértet, hogy ijedtében fölzaklassa újra önmagát és utána még kimerültebben s még vacogósabb félelemmel bujjon el a takaró alatt. Mert semmi, de semmi sem félelmesebb, mint mikor az a lihegés így az éjféle csöndben mégis hallatszik és mégis pont a szomszédos szalmazsák felől, ami pedig már a temetés óta nincs is ott.

De emlékezetében a bujálkodó csodák mind magasabbra kapaszkodtak föl. Sokszor már maga is megriadt tőlük. Ott mellette a nemlétező szalmazsákon nénye sokszor elevenebben élt, mint mikor még a garni-szállodák emlékét lihegte vissza. Az éjszaka örülésig hevült s a kitakaródzó test minden csodája kábult pompával vonaglott előtte. Mellek és lábak és minden egyéb és a himbálódzó bal halom fölött még itt is, még most is a kés nyoma, amint csöndesen szívárogoz belőle a vér. Az egész szerelmi mechanizmus, élet és halál, s ami közte van, úgy merült föl előtte, mint valami sülyesztőből, ahogy Bárczay Bella is fölmerült s izzó, tüzes borogatást borított fejére, hogy feltörő zokogással zuhant le a kéjek közé. Így átfűtve a halálon át, hogy már nincs is talán odalent, már szét is rágták a kukacok, még vadabban és még veszejtőbben érezte, mindig a testvéri testet, amint tilalmas szentségével most már legyőzhetetlen gerjedelmeket keltett, hogy miért is mulasztotta el.

De százszor, ezerszer és százezerszer jobban fölingerelte vágját, hogy a szemek, az elborult szemek csak az egyik arcon lobbantak ki.

Miért, hogy él még az egyik, ha a másik meghalt. Miért, hogy csipkés selyemágyban s a fürdők kéjei között elfogadhatja miniszterek vagy más nagy urak, sőt háziurak ölelését, mikor a másik test már biztosan nyüvesedik. Miért hogy fönt a csúcsokon túl, az egyik most is kegyeket oszt és kínokat teremt, mikor a másikat piszkos ágyban bökte szíven a megvadult ligeti féltékenység.

Miért? Miért? Miért?...

Mert az élet csak összezavar mindent és nincs rá mód, hogy rendbejőjön.

Miért, hogy két arcon csillognak a Bárczay Bella szemei. Két arcon. Holott már csak az egyik van.

*

Akkor egyszerre megértett mindent.

Megértette a halált és megértette az életet, a gondviselést, ami mindent elintéz, az Istent, aki kergeti, de aki mégis törődik vele. Most egyszerre valami nagy, nagyon nagy bizonyossággal föltárult, hogy van, igazán van valami földöntúli erő, ami az emberek sorsát intézi, mert teremt és pusztít, amikor szükséges és amit teremtett, mindig a legjobbkor pusztítja el.

Ahogy, ha két arcot teremtett is és mind a két arcban ugyanazokat a szemeket, most az egyiket mégis elpusztítja, hogy százszor becsesebben éljen a másik.

Hallott is valamiről, valami csodáról, lélekvándorlásról vagy hogy nevezik, valami indus babonáról, hogy az emberek megszületnek újra, hogy kétszer, háromszor, vagy ki tudja hányszor, újra leélik az életüket, mintha egyszer is nem volna elég; hogy az emberből halála után kiszáll a lélek, hogy a másik testbe beleszálljon. Sőt látta még a moziban is, mert ő, pont ő, a ligeti Saint-Beuve, ne látta volna, amikor a mágikus orvos a jó nő testébe idegen, gonosz lelket varázsol. „Kétlelkű asszony”, vagy hogy is nevezték, de mindenesetre nagyon tetszett neki. Mert igenis van gondviselés és ez a gondviselés gondoskodik róla, hogy más arcában is fölragyogjanak a régi és ismert szemek és megöli az egyiket, ha két arcban is fölragyog.

Mert van Isten, de mennyire van és van valami gondviselés, ha így törődik mindenkivel. Mert csak az Isten találhatta ki, hogy két arcban is megteremtse a mánornak ugyanazokat a sötétbe boruló szemeit, amelyek átúsznak az emberfejek sokadalma fölött, föl egészen hozzá a kakasülőre s lecsukódnak a kéjek alatt az elhagyott ligeti bokrok mélyén. Mert csak Isten és a gondviselés jelölhette ki, hogy néjje, ez a kis kültelki Szemirámisz pusztuljon el, de éljen tovább és fölmagasztosuljon az élet csúcsai fölé, ahol már milliárdosok, maharadzsa és hercegek tesznek aranyakat a jól végzett földadat után éjjeliszekrényére. Igen. Mert ezek a szemek élnek, ezek a szemek fellobognak, ezek a szemek a csipkés ágyban is ugyanúgy borulnak el, mint mikor a hozzájuk tartozó testet a szállodában szíven bökték.

Érzi, hogy lüktető ereiben mint vágató vonat sistereg a vére és szinte már üvölti: „Etus! Etus!” s utána némi áhitatos zengéssel: „van Isten! van Isten!” Majd utána rögtön ugyanabban az ütemben: „Bárczay Bella! Bárczay Bella!” Mert így fornak egybe ők hárman az életen keresztül, mint valami beszennyezett szentség, amiben mégis érzi és tudja, de mennyire tudja, a gondviselés csodatevő hatalmát.

Csöndesen összetette kezeit s hosszú idők múltán akkor először imádkozott.

*

Mert az isteni gondviselés nem hagyta el és gondoskodott róla. Már tudták a fiuk is, a kis rongyosok, az utca partján, vagy koldusok a Hotel előtt, akik voltak s megejtve hallgatták a Klein Józsi nagy-nagy szerencsáját, sőt már csodálkoztak is rajta. Miért, hogy pont ő, így púposan, eltorzult, ronda arcával, a pinceműhelyből, akit ilyen kitüntetés ért, mint „A herceg-nő titká”-ban az ötödik füzetben, a kirakatok mélyén.

Ott, elrémülve a hidak alatt, a szuszogó csöndben mindent elmesélt, pedig maga is éppen csak alig hitte el. Mégis megtörtént. Lassan kibontakozott lelkében annak az egész délutánnak minden kegyetlenül szép emléke. Ahogy sírt ott a színház kapujánál holmi rúgások fájdalmaival, hogy nincs semmi, de semmi, amiért érdemes lenne és minden egyéb: a néjje, aki meghalt, a szerencse, ami nincs és a bolt, ami talán soha nem is lesz, mert az egész élet csupán rossz álmom s benne az ember is csak azért él, még Krisztus is, hogy rettenetesen szenvedjen. Mert miért is él, ha csak így cikázik, mint valami tragikus pojáca a repülő kalapácsok között, vagy mint valami jajgató futball-labda, amit ide-oda egymásnak pofoz a szülői és a szakmabeli nevelés s mellette még csak egy szalmazsák sincs, amin éjszakánként a tikkadt csöndben a fölgerjedő női test liheg.

Akkor, igen akkor egyszerre megérezte az arcán valami finom, puha kezet, holmi illatot is, csöndes simogatást s ahogy fölneézett, már-már elképzelhetetlenül, saját könnyeinek glóriájában látta azokat a szemeket, a ligeti kéjek tekintetét, ezt a Bárczay Bellát, vagy kit, amint csöndesen simogatja fejét, lenéz reá némi fájdalommal és részvéttel, hogy így látja meg! Micsoda szégyen és micsoda szenvedés, ami így egy férfit könnyekre bírhat. Furcsa mosolygással félrefordul és valakinek mond valamit, valami olyanfélét: „ó, igen, ez nagyon heves legény, szoknyavadász, vagy mi, új kékszakáll, ha most el is törött nála a mécses”. Azután valami pénzt adott neki. Most is itt van a kezében. Miért is fogadta el? Miért nem üvöltötte föl

hozzá, hogy nem kell semmi, csak egyedül ő s a világ minden kincsét is csak azért szeretné, hogy mindent a lábai elé hordjon? Miért engedte, hogy elmenjen? Miért hogy nem rohant utána? Miért hogy nem lökött fel útjából mindenkit, a mestert, az életet, a szenvedéseket, a portást és ott a kapuban a többi nagy urakat mind, hogy áttörve rajtuk, berohanjon és le- rogyjon az elé a két parányi láb elé és érezze magán azokat a szemeket, a ligeti mámorokban megbűvölt Bárczay Bella szemeit.

Körülötte lihegve figyelt a sötétség. Testek rándultak és sóhaj hörgött. Megannyi kis koldus a Hotel előtt, akik voltak, most sziveszorultan figyeltek a szavára. Megremegtek a homályos csöndben s a csodát lesték. A csoda pedig közeledett.

Mert igenis utánarohant. Áttörte magát a színeszgáton, ami mindig ott lebzsel a kis kapu előtt, látott is valami lyukas kabátujjat, hátul érezte a portási cipők kissé megtisztelő, de mégis fájdalmas érintését s már bent is volt a folyosón, ahol a nyitott ajtókon keresztül kihangzott holmi fojtott nevetés s ha benézett rajtuk, látott is itt-ott hófehér női testeket, csak úgy meztelenül, amint frakkos alakok térdeltek előtte s elszoruló torokkal, ahogy rohant, végre, Istenem, mégis odaért, az ajtó elé, hogyan, maga sem tudta s a rézbetűk aranyos fényében csillogott a név: Bárczay Bella; megriadt akkor, de csak egy percig, felüvöltött és berohant.

A híd alatt vonaglott a sötétség és már nem emlékezett semmire.

*

Lobogott a láng s a szenvedélye sokszor már egészen fantasztikus magasságokig csapott föl. Klein Józsi, szegény, így a hidak alatt, szerencséjének emlékeivel, most először érezte, hogy igazán él. Mert ez az élet mégsem a régi, de mennyire nem az s az élmények nagyszerűsége a legmagasabb csúcsok felé röpti. Hol maradt itt el a régi élet? Micsoda mélységekben? Hol maradt a kis lihegő utcák mámorkeresése, hol a Klauzál-téri pesztonkafogdosás, míg valaki hátulról nem billenti meg és hol maradt el, micsoda szakadékok fenekén, még az a szivetdobogtató élmény is, mikor fölgerjedő ösztöneivel nem csak az élő, de még százszorta inkább a halott nővér teste felé tapintott. Mert most lassan már fölszállt agyáról a köd s mind teste- sebben és biztosabban világossá lett előtte, hogy igenis vágyott Etus után és ez a kis cafat, ha némely vonatkozásaiban mindjárt Bárczay Bella is, vagy talán csak éppen azért, ligeti kaland- jaival, szállodás élményeivel úgy átfűtötte az ő bontakozó emberiségét, hogy bizony sokszor már csak az Isten különös kegyelme mentette meg, hogy a reggeli kavarodásban, vagy az éj- szakák fülföldt lihegésében hirtelen reá ne csapjon. Talán Etus se bánta volna, hiszen szerették egymást, ha nagyon nem is. Most igen, most világosan érezte, valami bánatos fölborzadással, hogy csak pillanatok tarthatták már vissza s csak az isteni gondviselés mentette meg, ahogy csak az isteni gondviselés igazán előzékeny közbelépése, mint mindig, most is, ha ebben a kábult összeomlásban mégis neki adta Bárczay Bellát.

Itt a hidak alatt mind dúsabban és nagyszerűbben bontakozott ki, amit Bárczay Bella neki jelent. Forgatta, méregette magában, mert mindenre pontosan visszaemlékszik. Ahogy kezdő- dött, a titkolózásra, úgy-e, mert hát az ilyen éktelen nagy nő, hivatalos démon, aki volt, kell hogy mindenre ügyeljen. Hogy talált ki mindig új és mindig újabb módot, most a vízvezeték bedugul, most a zuhanycső megrepedt, mintha az egész szent rombolási dühöt csak egyetlen nagyszerű érzés diktálná: ő, Klein Józsi, így púposan is, hogy őt láthassa, megalázottan bár, mégis csak őt, a grófok és a hercegek nagyszerű névsora után. Igen. Mert hideg és számító női lelkében, ahol hitbizományok értékét méregeti, föllobogott valami hatalmas ösztön, hogy reávesse magát erre a még félig gyerekre, mert hiszen még alighogy férfi s a most gerjedő gyermeki test tavaszi mámorán bóduljon el és felejtse el mindent. Mert biztosan azért teszi. Mert biztosan, ez a csodálatos fiatalság, ez a romlatlan erő, ez a felajzott vágy s ez a minden- be belevesző forrósága a gyermeki testnek ragadja magával, mint a fürgeteg, hogy a grófokon és hercegeken túl mikor sötét szemeit úgy hunyja le, mint Etus is a ligeti kalandok után,

akkor, igen akkor ne kelljen neki senki, csak ő, a Klein Józsi, így púposan is, ahogy szent és remegő érzéseivel a kiélt férfiak sora után, mint valami glóriás Jézus-lovag, az éjszaka mélyéből fölmerült.

Mintha az élet is csak az álmokat testesítené meg s maga se lenne más, csak remegő álom. Mert álmaiból is, ahogy néha zuhanó ijedelemmel felriad, ott érzi mint élő, mint igazi testet maga mellett a levegőben, ahogy máskor az eleven mellett, míg hörögve kapja a vágyakat, mégis minden mintha csak álom lenne. Mint valami mozifilm pereg előtte a vágya, az élete, a multja, minden, s ebben az astanielsenes, polanegris kavarodásban újra és újra maga játssza a főszerepet. Mintha minden mozivászon csak az ő csodálatos kalandjait mesélné s az ő csodálatos kalandjaiban pedig mint folyton visszatérő dallamok ismétlődnének a filmkolosszusok emlékei. Mikor pedig így a nagy elmerülésben felzúg az élet s tapogató kezei a Bárczay Bella-mellek halmait keresik, a baloldalon hirtelen összeborzongva érzi meg a kissé nyúlós és tapadós vért s a vonagló testek fölött egyszerre elborultan keresztülnéznek a ligeti démon szemei.

VII. Isten, aki kerget.

Csak a nappalok teltek nehezen el. Amikor reggelenként finom mozdulatokkal a mesteri ököl útjából, ezek elől a sátáni tornagyakorlatok elől kitért, hogy a háta mögött durva mozdulatokban öklét mutogassa s amit kívánt, akkor egyszerre elszállt a Bárczay Bella, ez a nagyszerű, finom és elegáns hölgy, hódító démon, aki volt, s az emlékezés is már csak fáradt csápokkal tapogott felé. Hova lett? Hogy is volt? Hol vesztette el? Már nem is emlékszik. Hiszen így reggelenként olyan szürke minden és nincs más semmi, csak hőség és munka és pofonok és újra csak pofonok és pofonok a végtelenségig, amit úgylátszik az isteni bölcsesség is csak azért osztott meg az apja és a mester között, hogy túlságosan egyiket se fárasssa ki. Ahogy fürgén bujkált a pléhlapok között, fürgén ha nem is dolgozott, hogy hol a mester lábát, hol pedig az öklét kerülje ki, ezekben a sorsdöntő pillanatokban az életnek minden más értelmezése megszűnt. Mert ha van is nagy élet és vannak mámorok s van Bárczay Bella is valahol, talán paloták és fürdők, csókok és harapások, nem is távolságában, de már kéznek nevezett messzeségében, mit segíthet rajta így reggelenként, mikor minden olyan vaskos és nehéz és amikor még a saját testének is százszorosán érzi a súlyát, hozzá még a púpját külön, mint valami kis tornyot holmi elefántok hátán (mert indiai filmekben olyant is látott), ami minden lépésénél megbillen. Igen, így érezte, hogy senki és semmi, kis bádogosinas legfölből s ha fent valahol, mindenén túl vannak is Bárczay Bellák, segíthetnek-e rajta és ha segítenek is, mit ér vele? Ki bonthatja meg ezt a csodálatosra teremtet rendet, amelyben ő, Klein Józsi, a pinceműhely mélyén, mint valami Krisztus kapja a pofonokat.

Mert szép, hogy van színház és szép, hogy van este és szép, ha vannak apró utcák és azok megfejtik a nagy rejtélyeket és szép, ha az éjszakák mélyén liheg a lezúlló női test és szép, hatalmasan szép, ha a mámorok megfognak valakit s mint szélöntőcsér a papirost repítik fel a csúcsok fölé, hogy ott minden álmát valóra váltsák. De hiába minden szépség és hiába minden testté gerjedő mámor, ha így reggelenként a kalapácsesőben, mit eső, egész kalapács-zivatar, mint fenyegető rém, feltorpan az élet, hogy szülői és mesteri arcokból ugyanazt a kajánkodást vigyorogja reá. Mert ha van is valóság, csak valahol messze, estefelé hét óra után, mikor a műhely ajtaja bezárul, hogy valahol más ajtó táruljon fel s a más ajtókon túl minden gyönyör és fájdalmas kép, amiről azután fuldokló elmerüléssel mesélhet társainak a hidak alatt. De hol van még és milyen messze s a mesteri rosszakaratnak milyen kísérteties ötletein túl, hogy előbb még mind végigszenvedje s mit jelenthet a máornak az a pár nehezen lopott pillanata, ha ilyen kínokkal fizeti meg és mi értelme van az egész életnek, ha reggel, mikor fölébred az ember, csak az előző nap reggelét találja meg, de az élet, a nagy Élet elment mellette és nem vette föl.

Már tudta, hogy vannak falak, nem is kőből és mégis hiába ostromolják meg s néha legfölből egy-egy ragyogó házmesterkisasszony ha átlibbenhet rajtuk, hogy mint az új, az ünnepezt démon nyolcméteres gépkocsijával a kormányánál ülve elroboghasson a város fölött s ha oda se figyelő szemekkel elsüpped a párnák között, észre sem veszi, miért is vegye észre, hogy a kocsija valami inasgyereket, még őt is, őt, Klein Józsit, a vízcsövek mellől, holmi trágás lével végigfröccsent.

*

Mert végigfröccsentette.

Összeszoruló ököllel gondolt reá, hogy milyen rongyos és szegény is, ha az ilyen nagy autó, behemót-szörnyeteg elsuhanhat mellette, ki tudja micsoda lóerőssel, ahogy mondják, és végigfröccsenetheti. Mégpedig orvul, alattomosan. Mert föl se nézett reá és eszébe se jutott,

hogy hátul, ahol a benzin, mint valami megvadult táltosparipán, némi bűzökkel kipuffog, oda felkapaszkodjék. Csak várta, hogy elmegy előtte, elúszik, mint valami csónak az aszfalt fölött, de akkor már egyszerre érezte is a szemén, a száján, az orrán és a fülén a trágyás lé szagát és ízét, ahogy ezek az átkozott gumikerekék fölcaptak reá a körút eme lovasított emlékeiből. Akkor köpködve még fölemelte az öklét, ha a szemébe fölfreccsent sártól nem is igen látott, hogy úgy vaktában az elsuhanó kocsit megfenyegeesse. Talán mondott volna is még valamit, bizonyos közhelyeket a kocsis-szótárból, de ugyanabban a pillanatban már hallotta is a háta mögött két meglepődött ember fölfigyelését:

- Nini, a Bárczay Bella...

Mert ő volt, így a délelőttben, ahogy robogott valami sállal a nyaka körül, ami lebegett utána, talán, hogy az éjszaka dühös öleléseit takarja el, köztük az övét is, ha nem emlékezik már reá, s itt a körúton végigfröccsenti. Mert ő robogott, igen, a nagyszerű szerető, így a felhős dél-előttben a város fölött, így a vihar előtt, ami az emberek agyát, Klein Józsiét is fájdalmasan szorította meg. Mert ő jött, biztosan valami palotából, vagy kéjtanyárról, vagy hogy is nevezik, ki tudja? Fiatalon és tisztán, hogyan is csinálta, s elrobogott a város fölött, ábrándos szemekkel senkire se nézett, csak az utca sarát kavarta fel maga mögött s utalta át valami előkelő mozdulattal Klein Józsi maszatos képe felé.

De akkor már bent a fiuban is mélyen felcsapott a gőg.

- Megállj, te lotyó! - dühöngött magában. - Bűdös dög, aki vagy, tudod? - Hirtelen az anyai nevelésre gondolt, mikor még az Etus hajnali csavargásait kísérte meggyőző pofonokkal, mert csodálatos erkölcsi felháborodásában szégyennek tartotta, hogy a leány dúsan osztott szerelméért még pénzt se kapjon.

- Hát csak szórd el magad a ribancok között - idézte tovább az anyai kádenciát, de hirtelen már visszacsapott gondolatával az elrobogó nőre -, bűdös dög, aki vagy, hogy azután így száguldozz a város fölött és pofánfreccsents engem, még engem is, aki én vagyok.

Kissé megriadva hallgatott el, hogy ki is ő tulajdonképpen, vajjon ki is, így bőrkötényesen, holmi rozsdás csövekkel kezében s ahogy a gázszag átítatja a testét-lelkét s homályos ösztöne újra csak az éjszakai csodák felé tapintott, a hidak alá, ahol beszámolt egyre fejlődő sikereiről, kis indiszkrét, amit csak tudott. Igen. Az éjszakák felé tapintott, amelyek így a nappali fényben hirtelen elveszítették varázsukat, sőt nem látszottak már valószínűeknek sem. Mert mi is lehetett? Miért is lett volna? Micsoda bűnös ösztönök és eltévelyedések, micsoda betegségek, vagy micsoda kéjek dobhatnak egy ilyen nőt tisztán és egészségesen, ahogy itt a sarat a szemébe verte egy púpos, kancsal, maszatos inasgyerek karjai közé, ha az mindjárt ő, Klein Józsi is. Ki magyarázza meg, hogy éjszakánkint mégis csak belopódzkodhatik hozzá az elborulások közepén komornák és szobalányok titokzatos támogatása mellett, akiknek rengő szoknyáját hátul meg is csípheti, mint egyszer ott a szomszéd utcában a szálloda előtt és mégse kap olyan cserdülős pofonokat érte, mint akkor kapott. Csak viszik tovább, mint valami álomnak a hullámain egyre csak beljebb, hogy a süppedő szőnyegek és párnák között egyszerre csak reátaláljon úgy vizesen és szappanosan, amint a kádból éppen kilépett és elborult tekintetéből, ó, azok a tekintetek, kicsap a megsemmisítő megsemmisülés vágya. Hol robogott el itt a csúcsok fölött, micsoda magasságokban, ha mindjárt csak egy gépkocsin is, ami trágyalével végigfröccsenti s hol marad ő a gépkocsi mögött s így sáros pofával, hol keresse az álmát?

Mintha rettenetes zuhanás vinné, csak taszítaná lefelé, mintha villamos menne rajta keresztül, vagy a föld indulna meg, vagy talán a legjobb esetben a mester ökle, amint orronteremti, vagy a cipője orra, amint hátulról kísérletezik, hogy a büntető rúgás vajjon hol fájhat a legjobban. Ebben a zuhanásban egyszerre csak, ahogy az autó elfordult a sarok felé, hogy ki tudja

micsoda ismeretlen csodák felé vágjon, mintha már nem is Bárczay Bella ülne benne és nem is szállal a nyakán, ami utánarepül, mintha valaki más, ha hasonlít is, éppen mert hasonlít s aki, ha most visszafelé néz, két karikás szeme elborul.

Felüvöltött...

A szemek. Igen. Ezek azok a szemek, amik életek végtelenségéből, az örökkévalóságból tekintenek vissza.

Összeszorította az öklét:

- No megállj, te dög! - gondolta magában, s nagyszerű szadizmus csapott fel benne, hogy megkínozza. - Majd estére jól ellátom a bajodat...

Mosolygott.

Mert milyen jó, ha az adott pofonok, rúgások és fojtogatások után a női test, ennek a nagyszerű nőnek a teste úgy engedelmesen szolgáltatékészen vágyai elé boruló.

...Ebédre otthon tökfőzeléket kapott. Útálta és alig evett belőle.

Mert csúnya, rettenetesen csúnya az élet.

*

Fájdalmas ijedezésekkel állandóan a halálra gondolt. Csak úgy általában. Milyen furcsa is, ha mások meghalnak és milyen furcsa lenne például, ha ő halna meg. A halál, hiába no, mégis csak felmagasztalja az embert ismeretlen méltóságok felé, ha kissé bizonytalanul is, de meg-növeszti a tekintélyét. Mintha „a halotról jót vagy semmit” nem jelentene mást, hogy még aki rosszat tud is, az is jót mondjon. Mert a temetés pompájában, még a gépies tömegmunkában is, ahogy látta Etusnál, hirtelen megnő az ember, hibája elmúlik, erénye javul s valami komor méltósággal, talán ez a halál fensége, mindenki fölé emelkedik.

Néha gondolt önmagára is. Mi lenne vajjon, ha meghalna? Nemcsak a garniszállodás tragédia aktualitásában, de már előbb is, mint valami kis kültelki Charles Quint, képzeletben legalább végigélte a saját temetését. Mi lenne, ha hirtelen meghalna? Olyankor látta is magát kiterítve a gyertyák között, a halottasház olcsóbb oldalán, de mégis gyertyák között, amik miatta égnek, mégis a gyászhuszárok felügyeletével, akik miatta húzták fel a mündért, mégis csak a nyitott sír mellett a napszámosok várakozásával, akik ha köpködnek is, az ő göröngyeit köpdösik. Mert a temetésen, nem is kétséges, mégis csak a halott a legfontosabb személy, sőt nélküle talán meg se történik. Mert ha sokat nem is törődnek vele, mégis csak ő az ünnepe, akiről legrosszabb esetben is mondanak néhány szót, ha nem is többet: „Isten nyugosztalja szegényt, de átkozottul komisz ember volt.” Mert látta, igen, saját magát fent a ravatalon, amint mereven fekszik. Sőt még sajnálkozott: „Szegény, milyen fiatalon halt meg.” De valami csendes, sőt már néma hiúsággal megállapította, hogy a koporsó határozottan kitűnően áll neki. No lám csak, hogy megnőtt. Mert látott mindent. Csendes kárörömmel figyelte apját, no úgy-e, hogy ott zokog a ravatal mellett, anyját szegényt, aki fájdalmában, mint valami kis kutya szűkül és vinnyog, ki hitte volna? De nem messze tőlük ott áll a mester és így feketében, hogy kiöltözött, de azon túl is könnyesen, biztosan „mardosó önváddal”, mint a filmen is már mennyi-szer, hogy miért is bántotta, mikor, Istenem, milyen okos, kedves, pompás fiu is volt. „No látod, te gazember” - gondolta magában ott képzeletben, fent a ravatalon. - „Most keressél magadnak más pofozógépet.” Mert bizony a sírja körül ott áll mindenki, ahogy az Etus temetésén is, de sokkal többen, kivéve csak a szomszéd fűszeresasszonyt, aki haragszik reá, de talán azért mégis csak kimegy. Miért is mennek ki? Hiába zokognak, hiába siratják, hiába bántak meg mindent. Nincs tovább. Most már hiába zokogják vissza. Megmutatta nekik, de mennyire megmutatta, hogy az ő számára az élet semmi. Távolabb pedig a sirok között,

közelebb úgy-e már nem is jöhetne és mit is szólnának hozzá, mély fátylak alatt valaki, amint a szemei elborulnak.

Mert látta így a temetését, mint valami győzelmi ünnepet, mikor leszámol a világgal. Mert megbüntet mindenkit és mindenkit a maga halálával büntet meg. Mert így az elmúlás pillanatában az ő személye is fontossá válik. Mindenki sajnálni fogja majd, hogy volt, mert nincs, holott milyen fiatal, s a zokogások proletár durvaságában, mint valami széjjelguruló gyöngysor, belepereg majd onnat távolabbról a sirok mellől Bárczay Bella néhány finom könnye, ha megsiratja. Mert megsiratja, akárcsak a mester, aki talán a legtöbbet veszített, mert kicsodán számolja majd ezentúl reggel, hogy hány telitalálatot ért, vagy akárcsak az apja, aki így a pap imája mellett talán mégis csak megbánja a pofonokat, sőt ráadásul, ha már benne van, a facér cseléd lányokat is, vagy akárcsak két behemót bátyja, akik nem egyszer verekedés közben mint füles, de milyen füles labdát használtak fel s a szomszédok, a rokonok, az ismerősök s a színház körül mindenki, ha nem is ismerte, még a portás is - esetleg és ő, igen, ő ott egyedül kissé távolabb a sirok mellett.

Nem könnyű a halál, de érte megtenné. Hogy lássa, kivel van dolga. Lássa, ennek a szerelemnek már-már mártírumba csapó erejét. Lássa, hogy itt, a púp alatt is van valami, amit sem a grófok, sem a háziurak, vagy még talán lobogó hajával a tőzsde fejedelme se tud, ha éjszakánként úgy kutyafuttában az éjjeliszekrénykén felejt is néhány részvénytársaságot, ahol a multkor látta is. Igen. Itt van valaki, aki meghal érte, egy nőért, no lám, hát érdemes? Ezt, igen, ezt a nagy heroizmust már csak akkor tudja meg ott künt, a sirok között, mikor már mindennek vége s a megbánás örökre késő. Akkor azután odaborulhat majd koporsója fölé, ahogy oda is borul s azoknak a szemeknek könnyözönében tépheti a haját és könnyöröghet neki:

„Édes! Édes! Édes egyetlenem! Kis szeretöm! Józsi! Bocsáss meg!”

Mert milyen szépen élhetne az ember, ha előbb meghalna. Csak úgy egy kicsit. Nem végérvényesen.

*

Ugyan miért is él az ember? Ki mondja meg? Akárkit kérdez meg, még Istent is, ha tudja talán, de nem felel neki. Miért is feleljen? Beállította így a világot, bizonyára jól, ahogy hiszi s mit törődik vele, ha azután valaki más szenved miatta. De miért éppen ő, Klein Józsi, a vízcsövek mellől? Néha kis lázadozásaiban, ha nagyon kesergett, úgy érezte, hogy abban a nagy-nagy, végtelen vitában mégis csak Marxnak lesz igaza, no meg a szakszervezeteknek, ahol némi gyűlésekre már befurakodott. Ha minden szavukat nem is hitte el, mégis már gyakran fölnezzett az égre, a felhők mögé, hogy valami furcsa szemrehányással a végtelenségtől megkérdezze:

- Én Istenem ott fönt az égben, túl a felhők és a kékségek fölött, ahol éppen vagy, mikor nagy könyveidben lapozol, nem érzel-e valami lelkiismeretfurdalásfélét, ha meglátod az én nevetem? Örömtelenebb életet kevés embernek adtál; fájdalmasabbat senkinek, Krisztusnak tálán, de még az sem biztos. Mondd, Uram, odafönt valahol, hát helyes így és rendben van?

Azután felvonta a vállát, a púpját is, ha lehetett, valami dühös keserűséggel, hogy no, jó, hát rendben van s ami kis komiszkodás csak eszébe jutott, ha elkövette, a kis lopások, a durva szavak és egyebek körül, a földöntúli felelősségének egy „nem én akartam” mozdulatával háritotta el. Ám lássa, mire jut vele ez a világot kormányzó hatalom, ha a föld gyönyöréből csak a tömeglakás bűzét és a műhely kínjait adja neki.

Ilyenkor megfeledkezett mindenről, még Bárczay Belláról is, akit szeretett és aki szerette az éjszakák nagy föllángolásában. Nem érzett mást semmit, nem tudott mást semmit, nem látott mást semmit, csak a kirakatok nagy tükréből százszorosán, ezerszeresen is visszavetítve a

maga nyomorúságát. Hát hol itt az igazság? Így koldusan, nyomorban és kínok között, alig tizenöt esztendejével még rút, kancsal és púpos is legyen? Mintha nem lenne elég gazdag ember, ott túl, a paloták és fürdők mögött, aki az ékszerek és ordók mellett viselhetne ilyen pokoli kitüntetést is valahol a hátán, no nem? Mert még mindig ad neki elég más kárpótlást az élet. Igaz? Mert ha Krisztus is szenvedett, a kereszten legalább csodálatosan szép volt, aki elé, ha a poroszlók meg is korbácsolták, a nép köpenyét terítette s Mária Magdolna hosszú hajával törülte meg sebes lábait. Hol vannak itt szenvedések, hol vannak itt nyomorok, hol vannak itt lélekzúzódasok, az ő tizenöt évének mártiriuma mellett, ha mindjárt valahol a kereszten is?

Hát lehet és igazságos, hogy egész életen keresztül így, előző poklok kínjaiban gyötrődjék s még mindig félje, ami azután jön? Miért? Mit tett ő? Vétett-e valakinek? A mesternek talán, hogy háta mögött durva mozdulatokkal öklét mutogatta? Ugyan mit is fizethetett vele vissza neki? Az apjának talán, hogy pálinkás mámorában némi pénzét elcsente? Még mindig eleget duhajkodott el a facér cselédlányok között. Etusnak talán, hogy az éjszakák mélyén az ágya felé tapogatott? Hiszen nem is tudott róla s most a halál végtelenségében, mikor lehunyja azokat a sötét szemeit, biztosan nem haragszik érte, sőt talán mosolyog, mint éjszakánként álmaiban is, de milyen sokszor. Vagy talán Bárczay Bellának, akit tizenöt éves lelkének nagy föllángolásával szeret? Hát kinek vétett? Miért érdemelte?

Miért? Miért?

Mert itt van valami felsőbb hatalom, ami körülbástyázza életét és szabadulását nem engedi. Kijelölte helyét a pofonok végtelen láncolatában s tenyereket pörget körülötte, megannyi orsót, ahogy mondják, hogy képét, ezt az eltorzult arcot, földöntúli méretekre dagassza föl. Itt van egy világ földön és égen, ahol fölkel a nap és leszáll az éj s a nagy, csodálatos isteni rendben, mint valami nagytőlencsében, benne gyűl össze minden szenvedés.

Az éjszakák? Igen. Azok nagyon szépek. Mikor az álmok valóra válnak s a hidak alatt hallgat a sötétség és még csodálatosabb és még üdvözítőbb, mikor a gondviselés jóvoltából a csodálatos kapuk is föltárulnak és azokon túl Bárczay Bella vár reá. De az éjszaka elszáll és kegyetlen a reggel. Hol van az életnek annyi öröme, ami mindezzel a végtelen kinnal fölér, ha már a gondviselés megtisztelő bizalma mind az ő számára találta ki?

Hát aztán magára vessen, ha Isten így nem törődik vele. Mert a végtelen vergődések során az élet mindennapos megaláztatásában milyen buta és gyáva lenne, ha még tovább is így kínlódik.

VIII. Nincs visszatérés.

Kissé remegett még.

Gondolkozott.

Hogy is határozhatta el?

A hősiességet mint mindig, most is némi csodálkozással fedezte föl önmagán. Honnan is vehette? Mert tudta már régen, de mennyire tudta, hogy a világon semmi se érdemes. Hát van-e értelme, hogy az ember él? Nem nevetséges-e, ha küzködik? De ez a keserű gondolat inkább csak olyan elméleti töprenkedés volt, aminek, tudta ő maga is, semmiféle gyakorlati következménye sincsen. Mert nem is lehet?

„Nem érdemes élni” - mit is jelent?

Jelenti bizony, hogy cudar az élet és cudar az egész világ és hogy micsoda kegyetlenül rossz napja lehetett a gondviselésnek, mikor ezt az egész mindenséget ilyen balkezesen eszkábálta össze. Jelenti bizony, hogy az élet csúnya és hogy irtózatosan csúnya benne minden. De nem jelenti, ó, koránt sem, hogy hajrá! gyerünk, mert vár a halál! Mert lehet, hogy a halál sem jó. De ha nem is jó, mindenesetre végleges. Mi lesz már most, ha nem jobb, mint az élet? Ilyen éktelen nagy dolgokat visszacsinálni nem igen lehet. „Nem érdemes élni” - inkább csak olyanféle mártíri megalázkodás, hogy a világ csak a szenvedések völgye és aki él, milyen rettenetesen nagy áldozatot hoz.

Mégis ez az elméleti fontolgatás mind feljebb és feljebb hintázott benne. Most hirtelen a gyakorlati megvalósítás határára ért. Hogyan? Hogyan nem? Ki a megmondhatója? De ott, a rozsdás csövek mellett egyszerre csak megnőtt a lelke, mind nagyobbra, mindig nagyobbra, hogy így meg úgy és hiába minden és szívének pergő dobogásában érezte, hogy más megoldás nincs. Remegett, de mégse félt. Kissé riadozva figyelte, de a belső hangnak nem mondott ellent. Mert igaza volt. Mert ha akármi következik is, más mint az élet és ha nem az élet, minden fenyegető bántalmaival sem lehet rosszabb. Ha pokol van is, legföljebb a földön s ő, Klein Józsi, a vascsövek mellett, vergődő medvebocs a pofonok láncán már végig, de mennyire végigélte, igen, mint valami Krisztus, aki holta után harmadnapra fölébredt.

Ha ő is úgy fölébredhetne?

De még a halál is milyen nehéz. Mert van, mennyire, szép halál az orvosságok bódulatában, amint az álom mind mélyebbre száll és mind hangtalanabb és hangtalanabb lesz, hogy végül is valahol egészen mélyen, az örökkévalóságban vesszen el. De hol vannak azok az orvosságok? Micsoda patikákon túl, ahova bemenni sem mer és micsoda pénzeket túl, ami nincs? Mert a gyufa, vagy a marólúg fájdalmaitól mégis csak visszariad az ember. De ha látott is más halálokat, azok se tetszettek neki. Mert egyszer az Erzsébet-hídnál odatolongott, hogy a vízihullát megnézzé, de annak az orrát már a halak kikezdték. Sőt már akasztott embert is látott, hosszú, kinyúlt nyelvvel, szegény Vitéz László, amint lengett. Nem. Az sem tetszett neki. Felriadozó életösztöne így akarat és tudat nélkül mindig azt a halált találta szépnek, amit el nem érhetett s ha megvalósíthatta, már nem találta annak. Mert lehet szép is a halál, de milyen szép, sőt gyönyörű is, ha a balmell kemény halma fölött csöndesen szívároგ a vér.

De hiába próbálta meg.

Késekkel a konyhában ha kísérletezett, szegény kis inas a vézna mellén, ha bátran neki is feszítette, mikor a hideg vas a bőréhez ért, összeborzongott és eldobta magától. Ilyenkor mint

valami motor kalapált a melle s a szíve fölszaladt a torka fölé. Még a saját gyilkos keze előtt is átzúgott rajta a nagy halálfélelem, kicsi és széttaposott életének még így is lángoló ösztöne. Pedig milyen szép is lett volna: mint valami hős, ha összeesik. Hiszen látta már elégszer a filmekben. A tör fölemelkedik a magasba, föl, egészen föl és azután villámgyors mozdulattal odabök a hón alá, de vigyázva mindig, hogy a testet ne érje. Igen, mert a moziban ilyen linken hal meg mindenki. Meg is próbálta. Azután hirtelen más is eszébe jutott. Fölemelte magasra a kést, hogy teljes erővel magába döfje, de közben a csuklóján fordított egyet s már az utolsó pillanatban csak a kés nyele érte a mellét. Akkor boldogan fölnevetett. Játékosan újra és újra megpróbálta ezt a csepürágó trükköt, amit onnan a magasból, de milyen magasról, a kakasülő mámorából lesett el. Próbálta s vígan kacagott hozzá.

Közben, nem is csoda, a halálról egészen megfeledkezett.

*

Ezek a játékos halálkísérletek, ha fel is vidították, mindig csak egy percre, de komoly értelmüket soha nem veszítették el. Mert mit jelenthetett számára az élet, ha még nem is számolt le vele? Mit jelenthetett a halál, ha még nem is jutott el hozzá? Miféle csoda várhatott még reá? Mámoros elképzelései, ha valami földöntúli hatalom valamennyit meg is valósítja, mit adhattak volna neki? Ha még ki is emelkedik, de micsoda gőzdarvak kellene hozzá, innen a nyomortanyából s beljebb kerülhet, micsoda szerencse, holmi kispolgári jólétek felé, no mondja már valaki, hát érdemes? Megéri-e, hogy életének ezt a kis megnyugvást, ha ugyan eléri, a szenvedéseknek ilyen kegyetlen kültelki Golgotháján váltsa meg s mint az élet nagy szenzációját törölgesse magáról a trágyát, amit Bárczay Bella fröccsent a szemébe.

Mégis a halál előtt, bár föltétlen szükségét érezte, összeborzongott és megriadt. „Olyan fiatal vagyok még” - gondolta sokszor szegény kis gyermek, aki volt, s valami bizonytalan igazság keresésével úgy érezte, hogy az élet még nagyon sokkal tartozik neki. De meddig várjon még reá s ha várja is, megkapja-e? Hiszen a tovatűnő napok ha fölvetették is vágyai mélyéből Bárczay Bellát, de hogy fölvetették, vagy dehogy vetették föl, még ennek az élménynek mámorában is mit adtak neki? Zuhanásokat az éjszakák mélyén, pillanatokra ha nagy kegyeket s talán mindenre csak maroknyi sárt, ami a gumikereknek nyomán a szemébe fröccsen.

Nem. Nem érdemes. Nem is lehet.

Mégis valahogy a halál előtt némi bizonytalanság fogta el. Nem mehet nyitlan neki. Bármilyen módon is, de a háta mögött maradjon valami nyitott ajtó. „No nem bánom” - gondolta magában -, „döntse el az Isten”, mert érezte, hogy számíthat is erre a legmagasabb hatalomra, mikor életének és halálának legnagyobb vitáját eldönti, ha ez a mennyei pártfogó sok kerge-téssel s némi jóssággal, ha nem sokkal is, életének folyásába igen megtisztelő módon eddig is beleavatkozott. „Döntse el Ő - füstölgött magában -, hogy ilyen fiatalon meghalhatok-e?”

Már tudta is, hogy mit csináljon. Igen. Agyonlövi magát. Emlékezett, hogy behemót bátyja, a nagyobbik, mikor nemrég valami idegen lakásban a detektívek fülöncsípték s a Markó-utcában néhány hetet némi pofonok kíséretében a nyakába sóztak, rovott multjával hogy hazakerült, csak köpködött és káromkodott:

- Bitang hekusok! - üvöltötte ennek a kültelki szótárnak zamatos kifejezésével. - Dögök, hogy azt hiszik, még egyszer bepalizhatnak az oberhére. Csak még egyszer adjunk össze, tudom, kihúzzák nálam a lutrit.

Akkor kerítette, ki tudja hol, azt az elegáns revolvert, amit ott tartott a ládafiókban s csak néha éjszakai látogatásain vitte magával.

Igen!

Mintha az a pisztoly a folyton lappangó felsőbb hatalom újabb ujjsmutatása lenne. Ha valahogy megkaparíthatná...

Most már gyakorta ott ödöngött a sarokban, a láda körül, de soha nem vette ki. Mindig valahogy visszariadt. Miért? Miért nem? Sohase tudta. De valami félelem vett rajta erőt s lábaiban a biztos támasz pillanat alatt elveszett. Térde bágyadtan csuklott össze. Valami félelem ütötte pofon, még súlyosabban, mint a mester, ha fájdalmát nem is érezte, de erejétől megtántorodott. Nem volt bátorsága, hogy hozzányúljon. Hogyis mert volna.

A nappal világos és az élet kemény.

Talán éjszaka a sűrű sötétben inkább megtenné.

Éjszaka, amikor mindenki ott van összezsúfolva a tömegszálláson, horkol és szuszog, vagy ökreendezik, ha netalán zajt csap, felriadnak tőle s kicsavarják a fegyvert a kezéből.

*

Lassan kúszott előre a lihegő csöndben. Mint valami indiánvezér, ha szimatolja az ellenséget, holmi Nagy Főnök, vagy Fantomas a párisi éjszaka mélyén, ha selyemtrikóba öltözik. Csak kúszott lapulva előre a csöndben. Jobbról hallotta, de milyen erővel, apjának duhaj horkolását, mint valami gőzfűrészt, ha működik, míg közben a borgózt bőfögi föl s összevegyülve vele valami gyors levegőkapkodást, de milyen ijedten, igen, ez az anyja, balról pedig, hogy a hangorkán teljesen legyen, mogorva marcona szuszogást hallott: a bátyját. No lám. A másik, mintha néma lenne, csak néha riadozik fel, hogy álma mélyén holmi ringyókhoz beszéljen, mert olykor vannak szívgörcsei is. „Szép kis család - gondolta magában, így, ahogy előrekapaszkodott -, hogy én is pont ide csöppentem be”.

De már egész idegzetén áthullámozott az izgalom, ahogy így mászott előre. Jaj! Mi az? Most valami reccsen. Nem. Semmi. Átkozott szék, hogy ez is pont itt áll. Dobogó szívvel torpant vissza. Ha most észrevennék. De a gőzfűrészek egyhangú muzsikája, a négy cudar alvó fölött, rendületlenül harsogott tovább. Nem ébred senki. Testét lassan finom, hideg verejték lepte be. No talán csak nem fél? Ugyan kitől? Még csak egy lépés. Ha már túl lenne. Soha nem ér oda. Mintha a láda valahol messze, éjszakákon és szalmazsákokon túl, a horkolások végtelenjében lenne s hozzá az eldülő székgolgoták tizenkét stációja vezetne föl.

Most. Igen. Most a bátyja fölébred!

Pillanat alatt, mint az üldözött bogár, úgy merevedett meg. No most mi lesz? Pofonok súlyát méregette, rúgásokat és fejbeverést. Mindent, amit kap, ha észreveszik. Azután mélyen nagyot lélegzett. Nem. Semmi. Az alvó kórus szuszog tovább. Miért is félne?

A halálos fáradtság diadalával zuhant le a láda mellé, teteje zajtalanul felnyílt s az első fogás biztonságában már a kezén érezte a fegyvert.

Akkor egyszerre rettenetes félelem émelygett fel benne. Miért? Nem tudta. Nem is sejtette. Homályos életöszöne ám harsogva a lelkébe kiáltott: „Most megvan!” Nem vett észre senki! Most itt van a fegyver! Most nincs kibúvó! Most nincs menekvés! Halántékain forró hullám harsogott keresztül, mintha máris a fegyver durranása lenne s a szeme előtt felcikázó lángokat látott. Egész testében a rémület felvágató lovasai vitték széjjel szíve dobogását. Ahogy ott vergődött a láda előtt, a megpróbált, de nem remélt és főleg nem kívánt diadalban, mintha az életnek új, elrémitő, soha nem ismert mélységeibe zuhant volna le, s valami furcsa csodálkozással nézett körül, hogy hát még mindig akadhat mélység, amit nem ismert?

Lassan megindult visszafelé. Már nem is túlságosan óvatosan, hogy hátha mégis valami zajt üt, ha nem is szándékosan, csak véletlenül, ám mégis felébrednek reá. Most abban a párbajban is, amit itt a fülledt csendben a véletlennel vívott, már ő adott előnyöket. Meg se gondolta,

hogy merre megy. Kisebb gondja is nagyobb volt, semhogy ügyeljen. Valami csendes vágyakozással még remélte is, hogy némely esemény közbejön: hirtelen mennydörgés így a derült égből, holmi rettenetes csattanás, mintha csak pisztolylövés lenne s a villanás vakító fényében, ha felriadnak, mégis csak észreveszik és kicsavarják a kezéből a fegyvert. Most már mászott minden óvatosság nélkül előre a csöndben s fájdalmas diadallal már nem is gondolt semmire és hirtelen, véletlenül, bár tudta, hogy ott áll, milyen furcsa is, fellökte a széket.

A zuhanásnak ebben a mennydörgő zajában egyszerre rémület fogta el. Most felébred mindenki. De a menekülés önkéntelen ijedelmében: egyetlen ugrással szalmazsákján termett.

A zajt követve a fülledt csendben némaság ült az alvók fölött. A szuszogás, ez a gőzfűrészzene, szinte hihetetlen, minden ágyon ugyanakkor elhallgatott. Mintha figyelnék.

Józsín a hideg borzongott keresztül, amint szegényke számolt a vackán:

- Egy... kettő... három... négy... öt... hat...

Hirtelen mozgás és fordulások zaja hallatszott mindenfelől.

Biztosan ébren van valamennyi...

De a következő pillanatban a gőzfűrészek kórusa szuszogva újra munkába kezdett.

Akkor végigzuhan rossz ágyán, szegény sarkutazó, aki visszatért, hogy milyen szerencsétlen is és keservesen felzokogott.

*

Fájt a feje és a türelmetlenség idegesen harsogott fel benne. Nem tudta miért? Hiszen a halál nyugodt s ő félig már karjai között él. Mégis reggel a fülledt csendben valami zsongó nyugtalanság csengett keresztül egész testén, mint máskor is így zivatar előtt, szegény kis leveli béka, a műhely mélyén, aki volt, mert mindent előre megérezett. Ámde most ez a nyugtalanság hovatovább már elviselhetetlen fájdalmakba csapott fel. Hátul a tarkóját nehéz marok szorította össze, vajjon kié és szinte már jó volt, ha a mester egy-egy balkezeszt lekent, szép kis élvezet, mert az ismeretlen kínnak, mégis határozott formát adott. Mert talán semmi sem rémesebb, mint ez a zibongó bizonytalanság. Így kínlódott máskor is, mindig vihar előtt s félbemaradt gondolatokkal kapkodta össze öntudatát, hogy be nem fejezett mondatokkal rémüldözzék folyton vissza, mikor minden pillanatban már másra gondol.

Néha felhorkanó ösztönével a nadrágzsebe felé tapintott. Vajjon ott van-e még? Ijedt és szomorú megnyugvással érezte benne keményen a fegyvert. No lám, hogy mégis csak megtette. No lám, hogy mégis igaz. Talán az álmok mégsem hazudnak? Az éjszakai rémületek, zuhanások, szívdobogások és mámorok mégis tovább élnek, igazán élnek, ha az emlékül így ilyen kézzelfoghatóan még nappalra is megmarad. Mert ez a fegyver itt a kezében, ahogy érzi, mégis csak jelenti az egész éjszakát, a felzaklatott álmot, a kúszásokat, a remegő tapogatózást a fülledt csendben és azon túl is, de mennyire, mindent. Mert minden van és minden volt, ha az emléke így megmarad, mint egy pisztoly a zsebben, hogy a kínoknak és küzködéseknek, ennek az egész Bárczay Bella-ügynek egyszersmindenkorra végét vesse.

Néha kiszaladt az udvarba a bádograkások mögé, hogy magára próbálja a fegyvert, de mindig csak a szívét zaklatta fel, hogy mint motorbicikli muzsikáljon s ebben a halálos mélységben egész más vágyak döbrentek fel benne. Azután fáradtan cammogott vissza a műhelybe a mester mellé, így a vihar előtt fájdalmasan, egész testében kimerülten és sötét karikákkal a szeme körül.

Ó, mert jó volt ez a játék így a halállal és még mással is, ami fölzaklatja a végletekig, de a pillanatot megisteníti. Mégis, utána minden zuhanás még mélyebb szakadékba pofozta le. Fáradt és unatkozó közönnyel tűrte csak az arcán a mester duhajkodásait is.

- Buta paraszt! - gondolta magában. - Buta paraszt! Mit is tudhat rólam? Ha tudná, hogy az életével játszik.

Elvigyorgott. No ugyan jól megijedne - szegény -, ha tudná. Homályos ösztönnel ilyenkor mindig megtapogatta a zsebét, hogy érezze benne keményen a fegyvert.

- No csak folytassa! - gondolta magában. - Csak folytassa, míg a mérleg betelt.

Nagyszerű érzés vett rajta erőt. Most nincs semmi, amit meg ne tehetne. A hatalom érzése döbrent föl szívéen, amit soha nem ismert, legföljebb kitapinthatott, mikor az éjszakák mélyén Bárczay Bella csókjai között a hatalmas, nagy-nagy urakra gondolt, akiknek segítségét igénybe vehetné. De azok mégis csak messze voltak. Most ám közvetlenül és föltétel nélkül érezte a hatalmat a kezén. Egyetlen mozdulat csupán, minden készülődés, gondolkozás és segítség nélkül és máris megtehet mindent, bevégezhet és büntethet és az életnek minden vonatkozását, ezt a csúf golgotát a hegesztőlámpa mellett örökre megsemmisítheti.

Most már fájt kegyetlenül a feje s düllöngelő gondolatai már-már önmagukat is elveszítették.

Mert miért a vágy és miért a munka és miért minden, amiért él s miért, hogy ez a behemót paraszt, ez a mester, ez a vasöklű, ahogy filmszerűen nevezhetné, itt szétzúzhassa az álmait és miért otthon a kínlódás éjszakánként a lihegő csöndben, mikor veszélyes utakra indul asszonyi test vagy fegyver felé s miért a zuhanás a hidak alatt hörgésekkel a megejtő csöndben és miért a színház és minden miért és miért azon túl mindenén túl, már fönt a rémület csúcsai fölött, de mégis elérhetően, Bárczay Bella, táncosszerető, csodálatos ringyó, akinek hiszi s aki csókolja, aki szereti, hogy azután ilyen ólmos délelőttökön az utcák sarát leköpje reá? Miért ez az isteni démon, aki fölgerjedő vágyaiban mindig a púpját fogja meg, hogy kéjesen maga fölé rántsa, lecsókolja kancsal szemeit s akinek nyakát ezek a lerágott körmű tömpe ujjak, mint holmi manikűrözött párisi apacskezek, kegyetlenül végigsimogatják.

Most pedig itt ez a behemót marha kitapossa az életét.

Hirtelen valami ismeretlen vakmerőség kapta el. Ha addig él is, megmutatja neki.

Ahogy a mester elvágatott mellette, hirtelen kinyújtotta a lábát, mint valami csapdát, pont a vastag bokák elé s diadalmas röhögéssel látta, hogy zuhan a hatalmas test rajta keresztül.

Akkor, mint aki jól végezte dolgát, gyorsan fölpattant a helyéről, a hegesztőlámpa mellől, amit éppen tisztított, lecsapta a petróleumot és a vésőt, az életét, amint hitte, mert szerette a nagy szavakat, ha így vonatkozhattak reá, sebtiben fölkapta a kabátját, mint aki vissza sohasem tér s kutyákküldözte vad módjára felrohant a lépcsőkön, ki a pincéből és vágatva nekiiramodott.

Talán már nem is hallotta, mikor a mester a potyogás fájdalmából még utánaüvöltött:

- Az anyád nyavalyáját, vissza ne jöjj, mert darabokban szednek össze.

IX. Bárczay Bella.

Csöngetett az ajtón és megremegett.

Mint riadt pillantásaiban mindig, most is nem csoda, az érzéseknek egész tömege zúgott rajta keresztül. Mi volt? Ki tudja? Mi lesz? Ki sejt? Emlékeinek végtelen sorát, mint valami filmet, csak pergette maga előtt. Mintha minden, de minden a bölcsőtől kezdve vagy még előbb is, most átvillanna gondolatán.

„Érdekes - gondolta -, a halál pillanatáról beszélnek, hogy benne az ember egész életét újra átéli. Istenem, odafent az égben, túl a kékségeken és kétségeken, aki kergetsz, de hogy és aki mégis, úgylátszik, törödsz velem, te tudod, úgy-e, hogy én már mennyiszer meghaltam?”

A csengőgomb megnyomása közben most túl az életen és mindenén túl még egyszer átviharzott rajta, de micsoda orkánokkal, ez a különös nap. Éppen mert nem volt különös. Mintha minden valami nagy-nagy természetességgel történt volna és ő maga Klein Józsi, a pinceműhelyből így púposan is csak kívülről bámulna belé. Lábán még érezte, ahogy keresztül-zuhant rajta a mester, az élete is, amint hitte, hogy el ne veszítse a nagy szavakat. Azután még a mellében is zilált a futás fojtogató lihegése, ahogy menekült az utcán végig holmi külvárosi szenzációk között. Néhány pillanatra hallotta is még háta mögött a durva cipők dühös kopogását és valami artikulatlan üvöltést, igen, a mester, aki most, úgylátszik, átvállalva a gondviselés hatáskörét, még rettenetesebben kergeti. Érezett is valami ijedséget, nem a halál félelmét, inkább csak az életöszön felriadozását. De azután elmaradt minden.

„Véd az Isten” - gondolta megint s jóleső büszkeséggel örült neki, hogy ez az irtózatosságtól hatalmas mégis csak törődik vele. Mégis csak védi, mégis csak gondozza, mégis csak pislant rá, ha a zsebébe csempészte is a fegyvert, hogy mindennek, de mindennek végét vesse.

Csapongó emlékezete is megtorpant az egyes stációk felett. Mintha golgotás úton járna. Mert először elindult a híd felé, hogy a pillérek alatt a vizet megnézzé. Igen. Ott, ahol az éjszakák mélyén lihegve hallgatott a sötétség. Ha ott halna meg? De az éjszaka még messze volt s a Dunában piszkosan úszott a víz. A nappali világosság kegyetlenül ütött végig a híd alatt. Szemét és piszok csak, ami ott felgyűlt és valami kesernyős bűz, amit éjszakánként soha nem érzett. De most, ahogy a halálra gondolt, hirtelen felfordult tőle a gyomra. Nem! Mégsem! Itt nem! Valami undorodás ragadta meg. Nem. Ó, nem halálfélelem. Miért is félne a haláltól? De hirtelen nekivadult a szíve s mint riadó dob peregni kezdett. Úgy menekült onnan, hogy vissza se nézett.

Ténfergett a temető körül is. „Feltámadunk!” - nézte az írást. „Feltámadunk?” - ha igaza lenne. Mert a mester sem hiszi. „Megdöglünk és pászsz” - mondotta nem egyszer. - „Felreped a gyomrunk és megesszünk a kukacok.” Mert másban nem hitt. Pedig ha csupán az lenne. Most mégis némi borzongást érzett. Etusra gondolt, néniére, a kis ligeti ringyóra, aki volt s aki már hetek óta odalent fekszik. Már biztosan felrepedt a gyomra, ahogy mondja a mester, s holmi szerény állatkák kikezdték az orrát és a fülét, talán a szemét is, ezt a két sötéten lobogó szemet, amit Bárczay Bella is kéjesen huny le, ha az ölelés mélyén reátekint.

De elhessegette ezt a gondolatot.

Mi köze neki Bárczay Bellához, ha a csúcsokon túlról visszanéz is rá? Mi köze neki az éjszakákhoz, mikor vannak nappalok, de mennyire vannak s a csodák nyomát pofonok lepik el, a kéjes zuhanások mélyéből hatalmas rúgások, mesteriek, emelik ismét a valóság fölé?

Még tétovázott kicsit, azután kibandukolt a ligetbe. Miért? Nem tudta. Csak hogy kint legyen. Ott elődöngélt a sátrak között, a vurstli mentén és valami ópiumos mámorban hallgatta a zajt, a kikiáltók ádáz üvöltözését. Talán bemegy még a moziba is, hogy attól is búcsut vegyen. Mert szép, ó, nagyon szép ez a búcsuzkodás, így a halál előtt, kissé elkeseredetten s milyen szép lenne, ha azután végül mégse, talán mégse halna meg.

De a mozi előtt, a szenzáció helyett csak új csalódás várt reá. Valami felfedezést játszottak, holmi mászkálást a hegyek között, aminek semmi értelme sincs. Ha még valami nagy izgalom lenne, holmi Fantomas, a tigrisfejű ember, a sárga ördög, vagy legrosszabb esetben is a Jaguár, az úgynevezett burlingtoni. Így bizony csak vonogatta a vállát. Amint ott csak elmélkedett a méteres plakátok előtt, hirtelen valami ötlött az eszébe. Megfordult, még meg se gondolta és máris rohant a plasztikon felé. Mert szerette ezeket a viaszfigurákat, ahogy álltak sorban kísértetiesen, az arcok megfagyott mosolygásával. Minden fordulónál megriadozott az elkopott frakkok előtt, a királyok elnyűtt uniformisán, a szétmáló estélyi ruhákon, ahogy itt látta a királyokat, démonokat, gyilkosokat és gazembereket, mindenkit, aki az élet csúcsai fölött áll, bármilyen vonatkozásban is s innen a viasz fenségéből a halandókra levigyorog.

Ám hirtelen összerázkódva a fordulónál egész testében megremegett. Az egyik sarokban a derengő fény világítása mellett meglátott valamit, valami újat, amit azelőtt soha nem látott. Holmi hotelszobát, ha nem is volt az, de benne az ágyat nem is nagyon tisztán és kizuhanva belőle felhajló ingében látta, igen, a női testet, fiatalon és keményen és az ing fölött a megremült szemek sugárzásában, ahogy halk cseppekkel szivárog a vér.

Egyszerre fölkavarodott minden benne. Hol van? Mit akar? Mi történt? Nem tudta. Csak reszketett és a melle zihált. Szemei előtt elsötétült a fény. Minden porcikájában remegett, ahogy kirohant a figurák közül, ebből a viaszokadalomból, ki a szabadba, a bokrok közé, mert érezte, hogy a nagy kéjben és a nagy undorban hirtelen kifordul a gyomra.

*

Most itt áll az ajtó előtt és csönget.

Mert akkor egyszerre az izgalomnak s az undoroknak hullámain, eszébe csapott, de milyen viharral, hogy valamit még nem intézett el. Mint tikkadt éjszakákon az ágya fölött, úgy szállt föléje most megkínzottan is Bárczay Bella, a táncoszerető, sötét szemeivel, mikor elborultak s amit odabent a plasztikonban, most már tudta a véres ágyon is ott látott maga előtt. Reászállt és vitte magával. Most megint érezte azt a remegést, ahogy szeme előtt elsötétült minden, de már a gyomrának vulkánikus kitörései nélkül inkább az izgalomnak valami új riadójával, amit egész testén át vére vert. Igen. Még itt van Bárczay Bella, valahol fönt a csúcsok fölött, túl a paloták és fürdők fényén, nagyszerű démon, aki volt és aki jó hozzá és megmentheti.

Mert visszafelé már útja nincsen.

Mégegyszer megnyomta a csengőt.

Ha most beeresztik?...

De hát miért nem jön? Miért nem rohan ki. Viharos csókokkal miért nem ugrik már is a nyakába? Miért nem csókolja? Miért nem öleli?

Vagy miért nem jön valaki más? A komornái, szobalányai, vagy a rabnői, akik vannak, de mennyire mind? Miért nem jönnek?

Akkor egyszerre valami csúf gyanu villant át a lelkén. Valami rettenetes keserűség. Hátha van nála valaki? Talán holmi nagyúr, háztulajdonos, vagy herceg, vagy még magasabbról valami milliárdos, akiről még odakünt, a kültelkek elborulásában is csak lojális suttagással beszél-

nek? Bánja is ő. Valaki, aki most fölfigyel s talán rejtőzik is, hogy az Istenért észre ne vegye. Valaki, aki most kiugrik a selymek és ölelések közül és aki után Bárczay Bella, ez a bestia dög, két mezitelen karral búcsut integet.

A féltékenység, ez a nemes érzés, ami soha nem volt meg benne s inkább kültelki erkölcsi- nek selyemfiús megelégedésével méregette magában vágyának előkelő társait, most robbanó erővel csapott ki belőle.

Nem! Nem tűri! Leszámol vele!

Betöri az ajtót.

De gyöngeségének tudatában némi engedményként tette hozzá:

Ha nem nyitják ki.

De abban a pillanatban, ahogy odakünt az ajtó előtt már válllaival nekifeszült, hogy mégis betörje, bent a lakásban, az ajtó mögött hirtelen női hang csendült meg:

- Hagyja csak. Majd én kinyitom.

Most lassan és nyugodtan föltáruult az ajtó. Bent az előszobában már a lámpa égett s a villany józan és hideg fényében megjelent egy magas női alak. Mögötte nem messze a szobaleány, akinek éppen hátraszólt, egyszerűen és előkelően, ahogy a tálcán a polgári jólét gazdag uzsonnáját vitte befelé. Józan kávéscsészéket, dús vajás kenyereket, némi mézet és lekvárt, kis üvegedényben; más semmit. Ahogy az ilyen úri házaknál nem is szokás.

Elöl pedig, itt az ajtóban, alig lépésnyire tőle a magas és nyugodt nőalak, egyszerű polgári ruhájában, kis munkaköténnyel maga előtt, most közömbös várakozással reá néz.

Akkor dadogva nagynehezen kinyögte a kérdést.

- Bárczay Bella művésznőt keresem...

A magas alak nyílt és tiszta arcával kissé elmosolyodott, mintha talán mulatna is rajta és jókedvűen felelte:

- Én vagyok...

*

Mintha csak fejen vágták volna.

Nem! Nem! Lehetetlen...

Ahogy itt áll előtte, az előszoba józan fényében, titkok nélkül, tisztán és egészségesen, nyílt és kedves mosolygásával, ahogy a szemébe néz, valaki, akiről nem tud semmit.

Nem! Nem! Lehetetlen...

Hiszen ő ezt a nőt soha nem látta! Hiszen ő ezzel a nővel soha nem beszélt! Hiszen erről a nőről ő nem is tudhat semmit!

Hiszen ez a nő nem Bárczay Bella! Nem az a Bárczay Bella!

Mégis az.

Így a lámpa hideg fényében, a valóságban, nem mint álom, ez lenne az igazi Bárczay Bella?

Hát csakugyan ez?

Mert minden, de minden csak álom. Még talán a valóság is.

Minden csak őrjöngő képzelődés. Minden csak a hidak alatti csönd. Minden csak bűn, szenny és mocsok.

Mit tud ő erről a nőről? Mit akarhat tőle? Semmit! Itt a harmadik emeleten, minden külvárosi képzelgésen túl, ahogy itt áll előtte kedvesen és tisztán, polgári becsületességének teljes föl-készültségével, milyen rengeteg távolságban, micsoda elérhetetlen csúcsok fölött. Nem a nagy démon, nem a milliárdosok szeretője, nem a túlfűtött ringyó, aki púpos gyerekekkel szeret-kezik. Ó, mert azok a csúcsok mind megmászhatóak az éjszakák mélyén. De itt a józan fény-ben és a józanságnak ebben a polgári természetességében, ami ajtót nyit, csak azért, hogy az uzsonna a szobalányi tálcán pontosan az asztalra kerüljön, szép, sőt gyönyörű úriasszony, aki volt, milyen távolban és hol érhet valaha is föl hozzá.

- Mit akar kérem?...

Akkor megriadt és összeborzongott. Mit mondhat neki? Mit keres nála? Mit akar tőle? Hiszen ez a nő, nem az a másik, akivel éjszakákon zuhant keresztül. Hiszen ezen a nőn nyomot sem hagyott az ágyak és vágyak nagy mámora, amin vadul harapták át magukat ők ketten. Hiszen ez a nő itt előtte, egészségesen, keményen és tisztán, most ha már kissé türelmetlen is, valaki, akit soha nem látott, valaki, aki igen, most már tudja, végzetszerűen idegen.

Hazugság minden. Hazugság az élet. Hazugság a vágy. Hazugság a mámor. Hazugság az őrjöngő zuhanás az éjszakák mélyén.

Hazugság még talán a halál is?

Fölnézett az arcára. A szemeire.

Ó, azok a sötéten lobogó szemek, mikor ott kint a ligetben, a bokrok alatt kéjesen, mámorosan elborultak.

Mintha lábai alól a föld kiröpülne.

Felhökkent...

Még a szemei sem azok a szemek.

Ugyanabban a pillanatban most már kissé türelmetlenül is hallotta a hangját, amint fölcattan:

- De hát végre is mit akar?...

Menekülni! Menekülni! Menekülni!

Rettenetes félelem vett rajta erőt. Mit mondjon neki? Mit is beszéljen? Szíve mint valami bolond óra, ha megvadul, úgy ketyegett.

Ha most innen is kilökik?...

Hirtelen a nadrágja széléhez ért. Szent Isten! Igen. A revolver. Az itt van nála. Az is éppen most itt van...

Hát mit akarhat a gondviselés?...

Egyszerre végtelen nyugalom fogta el.

Élet és halál? Egészen mindegy. Vágy és valóság? Még beszélni sem érdemes róla. Mit tudja Isten odafönt, túl a kékségeken és kétségeken, ha kergeti, vagy ha szereti is, hogy idelent a földön mi van.

Mikor ilyen egyszerű az élet.

Mintha minden csak történne vele s ő nem is venne benne részt. Mintha önmagát is csak kívülről nézné. Mintha valaki kilépne belőle, valaki, aki más, aki nem ő, aki cselekszik, aki végez s akihez neki semmi köze sincs.

Menekülni! Menekülni! Menekülni!

Kissé talán csodálkozott is.

Látja a kezét, amint megmozdul... Látja, hogy a nadrágja zsebe felé kap... Látja, amint kirántja a fegyvert... Látja, amint fölemeli...

Vajjon mit akarhat?...

Milyen furcsa is.

De most hallja a saját rekedtes hangját:

- Művésznő! Most meghalsz...

Milyen egyszerű is...

Látja, amint fölcsapnak a lángok... Hall valami sikoltozást... Karjába néhány rándulást érez... Holmi villámok a szeme előtt.

Mint valami tragikus automata, igen, ez ő, ha működik...

Hall valami kiáltozást... Lát valami lezuhanó női testet... Érzi a kiszilajodó vért... Lát, igen, most lát durranásokon és lángokon túl, véren és sikoltáson túl, életen és halálon túl, valahol a csúcsok körül, igen most lát két sötét szemet, ami tébolyig rémül és elborul...

Igen ez ő! Bárczay Bella!...

Az igazi!...

Azután kissé csodálkozva látja megint a maga kezét, amint gyors mozdulattal visszafelé fordul... Vissza a saját melle felé...

Azután?...

Azután már nem látott semmit...

X. Klein Józsi szerelme.

Erős karbolszagra eszmélt fel.

Mi történt vele?...

A feje zúg, a szeme ég.

Hol van? Nem tudta. Nem is sejtette. Valami mélységes bágyadtság burkolta magába egészen a testét. De még se volt rossz. Inkább könnyűnek érezte magát. Szinte légiesnek. Mintha röpülne. Mintha a világon nem lenne semmi, még az élet sem, hogy porba verje.

Körülnézett.

Csupa fehérség.

Talán a mennyország?...

Elmosolyodott.

Mintha a mennyország ilyen lehetne.

Igaz, fehérség mindenütt, de valami végtelenül rideg fehérség. Nem csipkék és selymek fehér rengése, amit már annyiszor maga elé képzelt. Nem fehér prémek puhasága, ami magába ölelheti. Valami más, de durva fehérség, az élet praktikus józansága, ami itt elborul mindenben. Nem. Nem légies csoda. Nem bárányfelhők vidám lebegése. Kemény vásznak, fehér meszelés, fehér vaságyak kietlen rendje a végtelenségig.

Igen. Kórház. De mennyire az, ahogy a karbolbúz is leküzdhetetlenül végigömlik rajta.

Hogy került ide?...

Fehér ágy. Kórház. Betegség. Milyen furcsa is...

Maga körül felbér spanyolfalakat lát. Mit akarnak vele? Miért állították oda?...

Hol van tulajdonképen?...

Miért nem jön senki se hozzá? Hol van az anyja? Hol van a mester? Hol vannak a behemót bátyjai? Hol van a nénje, igen az Etus hol van?

Akkor hirtelen döbrentő erővel fölzendült benne a kérdés:

Hol van, de hol van Bárczay Bella?...

Mélyet lélegzett s a hangos sóhajtásban éles fájdalom nyilalt át a bal mellén.

Mi az? Mi történt vele?

Mélységes ijedtség fogta el...

Hiszen akkor minden igaz. Hiszen akkor minden megtörtént. Hiszen itt a baloldalán ez az éles nyílalás, igen, ez az a seb. Igen. Ezt a fájdalmat a golyó ütötte. Hiszen itt a baloldalán, az inge fölött most neki is úgy szivárogozik a vére, mint az Etusé azon az estén, mikor a szállodából hazahozták. Talán ha megnézné...

Mozdulni sem tud...

Vajjon milyen lehet?

Lábainál megremeg a spanyolfal.

Ki az? Mit akarnak? Ki keresi?

De rögtön elszorult a torka.

Mi az? Mit akarnak?

A spanyolfal föltáruzó részén két ember lép be. Két fiatal férfi. Fehér kabátban az egyik, előtte kötény, fel a homlokára tolva szemüveg. Biztosan az orvos.

A másik... rettenetes... igen... a másik...

A másik: rendőr...

Mit akarnak tőle? Mit akarnak vele?...

Még hallja, amint az orvos kissé tétovázva odaszól a rendőrnek:

- Föltétlenül szükséges? Nézze fogalmazó úr, miért bántsuk? Úgyis mindjárt bevégezi...

Kit bántanak? Mit végeznek be?...

De a másik csak reá biccentett:

- Annál is inkább...

Akkor valami nagy nyomott csönd ülte meg a lelkét. Mit akarnak vele? Mit akarhatnak még? Itt fekszik az ágyon véresen. Átlőtt mellével, ami sajog, az életével, ahogy hitte, mert szerette nagyon, még így a karbol szagában is, szegény kis bádogosinas, aki volt, még mindig a nagy szavakat. Mit követelhetnek még tőle? Hiszen már lecsapott mindent: a drótot, a csöveket, a mestert, a tarisznyát, ami lehúzta a földre és az életét is, amint hitte s valahol, igen, odarogyott Bárczay Bella lábai elé.

De már a rendőrtiszt, ez a fogalmazó, ahogy a címét is hallotta az elébb, oda is ült az ágya mellé, holmi kis jegyzőkönyvvel a térdén, bizonyosan, hogy kikérdezze:

- Nézd, Józsi, úgy-e, így hívnak, most mondj szépen el mindent. Miért tetted? Ki biztatott fel? Volt-e valami okod reá? Ne félj fiam. Nem lesz bajod semmi...

Szegény ember itt az ágya mellett, könyvével a térdén, hogy kínlódik. Mintha félne tőle. Mintha megijedne. Ő itt fekszik az ágyon vatták között, micsoda éjszakákon, gyötrődéseken és mámorokon túl, micsoda rettenetes fölriadás után, amelyben már az életnek is minden más értelmezése megszűnt. Ez a szegény ember, ha mindjárt rendőr is, fogalmazó, vagy mi, itt az ágya mellett, még elhiszi, hogy megijed tőle.

- No mondj szépen el mindent...

Összeszorította a fogait. Csak azért sem.

Klein Józsi, kis púpos, ez a kültelki diszkrét csak feküdt a párnái között és a fejével intett.

Azok ketten két behemót felnőtt, kissé tanácstalanul nézett össze.

No most mit csinálnak?

De már a párnák között holmi hősies erőfeszítéssel megszólalt valami vékony nyöszörgés, Klein Józsi, igen, amint megkérdi:

- Mi történt vele?...

A két ember, két felnőtt ellenség fölszimatolva az ágya szélén, most hirtelen egymásra nézett.

Az orvos gyorsabban felelte:

- Hála Istennek sike...

De a rendőr, a szavába vágott:

- Meghalt!...

Akkor valami nagy fényességgel kitisztult az egész nagy kórterem. Hol volt itt csalódás? Hol van itt zuhanás az álmokon túl? Kinek zeng még itt a fölébredés? Hol volt itt valami is hazugság, mikor Bárczay Bella átlótt arccal s biztosan a balmelle fölött csöndesen szivárgó vérével ott fekszik hidegen az ágyán, ahogy Etus is ott feküdt s hosszú pilláit végérvényesen két sötét, lobogó szemére zárja, hogy künt a ligetben a bokrok között soha ne borulhassanak el többé.

Heroikus erőfeszítéssel fölemelkedett az ágyán, fel a magasba, az ég felé s valami végtelen jóssággal végig harsogta a fehér termen:

- Én megbocsátottam neki!...

Azután befordult a fal felé és többé már nem is szólt semmit.

VÉGE.